

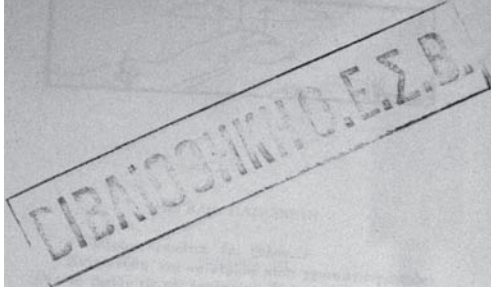
ΔΗΜ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ - ΝΙΚ. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ - ΔΗΜ. Γ. ΖΗΣΗ Κ.Α.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ
για την έκτη τάξη του δημοτικού σχολείου

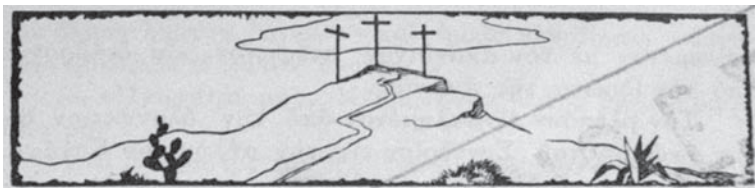

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1943

ΜΕΡΟΣ Β'

ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

«Σήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλου...»

Συνεκινήθη καὶ συνετρίβη κάθε χριστιανικὴ καρδιά χθὲς τὸ βράδυ εἰς τὰς ἐκκλησίας. Καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ψυχροὶ καὶ ἀδιάφοροὶ ἐσύρθησαν ἕως ἐκεῖ ἀπὸ κάποιαν μυστηριώδη δύναμιν. «Σήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλου ὁ ἐν ὕδασι τὴν γῆν κρεμάσας!»

Ὁ ἱερεὺς κρατεῖ τὸν Ἐσταυρωμένον εἰς τὰς χεῖρας του, ἀπαγγέλλει τοὺς συγκινητικούς ὕμνους καὶ κλαίει ἀπὸ συγκίνησιν. Δάσος ὀλόκληρον χριστιανικῶν χειρῶν ἐκινήθησαν, διὰ νὰ κάμουν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ χιλιάδες ὀφθαλμῶν ἐβούρκωσαν.

Μέσα εἰς τὴν γενικὴν συγκίνησιν, τὰ μυρωμένα σύννεφα τοῦ μοσχολιθάνου, ὁ ἱερεὺς προχωρεῖ βραδέως.

«Στέφανον ἐξ ἀκανθῶν περιτίθεται ὁ τῶν ἀγγέλων βασιλεὺς...»

Οἱ χριστιανοὶ μὲ τὴν φαντασίαν των ἔρχονται εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ παρακολουθοῦν τὸ δρᾶμα τῶν Παθῶν. Φθάνουν εἰς τὸ Πραιτώριον καὶ βλέπουν τὸν Χριστὸν εἰς τὸ λιθόστρωτον ἐνδεδυμένον τὴν κοκκίνην γλαμύδα, στεφανωμένον μὲ τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ διάβροχον

ἀπὸ τὸν ἰδρῶτα τῆς ἀγωνίας.

Τὸν βλέπουν ἐξηγτημένον ἀπὸ τὴν ὀλονύκτιον δίκην ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Καϊάφα. Τὸν βλέπουν νὰ δέχεται τοὺς ἐμπτυσμοὺς καὶ τοὺς κολαφισμοὺς τοῦ ἐξηγριωμένου ὄχλου.

᾿Ω! πῶς φωνάζει αὐτὸς ὁ λαός! Οἱ χριστιανοὶ θέλουν νὰ τοὺς παρακαλέσουν νὰ μὴ φέρωνται μετὰ τὴν σκληρότητα πρὸς τὸν Χριστόν. Θέλουν νὰ ὑπενθυμίσουν τὰς ἀπείρους εὐεργεσίας του καὶ τὴν θεϊαν διδασκαλίαν του. Ἄλλ' αὐτοὶ φωνάζουν πρὸς τὸν Πιλάτον:

- Ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν!

Καὶ ὁ Πιλάτος νίπτει τὰς χεῖρας του μετὰ ὑποκρισίαν καὶ παραδίδει εἰς αὐτοὺς τὸν Χριστόν, διὰ νὰ τὸν σταυρώσουν. Φορτώνουν εἰς τοὺς ὄμους του τὸν σταυρὸν καὶ μετὰ ὑβρεῖς καὶ ἐμπτυσμοὺς τὸν ὀδηγοῦν εἰς τὸν Γολγοθᾶν. Καὶ καρφώνουν τὰς χεῖρας του καὶ τοὺς πόδας του ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ.

Ἄφωνος ὑπομένει τὰ πάντα ὁ Κύριος καὶ ἀπὸ πλημμύραν ἀγάπης πρὸς τοὺς σταυρωτάς του ἀναφωνεῖ:

- «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι!»

Μαζί με τὸν Ἰησοῦν ἐσταυρώθησαν καὶ δύο λησταί. Ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐν μέσῳ δύο ἀνόμων! Ὁ εἷς ἔχει τὴν κακίαν τοῦ ὄχλου καὶ ὑβρίζει τὸν Κύριον μαζί με τοὺς στρατιώτας τῶν Ῥωμαίων καὶ τοὺς ὑπηρέτας τῶν Φαρισαίων. Εὐτυχῶς ὁ ἄλλος μαζί με τὸν ἰδικὸν του πόνον ἔχει καὶ τὸν πόνον τοῦ Χριστοῦ. Καὶ σκέπτεται: «Τί ἔκαμεν ὁ καλὸς αὐτὸς ἄνθρωπος καὶ τὸν ἐσταύρωσαν; Ἀπὸ τὸ στόμα του μόνον γλυκεῖς λόγοι ἐξῆλθον. Κακὸν εἰς κανένα δὲν ἔκαμεν. Εὐεργεσίας μόνον ἐσχόρπισε γύρω του.» Καὶ ἐπιπλήττει τὸν ἄλλον ληστήν λέγων: «Καὶ ἡμεῖς μὲν δίκαια πάσχομεν· αὐτὸς δὲ τί κακὸν ἐποίησε;»

- «Μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.»

Καὶ ὁ Χριστὸς τοῦ ἤνοιξεν ἀμέσως τὸν Παράδεισον.

Ὅταν ἀναγινώσκειται τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἀκούεται ὁ λόγος αὐτὸς τοῦ ληστοῦ, χιλιάδες χειλέων τὸν ἐπαναλαμβάνουν.

«Λόγῃ ἐκεντήθη ὁ υἱὸς τῆς Παρθένου.» Καὶ νεκρὸς πλέον ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ βασανίζεται. Ἄλλ' ἀπὸ τὸν θάνατον Ἐκεῖνου ἀνέβλυσε πηγὴ ζωῆς αἰωνίας. Ἀπὸ τὴν πηγὴν αἱ πληγωμέναι καρδίαι λαμβάνουν τὰ ἀληθινὰ φάρμακα, διὰ νὰ θεραπευθοῦν. Μὲ αὐτὰ οἱ νεκροὶ ἀνίστανται καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰσέρχονται εἰς τὸν Παράδεισον.

Ποῖος λοιπὸν ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς δὲν θὰ γονατίσῃ ἐνώπιον τοῦ Ἐσταυρωμένου καὶ δὲν θὰ ἀναφωνήσῃ μὲ λαχτῆραν:

«Προσκυνοῦμεν Σου τὰ Πάθη, Χριστέ! Δεῖξον ἡμῖν καὶ τὴν ἔνδοξόν Σου Ἀνάστασιν!»

Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΗΣ

Καθαρώτατον ἥλιο ἐπρομηνοῦσε
 τῆς αὐγῆς τὸ δροσάτο ὕστερο ἀστέρι,
 σύγνεφο, καταχνιά, δὲν ἐπερνοῦσε
 τ' οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη.
 Καὶ ἀπὸ κεῖ κινημένο ἀργοφυσοῦσε
 τόσο γλυκὸ στὸ πρόσωπο τ' ἀέρι,
 ποὺ λὲς καὶ λέει μὲς στῆς καρδιάς τὰ φύλλα:
 γλυκιά ἡ ζωὴ κι ὁ θάνατος μαυρίλα.
 Χριστὸς ἀνέστη! Νέοι, γέροι καὶ κόρες,
 ὄλοι, μικροί, μεγάλοι, ἐτοιμαστῆτε
 μέσα στὲς ἐκκλησίαις ταῖς δαφνοφόραις

με τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχτῆτε·
 ανοίξετε ἀγκαλιαῖς εἰρηνοφόραις
 ὀμπροστὰ τοὺς Ἁγίους καὶ φιληθῆτε·
 φιληθῆτε γλυκὰ χεῖλη με χεῖλη,
 πέστε: Χριστὸς ἀνέστη, ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

Δ. Σολωμὸς

Ο ΑΣΩΤΟΣ ΥΙΟΣ

Εἰς τὴν ρίζαν ἑνὸς βράχου, σκυμμένος ἐπὶ τῆς ποιμενικῆς
 ράβδου του, ἐστέκετο θλιμμένος ὁ Ἄσωτος Υἱός. Φορεῖ πα-
 μπάλαιον ἔνδυμα δούλου, τὸ ὁποῖον δὲν προστατεύει διόλου
 τὸ σῶμα του ἀπὸ τοὺς τέσσαρας ἀνέμους. Ἐλεεινὰ σανδάλια
 προστατεύουν δῆθεν τοὺς πόδας του, οἱ ὁποῖοι κολυμβοῦν
 εἰς τὴν λάσπη καὶ τὴν σκόνην καὶ πληγώνονται ἀπὸ
 τὰς πέτρας καὶ τοὺς βράχους. Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του,
 μακρὰ καὶ ἄτακτοι, πίπτουν εἰς τοὺς ἀδυνάτους ὄμους
 του. Ἡ καθημερινὴ πείνα τὸν ἔχει μαράνει ἐντελῶς. Ἡ
 καθημερινὴ τροφή του εἶναι ἐλαχίστη. Πῶς νὰ τολμήσῃ
 νὰ τὴν συμπληρώσῃ με τὰ χαρούπια, τὰ ὁποῖα ἀφθόνως
 ἔτρωγεν ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων;... Μία ἄσπλαγγος φωνὴ
 ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου -ἡ φωνὴ τοῦ ιδιοκτῆτου τῶν
 χοίρων- τὸν ἔκανε νὰ τρέμῃ ἀπὸ τὸν φόβον του!

Αἰφνιδίως οἱ λογισμοὶ του θολώνουν. Βλέπει με τὴν
 φαντασίαν τοὺς φίλους του τῶν καλῶν ἡμερῶν. Με αὐτοὺς
 καὶ χάριν αὐτῶν ἐσπατάλησε κάποτε εἰς τὴν πρωτεύουσαν
 τῆς χώρας τὴν πατρικὴν περιουσίαν του. Ὅλοι αὐτοὶ τὸν
 εἰρωνεύονται τώρα διὰ τὴν ἀθλιότητά του. Κανεὶς δὲν
 εὕρισκει οὔτε ἓνα λόγον στοργικόν, παρήγορον. Δὲν ἐδυσίαζε
 κανεὶς οὔτε ἓν τεμάχιον ξηροῦ ἄρτου, διὰ νὰ καταπραύνη
 τὴν πείναν του.

Και τα βλέμματα τῆς φαντασίας του καρφώνονται εἰς τόπους μακρινούς. Βλέπει τὸ μέγαρον τοῦ πατρὸς του. Βλέπει τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῶν συμποσίων πλημμυρισμένην ἀπὸ πιστοὺς καὶ ἀγαπητοὺς φίλους καὶ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν τὸν γέροντα πατέρα καὶ τὸν πρεσβύτερον ἀδελφόν του. Βλέπει ἀκόμη τὴν τράπεζαν τῶν ὑπηρετῶν φορτωμένην μὲ ἄφθονα φαγητά. Καὶ βαδὺς στεναγμὸς ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ στήθος του.

- Πόσοι μισθωτοὶ τοῦ πατρὸς μου χορταίνουσι μὲ πλούσια φαγητά, ἐγὼ δὲ ἀποθνήσκω τῆς πείνης!

Ἡ ράβδος φεύγει ἀπὸ τὰς χεῖρας του καὶ αὐτὸς κλονίζεται καὶ πίπτει ἐπὶ τοῦ βράχου. Θέτει τὴν κεφαλὴν μεταξὺ τῶν δύο χειρῶν καὶ σκέπτεται: Τί νὰ κάμῃ; Νὰ ὑπομείνῃ ἀπὸ πείσμα τὴν σημερινὴν ἀδλιότητα; νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρικὴν τοῦ οἰκίαν; καὶ μὲ ποῖον δικαίωμα; Δὲν ἔλαβε τὸ μερίδιόν του ἐκ τῆς περιουσίας καὶ δὲν τὸ κατέφαγεν ἀσώτως μετὰ τῶν φίλων του; Ὅα τὸν ἐδέχοντο ἄραγε εἰς τὴν πατρικὴν στέγην ἢ θὰ τὸν ἐδίωκον μακράν; Ἄλλ' ὄχι! Τὸ πολὺ πολὺ θὰ τὸν κατέτασσον εἰς τοὺς μισθωτοὺς ἐργάτας. Καὶ ἔλαβε τὴν μεγάλην ἀπόφασιν: τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐπιστροφῆς.

Ἀπὸ τὸν ἐξώστην ἐνὸς ἀρχοντικοῦ μεγάρου εἰς λευκὸ μαλλοῦ γέροντος παρακολουθεῖ τὴν ἐργασίαν τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἐργάζονται εἰς τοὺς ἀπεράντους ἀγρούς του μὲ τὸν πρεσβύτερον υἱόν του. Ἀλλὰ προσέχει πραγματικῶς εἰς τοὺς ἀγρούς; Καθόλου. Οἱ λογισμοὶ τοῦ γέροντος πετοῦν μακράν, πολὺ μακράν. Σκέπτεται τὸν ἄσωτον υἱόν του. Εἶχε μάθει καὶ αὐτὸς τὸ ἄδλιον κατάντημα τοῦ νεωτέρου υἱοῦ του. Καὶ ἡ πατρικὴ καρδία ἐπληγώνετο ἀπὸ τὴν λύπην. Καὶ ὁ ταλαίπωρος γέροντος ἐμολόγει:

- Ἀλήθεια λοιπόν, τὰ ἔχασεν ὅλα, τὰ ἔφαγεν ὅλα! Καὶ τώρα πεινᾷ ὁ υἱός μου, τὸ σπλάγχνον μου; ὦ, ἂν ἐπέστρεφε!...

Και ἂν ὄχι; Θὰ κλείσω τοὺς ὀφθαλμούς, χωρὶς νὰ ἴδω τὸ τέκνον μου;

Αἰφνιδίως σταματᾷ τὸ βλέμμα του εἰς τὰ βάθη τοῦ ὀρίζοντος, εἰς τὸν μεγάλον δρόμον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔφυγε κάποτε ὁ υἱός του. Εἶναι σκιά ἢ ἄνθρωπος; Ἡ πατρικὴ καρδία ἐπιμένει, προσέχει ὅσον πλησιάζει ὁ ταξιδιώτης, ἀναγνωρίζει μερικὰ χαρακτηριστικὰ ἢ πατρικὴ καρδία τώρα σκιρτᾷ. Ἦτο πράγματι ὁ ἄσωτος υἱός.

Ὡς ἀστραπὴ κατέρχεται τὰς θαυμάσας καὶ τρέχει μὲ λαχτάραν. Τὸν ἐναγκαλίζεται σφιγκτά, τὸν φιλεῖ καὶ τὸν ξαναφιλεῖ, χωρὶς νὰ χορταίνει. Καὶ ἀκούει τὴν σπαρακτικὴν φωνὴν τοῦ υἱοῦ του:

-Πατέρα, δὲν εἶμαι πλέον ἄξιος νὰ εἶμαι υἱός σου! Βάλε με μὲ τοὺς ὑπηρέτας σου. Θὰ ἔχω τοῦλάχιστον ἐνδύματα καὶ τροφήν. Μοῦ ἀρκεῖ αὐτό. Τόσον ἀξίζω!

Τώρα ἐξέσπασεν ἡ πατρικὴ καρδία· σπογγίζει τὰ δάκρυά του ὁ γέρον καὶ λέγει πρὸς τοὺς ὑπηρέτας του:

-Φέρετε τὴν καλύτεραν στολήν, τὸ πολυτιμότερον δακτυλίδι καὶ τὰ κομψότερα ὑποδήματα. Πῶς εἶναι δυνατὸν τὸ ἀγαπητόν μου τέκνον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ μέγαρόν μου μὲ αὐτὰ τὰ ἐνδύματα τοῦ ἐπαίτου; Σφάξατε ἀμέσως τὸν μόνον τὸν σιτευτόν, διὰ νὰ πανηγυρίσωμεν τὴν ἐπάνοδόν του. Ὑπάρχει μεγαλυτέρα ἑορτὴ ἀπὸ τὴν σημερινήν; Ἐπὶ τόσα ἔτη ἔκλαιον ἀπαρηγόρητος, διότι τὸν ἐνόμιζον νεκρόν. Καὶ τώρα ζῆ καὶ εὐρίσκεται πλησίον μας. Ἄς ἐτοιμασθῇ λοιπὸν ἡ ἑορτὴ. Θέλω νὰ λησμονήσῃ τὸ τέκνον μου τὰ βάσανά του.

Καὶ ἀντήχησαν καθ' ὅλην τὴν οἰκίαν τραγούδια χαρᾶς. Καὶ τοιοῦτοτρόπως ὅλον τὸ μέγαρον καὶ ὅλη ἡ πόλις ἐπανηγύρισε τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ παραπλανηθέντος Ἀσώτου.

Ο ΘΟΥΡΙΟΣ ΤΟΥ ΡΗΓΑ

Ποιάν βαθειάν ἐντύπωσιν ἔκαμνον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν τότε Ἑλλήνων τὰ ἄσματα τοῦ Ρήγα καὶ τοῦ Κοραῆ, δυσκόλως δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ἡμεῖς σήμερον. Ἀλλ' ἀκούσατε ἐν ἐπεισόδιον, τὸ ὁποῖον συνέβη τὸ 1817, τέσσαρα ἔτη πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

Εἷς νέος Ἑλλήν συνοδευόμενος ἀπὸ ἓνα καλόγηρον ἐταξίδευε τότε εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἐφθάσαν εἰς ἓν χωρίον καὶ κατέλυσαν εἰς τὸ ἀρτοποιεῖον, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευε καὶ ὡς πανδοχεῖον.

Ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ταξιδιώτας ἔκαμεν ὁ ζυμωτὴ τοῦ ἀρτοποιοῦ. Ἦτο νέος ἀπὸ τὴν Ἡπειρον, μὲ ὑψηλὸν ἀνάστημα καὶ ὠραῖον πρόσωπον. Οἱ βραχίονές του καὶ τὸ γυμνὸν στῆθος του ἐδείκνυον σῶμα ἀθλητικόν. Ἀφοῦ ἐκαιροφυλάκτησε κατάλληλον στιγμήν, ἐπλησίασε τὸν ὁδοιπόρον καὶ τὸν ἠρώτησε:

-Ἐέρεις νὰ διαβάζης;

-Ναί, ἀπεκρίθη ὁ ταξιδιώτης.

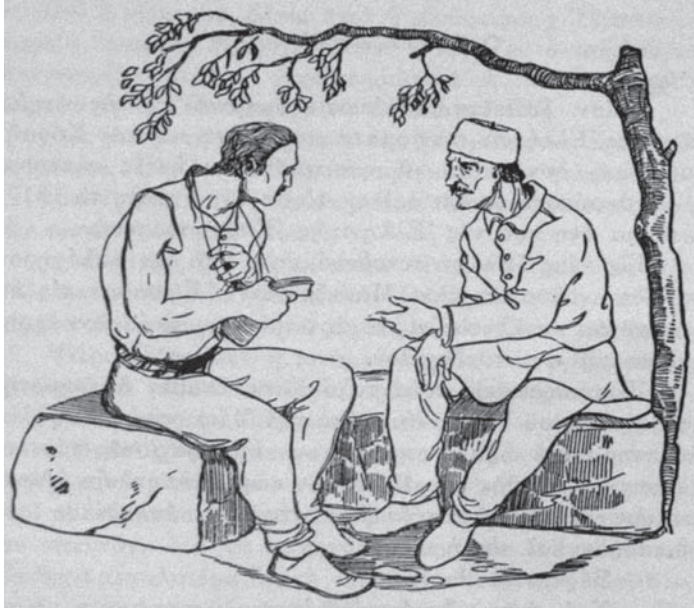
Ἐρχεσαι μαζί μου νὰ σοῦ εἰπῶ κάτι;

-Εὐχαρίστως, εἶπε μὲ περιέργειαν ὁ ταξιδιώτης.

Ὁ ζυμωτὴς τὸν ὠδήγησεν εἰς ἀπόκεντρον μέρος τοῦ κήπου, ὃ ὁποῖος ἦτο ὀπισθεν τοῦ ἀρτοποιεῖου. Ἐκεῖ ἐκάθισαν καὶ οἱ δύο ἐπάνω εἰς μίαν πέτραν κάτωθεν ἑνὸς μεγάλου καὶ πυκνοφύλλου δένδρου. Ὁ νέος ἐξήγαγε τότε ἀπὸ τὸν

κόλπον του μικρόν και πεπαλαιωμένον φυλλάδιον, τὸ ὁποῖον ἐκρέματο ἀπὸ τὸν τράχηλόν του μὲ λινὴν κλωστήν. Ἦτο τοῦ Ρήγα ὁ θούριος. Τὸν ἔδωσεν εἰς τὸν ξένον και τὸν παρεκάλεσε νὰ τὸν ἀπαγγεῖλη μεγαλοφώνως.

Ὁ ὁδοιπóρος ἤρχισε νὰ ἀπαγγέλλῃ μὲ τὸν ἐνθουσιασμὸν

ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον οἱ στίχοι τοῦ Ρήγα διήγειρον εἰς πᾶσαν ἑλληνικὴν καρδίαν. Μετ' ὀλίγον ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς του πρὸς τὸν νέον, ἀλλ' ἔμεινεν ἔκπληκτος. Ὁ νέος Ἡπειρώτης εἶχεν ἐγερθῆ και ἔστέκετο ἐνώπιόν του ὡς ἄλλος ἄνθρωπος. Δὲν ἦτο πλέον ὁ ἀπλοῖκός ὑπηρέτης τοῦ ἄρτοποιοῦ, ἀλλ' εἶχε μεταμορφωθῆ εἰς ἥρωα. Τὸ πρόσωπόν του ἔλαμπεν, οἱ ὀφθαλμοί του ἐσπινθηροβόλουν, τὰ χεῖλη του ἔτρεμον, δάκρυα θερμὰ ἔβρεγον τὰς παρειάς του.

-Πρώτην φοράν ἀκούεις τοῦ Ρήγα τὸ τραγούδι; ἠρώτησεν ἑκπληκτος ὁ ταξιδιώτης.

-Ὅχι, ἀπεκρίθη ὁ νέος· κάθε φοράν πού περνοῦν ἀπ' ἐδῶ ἄνθρωποι, πού ξέρουν γράμματα, τοὺς παρακαλῶ καὶ μοῦ τὸ διαβάζουν. Τὸ ἔχω ἀκούσει πολλές φορές.

-Καὶ πάντοτε μὲ τὴν συγκίνησιν αὐτήν;

-Ναί, πάντοτε! Ἀπεκρίθη ὁ Ἠπειρώτης.

Η ΕΛΛΑΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΤΕΚΝΑ ΤΗΣ

ὦ παιδιά μου,
 ὀρφανά μου,
 σκορπισμένα ἐδῶ κι ἐκεῖ,
 διωγμένα,
 ὑβρισμένα
 ἀπ' τὰ ἔθνη πανοικί!
 Ευπνήστε, τέκνα, κι ἤλθεν ἡ ὥρα,
 ξυπνήστε ὅλα, τρέξατε τώρα
 κι ἤλθεν ὁ Δεῖπνος ὁ Μυστικός.

Ποῦ μὲ κόπους
 κατὰ τόπους
 τρέχετε μὲ μίαν τροφήν,
 εἰς δεσπότης
 κι ιδιώτας,
 δούλου δέχεσθε μορφήν.
 Ευπνήστε, τέκνα, κι ἤλθεν ἡ ὥρα,
 ξυπνήστε ὅλα, τρέξατε τώρα
 κι ἤλθεν ὁ Δεῖπνος ὁ Μυστικός

.....

Συναχθῆτε
 νὰ ἰδῆτε
 τὰς πληγὰς μου ἑλεεινῶς,
 πῶς τὸ αἷμα
 τρέχει ρεῦμα
 ἀπ' τὰς φλέβας μου δεινῶς.
 Ευπνήστε, τέκνα, κι ἦλθεν ἡ ὥρα,
 ξυπνήστε ὅλα, τρέξατε τώρα
 κι ἦλθεν ὁ Δεῖπνος ὁ Μυστικός.

Τὴν στολὴν μου
 τὴν καλὴν μου
 ξεσχισμένην τὴν φορῶ.
 Σφαλισμένην
 καὶ δεμένην
 μὲ ἀλύτους τὴν θωρῶ.
 Ευπνήστε, τέκνα, κι ἦλθεν ἡ ὥρα,
 ξυπνήστε ὅλα, τρέξατε τώρα
 κι ἦλθεν ὁ Δεῖπνος ὁ Μυστικός.

Δὲν βαστάζω,
 ὄλο κράζω
 θάνατόν μου τὸν πικρόν,
 σὰν μ' ἀφῆτε
 κι ἀμελήτε
 σωτηρίας τὸν καιρόν.
 Ευπνήστε, τέκνα, κι ἦλθεν ἡ ὥρα,
 ξυπνήστε ὅλα, τρέξατε τώρα
 κι ἦλθεν ὁ Δεῖπνος ὁ Μυστικός.

ΑΙ ΑΓΝΩΣΤΟΙ ΗΡΩΙΔΕΣ

(23 Δεκεμβρίου 1803)

Τὴν 23ῃν Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1803 ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία ἔχει νὰ παρουσιάσῃ μοναδικὸν εἰς ὄλον τὸν κόσμον γεγονός.

Ἄγριος καὶ παγερὸς βορρᾶς μὲ ἄφθονον χιόνα ἐμάστιζε τὰ ἡπειρωτικὰ βουνά· ψυχὴ δὲν ἐτόλμα νὰ ἐξέλθῃ τῆς θύρας. Καὶ ὅμως ὀλίγοι ἄνδρες εἰς Σουλιῶται μὲ τὰς οἰκογενείας των ἐμάχοντο ἀπηλπισμένοι εἰς τὸ Ζάλογγον τῆς Ἡπείρου ἐναντίον τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἄλῃ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των. Φεύγοντες ἀπὸ τὴν ἡρωϊκὴν πατρίδα των, κατόπιν συνθήκης, δὲν ἐπρόφθασαν νὰ ἀσφαλισθοῦν εἰς ἔδαφος φιλικὸν καὶ δολιῶς καταδιώκονται. Κλεισμένοι λοιπὸν εἰς τὴν ὁμώνυμον μονὴν τοῦ ἀποτόμου ἡπειρωτικοῦ ὄρους Ζαλόγγου προσπαθοῦν νὰ ἀντιστοῦν. Ὅλίγοι μόνον ἐσώθησαν κατόπιν ἡρωϊκῆς ἐξόδου.

Ἄλλ' ἐξήκοντα γυναῖκες ἐξ αὐτῶν εἶχον ἀποχωρισθῆ τῶν ἄλλων καὶ εἶχον ἀποκλεισθῆ εἰς ἓνα ἀπότομον βράχον, ὁ ὁποῖος σήμερον καλεῖται «Στεφάνι». Τὰ ὀνόματά των δὲν τὰ γνωρίζομεν, ἀλλ', εἶναι ὅλαι ἀπὸ ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ἐπολέμησαν καὶ μὲ λίθους ἀκόμη εἰς τὸ Σούλι τοὺς Τούρκους. Δὲν ἐδειλίασαν λοιπὸν· μὲ ξύλα καὶ μὲ λίθους προσεπάθουν νὰ ἀναχαιτίσουν τὴν ὄρμην τῶν ἀγρίων Τουρκαλβανῶν. Οἱ ἄνδρες των ἦσαν μακρὰν καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ τὰς βοηθήσουν.

Οἱ ἄπιστοι μὲ τὰ ξίφη εἰς τὰς χεῖρας ὀρμοῦν· σχεδὸν ἔχουν ἀνέλθει ἐπὶ τοῦ βράχου.

Αἱ ἄγνωστοι ἡρωίδες τῆς ἐλευθερίας δὲν ἔχουν πλέον οὐδεμίαν ἐλπίδα σωτηρίας· ἡ σκλαβιὰ καὶ ἡ ἀτίμωσις θὰ

ἀκολουθήσει τὴν παράδοσίν των. Ἄλλ' ὄχι! Εἰς τὰ στόματα ὄλων ἀναβαίνει φωνὴ ἀπελπισίας: «καλύτερα νὰ πεθάνωμε καὶ ὄχι νὰ σκλαβωθοῦμε».

Ἔχουν ἤδη σχεδιάσει τὸ παράτολμον σχέδιόν των. Καὶ αἱ ἐξήκοντα Σουλιώτισσαι, ἄλλαι παρθένοι νεαραὶ, ἄλλαι τρυφεραὶ μητέρες μὲ τὰ τέκνα εἰς τὴν ἀγκάλην, ἄλλαι γυναῖκες ὄριμοι καὶ ἄλλαι γερόντισσαι σεβασταί, συμπλέκουν τὰς χεῖρας εἰς πρωτάκουστον ἥρωϊκὸν χορόν. Αἱ Σουλιώτισσαι γνωρίζουν νὰ ἀποθνήσκουν χαρούμενοι καὶ ὄχι λυπημένοι.

Ἡ πρώτη ἔχει φθάσει ἤδη εἰς τὴν ἄκραν τοῦ βράχου· φιλεῖ τὴν δευτέραν καὶ μὲ τὸ τέκνον εἰς τὴν ἀγκάλην ρίπτεται εἰς τὴν ἄβυσσον, ἐνῶ τὸ τραγούδι ἀντηγεῖ εἰς τοὺς γύρω βράχους.

Μὲ τὸ φίλημα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συγγνώμης ἐκρημνίσθησαν ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην κατὰ τὴν σειρὰν τοῦ χοροῦ ὄλαι κάτω εἰς τὸ θάλασσαν. Ὁ κρότος τοῦ πίπτοντος σώματος τῆς τελευταίας ἐσφράγισε τὸν χορόν τοῦ θανάτου τῶν ἥρωϊδων. Ἡ ἱστορία δὲν μᾶς παρέδωσε τὰ ὀνόματά των. Κρίμα νὰ μὴ τὰ ἔχωμεν.

Ἄλλ' ἂν ἡ ἱστορία δὲν μᾶς διέσωσε τὰ ὀνόματα τῶν ἥρωϊδων τοῦ Ζαλόγγου, ἡ δημοτικὴ ὅμως Μοῦσα μᾶς ἀπηθανάτισε μίαν ἄλλην Σουλιώτισσαν, τὴν Δέσπω:

Ἄχος βαρὺς ἀκούεται, πολλὰ τουφέκια πέφτουν.

-Μήνα σὲ γάμο ρίχνονται, μήνα σὲ χαροκόπι;

-Οὐδὲ σὲ γάμο ρίχνονται κι οὐδὲ σὲ χαροκόπι·

ἡ Δέσπω κἀνει πόλεμον μὲ νύφες καὶ μ' ἀγγόνια.

Ἀρβανιτιὰ τὴν πλάκωσε στοῦ Δημουλά τὸν πύργον.

-Γιώργαινα, ρίζε τ' ἄρματα' δὲν εἶν' ἐδῶ τὸ Σούλι,
 ἐδῶ εἶσαι σκλάβα τοῦ πασᾶ, σκλάβα τῶν Ἀρβανίτων.
 -Τὸ Σούλι κι ἂν προσκύνησε κι ἂν τούρκεψεν ἡ Κιάφα,
 ἡ Δέσπω ἀφέντες Λιάπηδες δὲν ἔκανε, δὲν κάνει.
 Δαυλι στὸ χέριν ἄρπαξε, κόρες καὶ νύφες κρᾶζει:
 -Σκλάβες Τουρκῶν μὴ ζήσωμε, παιδιά μου,
 ἀγκαλιαστήτε.

Καὶ τὰ φουσέκια ἀνάψανε - κι ὅλες φωτιὰ γινῆκαν.

Δημοτικὸν

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ

Ἀγαπητοὶ μου Γαλαξιδιώται,

Ἦτο δέλημα Θεοῦ νὰ ἀρπάσωμεν τὰ ὄπλα μίαν ἡμέραν
 καὶ νὰ ριφθῶμεν κατὰ τῶν τυράννων μας.

Τί τὴν θέλομεν, ἀδελφοί μου, τὴν πολυπικραμένην ζωὴν
 τοῦ δούλου; Δὲν βλέπετε, ὅτι δὲν μᾶς ἀπέμεινε τίποτε; Καὶ
 αὐταὶ αἱ ἐκκλησίαι μας ἔγιναν τζαμιὰ καὶ στάβλοι τῶν
 Τούρκων. Δὲν εἶναι πρέπον νὰ σταυρώσωμεν τὰς χεῖρας. Ἄς
 ἐρωτήσωμεν τὴν καρδίαν μας καὶ ὅ,τι ἀποφασίσωμεν, νὰ τὸ
 βάλωμεν ἐμπρὸς σύντομα. Ἄν βραδύνωμεν, θὰ μετανοήσωμεν
 καὶ τότε ἄδικα θὰ κτυπῶμεν τὴν κεφαλὴν μας.

Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἡ Τουρκία εἶναι ἀπησχολημένη εἰς
 πολέμους. Ἄς ὠφεληθῶμεν ἀπὸ τὴν περίστασιν αὐτὴν, τὴν
 ὁποῖαν μᾶς ἔστειλεν ὁ Θεὸς εἰσακούων τα δίκαια παράπονά
 μας.

Εἰς τὰ ὄπλα, ἀδελφοί! Ἦ νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἢ νὰ
 ἀποθάνωμεν ὅλοι. Καλύτερον θάνατον δὲν ἔμπορεῖ νὰ
 ἐπιθυμήσῃ Ἑλλήν καὶ χριστιανός.

Ἐγώ, καθὼς γνωρίζετε, ἔμπορῶ νὰ ζήσω λαμπρὰ μὲ
 πλοῦτη καὶ τιμὰς καὶ δόξαν. Ὅ,τι καὶ ἂν ζητήσω, οἱ Τούρκοι

προθύμως θὰ μοῦ τὸ δώσουν, διότι φοβοῦνται τὸ σπαθὶ τοῦ Ἀνδρούτσου. Ἀλλὰ σὰς λέγω τὴν ἀλήθειαν, ἀδελφοί μου, δὲν θέλω νὰ καλοπερνῶ ἐγὼ καὶ τὸ Γένος μου νὰ ὑποφέρῃ εἰς τὴν δουλείαν.

Ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον μοῦ γράφουν, ὅτι εἶναι ὅλοι ἐτοιμοὶ μὲ τὰ παλικάρια των. Θέλω ὅμως νὰ εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ μὲ ἀκολουθήσετε. Ἄν κάμετε σεῖς ἀρχὴν ἀπὸ τὸ ἐν μέρος καὶ ἐγὼ ἀπὸ τὸ ἄλλο, θὰ σηκωθῆ ὅλη ἡ Ρούμελη.

Περιμένω ἀπάντησιν μὲ τὸν κομιστὴν τῆς ἐπιστολῆς μου. Τὴν μπαρούτην καὶ τὰ βόλια τὰ ἔλαβα καὶ τὰ ἐμοίρασα.

22 Μαρτίου 1821

Σὰς χαιρετῶ καὶ σὰς γλυκοφιλῶ

Ὁ ἀγαπητὸς σας

Ὁδυσσεὺς Ἀνδρούτσος

ΤΟ ΣΟΥΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΝ

Μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν ποὺ ἐπολέμησαν μὲ τόσον ἥρωϊσμόν διὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Μπιζανίου τὸ 1913 ἦτο εἷς μικρὸς 13 - 14 ἐτῶν, μὲ ροῦχα βοσκῆ, ἀσκεπῆς. Τὸν εἶχον εὖρει κατὰ τὴν νυκτερινὴν πορείαν εἰς τὸν δρόμον τῆς Μανωλιάσας καθισμένον ἐπάνω εἰς μίαν πέτραν.

Ἐφαίνετο, ὅτι κάποιον ἐπερίμενε.

-Ποῖον περιμένεις; τὸν ἠρώτησεν ὁ λοχαγός.

-Τοὺς Ἑλληνας.

-Ἡμεῖς εἴμεθα. Τί θέλεις;

-Νὰ πολεμήσω τοὺς Τούρκους. Εἶμαι Σουλιωτόπουλο.

-Δὲν ἔχεις οἰκογένειαν;

-Ὄχι. Τὴν οἰκογένειάν μου τὴν ἐσκότωσαν οἱ Ἀρβανίτες, τὸ σπίτι μου τὸ ἔκαψαν οἱ Τούρκοι. Τὰ πρόβατά μου τὰ πῆραν καὶ τὰ ἐσφάζαν. Ἐφυγα κρυφὰ καὶ ἦλθα νὰ πολεμήσω,

ἀπήντησε μὲ ἀπίστευτον θάρρος.

-Καλά, ἀκολούθησέ μας, ἀλλὰ δὲν εἶναι διὰ σὲ ὁ πόλεμος. Τὰ παιδιὰ δὲν ἠμποροῦν νὰ πολεμήσουν. Θὰ σὲ στείλω μὲ πρώτην εὐκαιρίαν εἰς τὰς Ἀθήνας, νὰ σὲ βάλουν εἰς τὸ ὀρφανοτροφεῖον Χατζηκώστα, διὰ νὰ μάθῃς μίαν τέχνην νὰ ζήσης.

Ὁ μικρὸς ἐπλησίασε τοὺς στρατιώτας σιωπηλός. Σιγὰ σιγὰ ἔγινε ὁδηγὸς των εἰς τὸ δάσος, πού τὸ ἐγνώριζε σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν, διότι εἰς αὐτὸ ἔβοσκε ἄλλοτε τὰ πρόβατά του.

-Ἡμπορῶ νὰ πάρω ἓν ὄπλον; ἠρώτησε τὸν λοχαγόν, ἀφοῦ τὸν ἐπλησίασεν εἰς μίαν σύντομον ἀνάπαυσιν μετὰ τὴν πρώτην συμπλοκὴν. Ὑπήρχον ἐδῶ κι ἐκεῖ πολλὰ ὄπλα, πού τὰ ἐγκατέλειψαν φεύγοντες οἱ ἐχθροί.

-Πάρε το.

Καὶ ὁ μικρὸς βοσκὸς ἔτρεξεν εὐχαριστημένος εἰς τοὺς δάμνους διὰ νὰ πάρῃ τὸ βαρὺ ὄπλον καὶ τὰ φυσίγγια.

Εἰς τὴν δευτέραν ἀντεπίδωσιν ἐχάθη. Τί ἔγινε; Κανεὶς δὲν τὸν εἶδε μέσα εἰς τὴν θύελλαν τῆς μάχης. Καὶ ὁμως εἶχε πολεμήσει ὀρθίως ὡς ἥρωας. Ἐξήντηλησεν ἐπιτυχῶς ὅλα του τὰ φυσίγγια, ἕως ὅτου ἐπληγώθη χωρὶς νὰ τὸν ἴδῃ κανεὶς.

Οἱ δικοὶ μας τὸν εὗρηκαν, ὅταν ἐπέστρεφον ἀπὸ τὰς καταληφθεῖσας θέσεις, διὰ ν' ἀναπαυθοῦν. Ἦτο τραυματισμένος εἰς τὸν δεξιὸν βραχίονα, σχεδὸν ἀναίσθητος. Τὸ ξανθὸν του κεφάλι ἦτο ἀκουμβησμένον ἥρεμα μὲ γαλήνην ἥρωος εἰς τὴν κἀννην τοῦ ὄπλου.

-Πτωχὸ μου Σουλιωτόπουλο! Εἶπεν ὁ λοχαγὸς καὶ διέταξε νὰ τὸ μεταφέρουν ἀμέσως εἰς τὸ χειρουργεῖον.

Ἀφοῦ τοῦ ἐκαθάρισαν τὸ τραῦμα, τὸ ἔδεσαν καὶ

ἔστειλαν τὸν μικρὸν εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Μετὰ ἓνα μῆνα τὸ Σουλιωτόπουλον ἐθεραπεύθη καὶ ἐστάλη εἰς Ἀθήνας, εἰς τὸ ὀρφανοτροφεῖον Χατζηκώστα, κατὰ σύστασιν τοῦ καλοῦ λοχαγοῦ, ὅπου ἔγινεν ἄριστος τεχνίτης.

Ὁ μικρὸς Σουλιώτης ὄχι μόνον ἐγνώριζε νὰ πολεμῇ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος του, ἀλλὰ καὶ νὰ προσέχη καὶ νὰ ἐργάζεται με ἐπιμέλειαν ὅσον ὀλίγοι.

ΤΑ ΚΑΡΑΒΙΑ ΦΕΥΓΟΥΝ

Φεύγουν, φεύγουν, νάτα, νάτα
τὰ καράβια μας τρεχάτα.

Κατευόδιο, καραβάκια, τόσες πίκρες ποτισμένα.
Φεύγουν, φεύγουν μ' ἀγεράκι μυρωμένο κι ἐλαφρό...
Μάτια σκλάβων κι ἐλευθέρων σηκωθῆτε βουρκωμένα
νὰ τὰ δῆτε, πῶς πετοῦνε στοῦ πελάου τὸν ἀφρό.

Κατευόδιο, παλικάρια καὶ ναυτόπουλα τοῦ στόλου,
σὰν ἀράξετε στὴν Κρήτη, νὰ γλυκοροδῖς ἡ μέρα.
Ταξιδεῦει στ' ἄρμενά σας κι ἡ ψυχὴ τοῦ Γένους ὅλου,
ποὺ πνιγμένη μὲς στοὺς βούρκους ἐλαχτάρισε γι' ἀέρα.

Σπάζει κύμα δοξασμένο στὸ καθένα σας πλευρό,
πάρτε χτύπους τῆς καρδιάς μας νὰ τοὺς κάνετε φτερά
καὶ νὰ πᾶτε φτερωμένα τῆς γαλάζιας τὸ σταυρὸ
μὲς στ' ἀκοίμητα τῆς σκλάβας κι αἱματόβρεχτα νερά.

Κατευόδιο, καραβάκια!... Τῆς φωτιᾶς σας κάθε σπίδα
πέφτει μέσα μας κι ἀνάφτει τὴ σβησμένη μας καρδιά...
Κατευόδιο, κατευόδιο...: σύ, Σταυρέ, ξαναβοήθα

τῶν Κανάρηδων ἐγγόνια, τῶν Μιαούληδων παιδιὰ.

Γ. Σουρῆς

Ο ΛΙΜΗΝ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Ὁ διδάσκαλος μᾶς εἶχεν ὑποσχεθῆ, ὅταν τελειώσωμεν τοὺς διαγωνισμοὺς, νὰ ἐπισκεφθῶμεν ὅλοι ὁμοῦ τὸν μεγαλύτερον λιμένα τῆς Ἑλλάδος, τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς. Ἔπρεπε νὰ ἴδωμεν τὰ νέα λιμενικὰ ἔργα.

Μίαν πρωϊάν λοιπὸν ὅλη ἡ τάξις μετὰ τοῦ διδασκάλου μας κατήλθομεν διὰ τοῦ ὑπογείου ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου εἰς τὸν Πειραιᾶ. Ἡμεθα περίεργοι νὰ ἴδωμεν τὰ μεγάλα ἔργα, τὰ ὁποῖα, ὅπως μᾶς εἶπεν ὁ διδάσκαλος, ὅταν περατωθοῦν, θὰ παρουσιάσουν τὸν ἑλληνικὸν μας λιμένα, ὡς ἓνα τῶν ὠραιότερων λιμένων τῆς Μεσογείου.

-Πρὶν ἐπισκεφθῶμεν τὰ ἔργα, μᾶς εἶπεν ὁ διδάσκαλος, ἔχομεν, ἐδῶ πού ἤλθομεν, μίαν ἄλλην ὑποχρέωσιν: Θὰ ὑπάγωμεν πρῶτον νὰ προσκυνήσωμεν τοὺς τάφους τῶν δύο μεγάλων ναυάρχων τῆς πατρίδος μας. Ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Μιαούλης εἶναι θαμμένοι εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος τούτου. Καὶ τὰ ἐλεύθερα νερά, τὰ ὁποῖα ἐδόξασαν ἐκεῖνοι, σώζοντες τὴν Ἑλλάδα, ὁ εἷς κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους καὶ ὁ ἕτερος κατὰ τοὺς νεωτέρους, στεφανώνουν μὲ τοὺς ἀφρούς των τοὺς δοξασμένους τάφους των. Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὔρεθῆ καλύτερος τόπος, διὰ νὰ δεχθῆ τοὺς τάφους τῶν δύο μεγάλων ναυάρχων. Ποῖος ἀπὸ σᾶς ἐνθυμεῖται τὸ ἀρχαῖον ἐπίγραμμα εἰς τὸν τάφον τοῦ Θεμιστοκλέους;

Εἷς τῶν συμμαθητῶν μας; ὁ ὁποῖος εἶχε κρατήσει σημειώσεις κατὰ τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας, τὸ ἀπήγγειλε.

«Ὁ τάφος σου, κτισμένος εἰς ὠραίαν τοποθεσίαν, θὰ χαιρετᾷ τοὺς ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον καταπλέοντας, θὰ βλέπη ὅλους ὅσοι εἰσπλέουν καὶ ἐκπλέουν ἀπὸ τὸν λιμένα καὶ θὰ

καμαρώνη, ὅταν τὰ πλοῖα ναυμαχοῦν.»

Ἔτσι, εἶπεν ὁ διδάσκαλος, οἱ δύο ναύαρχοι, καθὼς βλέπετε, ἐξακολουθοῦν νὰ χαιρετοῦν τοὺς θαλασσινοὺς καὶ τὴν δοξασμένην ἑλληνινὴν θάλασσαν καὶ ἀπὸ τοὺς τάφους των ἀκόμη.

Σιγὰ σιγὰ εἶχομεν φθάσει περιπατοῦντες εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται «Βασιλικὸν περίπτερον» καὶ ἐπροχωρήσαμεν πρὸς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ὅπου εὐρίσκεται ὁ τάφος τοῦ Ἀνδρέου Μιαούλη. Ὅλιγα ἀγκωνάρια ἐφθαρμένα ἐκ τῆς πολυκαιρίας δεικνύουν τὸ μέρος ὅπου ἔχει ταφῆ ὁ ἐνδοξος Ἰδραῖος ναύαρχος.

-Ἀπλὸς καὶ πτωχικός, ὡς βλέπετε, μᾶς εἶπεν ὁ διδάσκαλος, εἶναι ὁ τάφος τοῦ μεγάλου ναυάρχου. Ἄλλ' ἢ ἐλευθέρα Πατρίς μας δὲν θὰ βραδύνη νὰ ὑψώσῃ πρὸς τιμὴν του τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐκείνου μνημεῖον, μὲ τὸ ὁποῖον θὰ δείξῃ τὴν εὐγνωμοσύνην της καὶ τὸν θαυμασμόν της. Εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ λιμένος, θὰ στηθοῦν μίαν ἡμέραν, ἀναστημένοι εἰς χαλκὸν ἢ μάρμαρον, διὰ ν' ἀτενίζουσι τὸ πέλαγος καὶ νὰ εἶναι προσκύνημα αἰώνιον τῶν θαλασσινῶν, ὁ εἷς παραπλεύρως τοῦ ἄλλου, οἱ δύο μεγάλοι ναύαρχοι: ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Μιαούλης.

Ἀφοῦ ἐμείναμεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν σιωπηλοὶ πρὸ τοῦ τάφου τοῦ Μιαούλη καὶ ἐσκορπίσαμεν ἐπ' αὐτοῦ ὀλίγα ἀγριολούλουδα, ἐζητήσαμεν νὰ ἴδωμεν καὶ τὸν τάφον τοῦ Θεμιστοκλέους.

-Ἀπὸ τὸν τάφον τοῦ Θεμιστοκλέους, μᾶς εἶπεν ὁ διδάσκαλος, δὲν θὰ ἰδῆτε τίποτε. Ἡ θάλασσα τὸν ἐκάλυψε μετὰ τόσα πολλὰ ἔτη καὶ τὰ κύματα ἔφαγαν τοὺς λίθους του. Γνωρίζομεν ὅμως ποῦ εὐρίσκειτο περίπου. Ἰπάρχουν

μερικοί πελεκητοί λίθοι, οί οποίοι διακρίνονται ακόμη, όταν είναι γαλήνη, υπό τὰ ὕδατα. Ἴσως οί λίθοι αὐτοί νά εἶναι ἡ σαρκοφάγος, ἡ ὁποία περιέκλεισε κάποτε τήν τέφραν τοῦ μεγάλου ναυάρχου. Δι' αὐτό καί ὁ φανός, τόν ὁποῖον βλέπετε ἐδῶ πλησίον καί ὁ ὁποῖος δεικνύει τήν νύκτα μέ τὸ φῶς του τήν εἴσοδον τοῦ λιμένος εἰς τοὺς ναυτικούς ὠνομάσθη «φανός τοῦ Θεμιστοκλέους».

Ἐκύψαμεν εὐλαβῶς εἰς τὰ διαφανῆ νερά καί ἐσκορπίσαμεν καί ἐδῶ λίγα ἀγριολούλουδα ἐπὶ τοῦ κύματος, ἐνῶ ὁ νοῦς ἡμῶν ἐπτερυγίζεν εἰς τὰ «ξύλινα τείχη» καί τήν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμίνας.

-Ἄς ὑπάγωμεν τώρα, μᾶς εἶπεν ὁ διδάσκαλος, νά ἴδωμεν τὰ νέα ἔργα, πού ἐκτελοῦνται εἰς τόν λιμένα. Οἱ δοξασμένοι μας πατέρες παρέδωσαν εἰς ἡμᾶς μίαν ἐλευθέραν πατρίδα. Ἡμεῖς πρέπει νά τήν καταστήσωμεν ἀξίαν καί προκομμένην εἰς ὅλα τὰ ἔργα τῆς εἰρήνης. Εἶναι ὁ μόνος τρόπος, διὰ τοῦ ὁποῖου θά δεῖξωμεν εἰς αὐτούς, ὅτι δέν μᾶς ἐχάρισαν εἰς μάτην τήν ἐλευθερίαν.

Εἰσήλθομεν εἰς δύο λέμβους, αἱ ὁποῖαι εἶχον προσδεθῆ εἰς τόν μόλον καί διεπεραιώθημεν εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος, ὅπου διαρκῶς προχωρεῖ ἡ ἐργασία τῶν μεγάλων μηχανικῶν ἔργων τοῦ λιμένος. «Ἡετωνία ἄκρα» λέγεται τὸ μέρος αὐτό. Ὅταν ἀπεβιβάσθημεν ἐπὶ τοῦ μόλου, ἐκαθίσαμεν ἐπ' ὀλίγον ἐπὶ μεγάλων ὀγκολίδων ἐκ τσιμέντου, οἱ ὁποῖοι εἶχον τοποθετηθῆ εἰς σειρὰς ἐπὶ τῆς παραλίας, διὰ νά ριφθοῦν εἰς τήν θάλασσαν. Οὕτω θεμελιώνονται οἱ μόλοι. Ἐκαθίσαμεν, διὰ νά ἀκούσωμεν τόν διδάσκαλόν μας, ὁ ὁποῖος ἤθελε νά ἐξηγήσῃ εἰς ἡμᾶς ὀλίγα πράγματα, πρὶν ἐπισκεφθῶμεν τὰ ἔργα.

-Αὐτός ὁ μέγας λιμῆν, τόν ὁποῖον βλέπετε, παιδιά, πλήρη

μεγάλων ἀτμοπλοίων, τὰ ὅποια εἰσπλέουν καὶ ἐκπλέουν ἀδιακόπως, ἡμέραν καὶ νύκτα, πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο παρὰ ἓνας λιμενίσκος μὲ ὀλίγα ἱστιφόρα προσωρμισμένα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Κάπου κάπου μιὰ μικρὰ λέμβος διέσχίζε τὰ νερά του. Τὸν ὠνόμαζον τότε «Πόρτο Δράκο» ἢ «Πόρτο Λεόνε», δηλαδὴ λιμένα τοῦ Λέοντος, ἕνεκα ἐνετικῶ τινος μαρμαρίνου λέοντος, ὁ ὁποῖος εἶχε στηθῆ ὡς φύλαξ εἰς τὸ στόμιόν του. Ἀλλὰ καὶ ὁ Πειραιεὺς τί ἦτο τότε; ὀλίγοι καλύβαι περὶ τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, ἐκεῖ ὅπου σήμερον εἶναι ὁ ναὸς του.

Κάποιος ἐκ τῶν συμμαθητῶν μας εἶπε τότε, ὅτι ἔτυχε νὰ ἴδῃ μίαν εἰκόνα τοῦ παλαιοῦ λιμένος εἰς ἓν βιβλίον τοῦ πατρὸς του. Τὴν εἶχε ζωγραφίσει κάποιος περιηγητῆς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

-Ἄν δὲν εἶχομεν αὐτὰς τὰς εἰκόνας, εἶπεν ὁ διδάσκαλος, δὲν θὰ ἠδυνάμεθα ποτὲ νὰ φαντασθῶμεν, πῶς ἦσαν μερικὰ πράγματα καὶ πῶς ἐντὸς ὀλίγου μεταβάλλονται καὶ βελτιώνονται εἰς τὴν χώραν μας, ἢ ὅποια διαρκῶς προσδεύει. Καὶ μετὰ τινὰ ἔτη πάλιν, ὅσοι θὰ βλέπουν τὸν λιμένα αὐτόν, δὲν θὰ δύνανται νὰ φαντασθῶν, πῶς ἦτο αὐτός, τὸν ὁποῖον βλέπομεν τώρα ἡμεῖς.

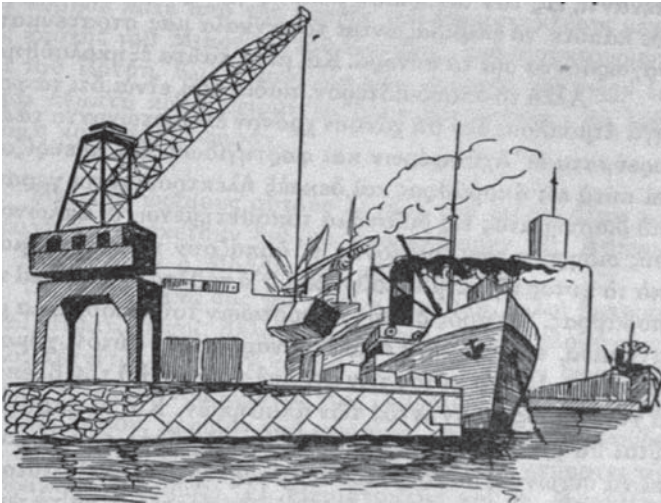
-Πῶς θὰ εἶναι, κύριε, τότε ὁ λιμὴν; ἠρώτησαν μαθηταὶ τινες.

-Ὅταν ἰδῆτε τί ἔγινε μέχρι τοῦδε καὶ τί γίνεται διαρκῶς, θὰ δυνηθῆτε νὰ λάβετε ἰδέαν τινά, μᾶς εἶπεν.

Ἀκολουθοῦντες τὸν διδάσκαλον, περιεργάσθημεν τί γίνεται εἰς τοὺς μύλους. Πανταχοῦ ἐργάται, βορβοροφάγοι, μηχανήματα στερεωμένα ἐπάνω εἰς φορτηγίδας, μικροὶ σιδηρόδρομοι, οἱ ὁποῖοι συσσωρεύουν διάφορα ὑλικά, θεόρατοι ὀγκόλιθοι κρεμάμενοι εἰς τὸν ἀέρα ἀπὸ τῶν

βαρούλκων, ἄλλοι τοποθετημένοι εἰς σειράς ἐπὶ τῆς παραλίας ἐγέμιζαν τὸν τόπον. Ὠραῖοι μῶλοι μὲ μεγάλας πλακοστρώτους προκυμαίας καὶ κλίμακες διὰ τὰ πλοῖα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εὐρίσκονται τῶρα ἐκεῖ, ὅπου ἄλλοτε δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προσεγγίσῃ οὔτε μικρὰ λέμβος.

Καὶ νέοι μῶλοι ἐκτίζοντο διαρκῶς, ἐνῶ ἄλλοι εἰσεχώρουν πρὸς τὸ κέντρον τοῦ λιμένος, σχηματίζοντες μεταξύ των ἄλλους μικροὺς λιμένας. Τεράστια βαρούλκα ἀπὸ διαστήματος εἰς διάστημα εἶχον τοποθετηθῆ ἐπὶ τῶν μῶλων, ἐκτείνοντα

τὰς κεραίας των πρὸς τὰ ὕδατα. Καὶ παραμέσα, πρὸς τὴν ξηράν, ἄλλοι ἐργάται ἐκτίζον πελώρια κτίρια δι' ἀποθήκας.

“Ὅ,τι βλέπετε εἰς αὐτὸ τὸ μέρος, μᾶς εἶπεν ὁ διδάσκαλος, θὰ γίνῃ εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ λιμένος, ὀλόγυρα. Τὰ ἀτμόπλοια δὲν θὰ ἀγκυροβολοῦν πλέον ἐν τῷ μέσῳ τῶν λιμένων, διὰ νὰ ἀποβιβάξουν τοὺς ἐπιβάτας καὶ τὰ ἐμπορεύματα μὲ λέμβους καὶ φορτηγίδας (μαοῦνες). Τὰ ἀτμόπλοια θὰ πλευρίζουν εἰς τοὺς μῶλους μὲ τάξιν. Θὰ ρίπτουν δηλαδὴ μίαν γέφυραν

εἰς τὴν ξηρὰν καὶ οἱ ἐπιβάται θὰ ἀποβιβάζωνται χωρὶς νὰ θαλασσοπνίγωνται μὲ τὰς λέμβους καὶ νὰ βασανίζωνται, μέχρις ὅτου πατήσουν τὸν πόδα των εἰς τὴν ξηρὰν. Ἀπὸ τώρα μάλιστα ἤρχισαν ἀτμόπλοιά τινα νὰ πλευρίζουν.

Ὁ διδάσκαλος μᾶς ἔδειξεν ἓν πλευρισμένον ἀτμόπλοιον ἀπέναντι, εἰς τὸν ἱστορικὸν μὸλον τῆς Τρούμπας, ὁ ὁποῖος εἶδε κάποτε νὰ ἐπιβιβάζωνται τὰ γενναῖα μας στρατεύματα, ἀναχωροῦντα διὰ τὰ σύνορα. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξηκολούθησε:

-Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον, παιδιὰ μου, εἶναι, ὅτι τὰ φορτηγὰ ἀτμόπλοια δὲν θὰ χάνουν χρόνον ἐκφορτώνοντα τὰ ἐμπορεύματα δι' ἀχθοφόρων καὶ φορτηγίδων. Θὰ πλευρίζουν καὶ αὐτὰ εἰς ἀποβάθρας καὶ δεκαεῖς ἠλεκτροκίνητοι γερανοὶ ἀπὸ διαστήματος εἰς διάστημα τοποθετημένοι, θ' ἀπλώνουν τοὺς σιδηροῦς των βραχίονας, θ' ἀρπάζουν τὰ ἐμπορεύματα ἀπὸ τὸ κύτος τῶν ἀτμοπλοίων καὶ θ' ἀποδέτουν αὐτὰ ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἐκφόρτωσιν τοῦ σίτου, ἄλλα μηχανήματα, τὰ λεγόμενα σιλὸ, θ' ἀναρροφῶν αὐτόν, χῦμα ὅπως εἶναι, ἀπὸ τὸ κύτος τῶν ἀτμοπλοίων καὶ θὰ τὸν βλέπετε νὰ χύνεται ὡς νερὸν ἐντὸς τῶν ἀποθηκῶν. Καὶ αἱ ἀποθηκαὶ αὗται θὰ εἶναι ἀπέραντοι καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ λιμένος, διὰ νὰ δέχωνται παντὸς εἴδους ἐμπορεύματα, ἀντὶ ταῦτα νὰ μένουν ὡς πρότερον, ἐρριμμένα ἐπὶ τῆς παραλίας, νὰ τὰ ψήνη ὁ ἥλιος, νὰ διαβρέχωνται ὑπὸ τῶν βροχῶν καὶ νὰ κλέπτωνται ὑπὸ τῶν κλεπτῶν. Καὶ τὰ ἀτμόπλοια πάλιν, τὰ ὁποῖα ἐντὸς ὀλίγης ὥρας θὰ ἔχουν ἀπαλλαγῆ τοῦ φορτίου των, θὰ εἶναι ἐλεύθερα ν' ἀποπλεύσουν καὶ νὰ ἐξακολουθήσουν τὰ πλουτοφόρα ταξίδιά των. Βλέπετε λοιπόν, παιδιὰ, τί ἀξίζει ἓνας τέλειος λιμὴν, δι' ἓνα τόπον μάλιστα, ὡς ἡ Ἑλλάς, ὅπου ἔχει τόσον πολὺ ἀναπτυχθῆ ἡ ναυτιλία.

Καὶ ὁ λιμὴν αὐτός, ὁ ὁποῖος θὰ φθάσῃ αὔριον μέχρι Κερατσινίου, μέχρι δηλαδὴ τῆς θαλάσσης τῆς Σαλαμίνος, μὲ τὰς νέας ἀποβάθρας καὶ τὰ νέα ἐν γένει ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐκτελοῦνται, θὰ εἶναι μέγας λιμὴν τῆς πατρίδος μας. Καὶ ἀπ' ἐδῶ θ' ἀναχωρῆ ἡ ἐλληνικὴ σημαία, διὰ νὰ διαλαλῆ εἰς τὰ μακρινώτερα πελάγη καὶ εἰς τοὺς ἀπομεμακρυσμένους ὠκεανούς τὴν ναυτικὴν δόξαν τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία δὲν ἔσβησε ποτὲ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Θεμιστοκλέους μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Μιαούλη, τοῦ Κανάρη, τοῦ Κουντουριώτη καὶ τοῦ Βότση. Καὶ ἡ ναυτιλία μας, ἡ ὁποία καὶ τώρα ἔρχεται πέμπτη κατὰ σειρὰν εἰς ὅλον τὸν κόσμον, θὰ λάβῃ ἀκόμη καλυτέραν σειρὰν.

Μὲ τοὺς ὠραίους αὐτοὺς λόγους τοῦ διδασκάλου μας ἐξεκινήσαμεν ἐκεῖθεν διὰ νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς Ἀθήνας.

Καθ' ὁδὸν ὁ διδάσκαλος μᾶς εἶπε:

-Ἄλλοι ἀπὸ σᾶς θὰ γίνουιν ναυτικοί, ἄλλοι ἔμποροι, ἄλλοι στρατιωτικοί, ἄλλοι ἐπιστήμονες, ἄλλοι βιομήχανοι, ἄλλοι τεχνῖται. Ἄλλὰ ὅ,τι καὶ ἂν γίνετε, ὅταν διέρχεσθε πρὸ τῶν φανῶν τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς, μὴ λησμονῆτε, ὅτι ἐκεῖ κάπου, πλησίον τοῦ κύματος, τὸ ὁποῖον τραγουδεῖ τὴν δόξαν των, κοιμῶνται οἱ δύο δοξασμένοι ναύαρχοι τῆς ἐλληνικῆς πατρίδος: Ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Μιαούλης. Ἀποκαλυφθῆτε τότε εὐλαβῶς καὶ προσκυνήσατε τοὺς μεγάλους νεκροὺς μὲ μίαν ἄφωνον προσευχὴν.

ΘΑΛΑΣΣΙΝΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Γλυκὰ φυσᾶ ὁ μπάτης,
ἡ θάλασσα δροσίζεται,
στὰ γαλανὰ νερά τῆς
ὁ ἥλιος καθρεφτίζεται.

Στοῦ καραβιοῦ τὸ πλάι
 ἓνα τρελὸ δελφίνι
 γοργόφτερο πετάει
 καὶ πίσω μᾶς ἀφήνει.

Καὶ σὰν νὰ καμαρώνεται
 τῆς θάλασσας τὸ ἄτι
 μὲ τοὺς ἀφρούς του ζώνεται
 καὶ μᾶς γυρνᾷ τὴν πλάτη.

Χιονοπλασμένοι γλάροι,
 πόχουν φτερούγια ἀτίμητα
 καὶ γιὰ κανένα ψάρι
 τὰ μάτια τους ἀκοίμητα.

Στὰ ξάρτια τριγυρίζοντας
 ἀκούραστοι πετοῦνε
 ἢ μὲ χαρὰ σφυρίζοντας
 στὸ πέλαγος βουτοῦνε.

Καὶ γύρω караβάκια
 στὴ θάλασσ' ἀρμενίζου
 σὰν ἄσπρα προβατάκια,
 ποὺ βόσκοντας γυρίζου

μὲ χαρωπὰ πηδήματα
 στοὺς κάμπους ὅλη μέρα
 κι ἔχου βόσκη τὰ κύματα,
 βόσκό τους τὸν ἄερα.

Γ. Δροσίνης

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΖΑΠΠΑΣ

Παιδικοί χρόνοι.

Εἰς ἓν μικρὸν χωρίον τῆς Ἡπείρου, τὸ Λάμποβον ἐγεννήθη τὸ 1800 ἀπὸ γονεῖς πτωχοὺς ἓνα ἀγοράκι, τὸ ὁποῖον ἐβάπτισαν Βαγγέλην. Τὸ παιδί ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐμεγάλωνεν. Ἦτο ἐξυπνον, ζωηρόν, φιλότιμον. Γράμματα δὲν ἔμαθε πολλά, διότι τὸ μικρὸν χωρίον μὲ τὰς ἑκατὸν πενήκοντα οἰκίας του δὲν εἶχε σχολεῖον. Ὅσα ἔμαθε, τὰ ἔμαθε μόνος του ἢ ἐρωτῶν τὸν ἱερέα, ὁ ὁποῖος τὰ ἤξευρε καὶ αὐτὸς ὀλιγοστά.

Ἀλλὰ περισσότερον καὶ ἀπὸ τὰ γράμματα ἠγάπα ὁ Βαγγέλης τὰ ὄπλα· ἀπὸ μικρὸς ἦτο καλὸς σκοπευτής. Δὲν δὲ εἶχεν ὑπερβῆ τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὅταν τὸν ἐστρατολόγησεν ὁ Ἀλῆ-πασὰς ὁ Τεπελενλῆς καὶ τὸν ἔστειλε φρουρὸν εἰς ἓν φρούριον, πλησίον τῶν Ἰωαννίνων. Ἐκεῖ ἔμεινεν ὁ Βαγγέλης ἀκριβῶς ἑπτὰ ἔτη ἔγινεν εἰκοσι ἑτῶν καὶ ἦτο ὁ πρῶτος εἰς τὴν τόλμην καὶ τὴν ἀνδρείαν.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ καὶ οἱ Σουλιῶται.

Τὸ 1820 ὁ Ἀλῆ-πασὰς ἐπανεστᾶτησε κατὰ τοῦ Σουλτάνου. Ὁ Σουλτάνος ἀρχιστράτηγον ἔστειλε τὸν Πασόμπεην, μὲ τὴν διαταγὴν νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν, νὰ συλλάβῃ ζῶντα τὸν Ἀλῆν ἢ, ἂν τὸν φονεύσουν, νὰ τοῦ ἀποστείλῃ τὴν κεφαλὴν του.

Τότε ὁ Πασόμπεης ἐκάλεσεν, ἐξ ὀνόματος τοῦ Σουλτάνου, τοὺς ἀνδρείους Σουλιώτας ἐξ αἰτίας τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ ἐστέναζον οἱ ἄμοιροι εἰς τὴν ξενιτιᾶν καὶ μὲ λαχτάραν ἐκοίταζαν ἀπὸ τὴν Κέρκυραν τὰ βουνὰ τῆς ἀγαπημένης πατρίδος των. Ὑπεσχέθη νὰ τοῖς ἀποδώσῃ ἐλευθέραν τὴν ἡρωϊκὴν τῶν πατρίδα, ἂν τὸν βοηθήσουν. Οἱ Σουλιῶται ἔτρεξαν προθύμως,

ήνώθησαν με τὸ στράτευμα τοῦ Σουλτάνου, ἐπολέμησαν, ὅπως πάντοτε, ἡρωϊκὰ καὶ ἐκυρίευσαν ἀρκετὰς πόλεις.

Ἄλλ' ὁ Πασόμπης δὲν παρέδιδε τὸ ποδητὸν Σούλι εἰς τοὺς ἀνδρείους Σουλιώτας· καὶ οἱ Σουλιῶται δυσηρεστημένοι, ἐστρατοπέδευσαν χωριστὰ ἀπὸ τὸ σουλτανικὸν στράτευμα. Τότε ὁ Ἄλῆς ἐσκέφθη νὰ ἐπωφεληθῇ ἀπὸ τὴν δυσαρέσκειαν αὐτὴν καὶ νὰ ἐλκύσῃ τοὺς Σουλιώτας μετὰ τὸ μέρος του. Ἐκάλεσε λοιπὸν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Σουλιωτῶν, τὸν Μᾶρκον Μπότσαρη, εἰς τὰ Ἰωάννινα, εἰς τὴν μικρὰν νῆσον τῆς λίμνης ὅπου τότε εἶχε τὴν κατοικίαν του. Ἡ συμφωνία ἐγένετο ἀμέσως, διότι οἱ Σουλιῶται ἄλλο τι δὲν ἐζήτουν ἢ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος των. Τὴν ἡμέραν δὲ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, 6 Δεκεμβρίου 1820, μία φοβερὰ συμπυρσοκρότησις τριακοσίων σουλιώτικων ὄπλων ἐδόνησε τὸν ἀέρα καὶ τὴν βροντὴν των ἀντεβόησαν τὰ πέριξ βουνά. Ταυτοχρόνως μία δυνατὴ φωνὴ ἐβροντοφώνησε πρὸς τὸ σουλτανικὸν στρατόπεδον:

Ἔ, σεῖς! Ἀπὸ τώρα κι ἐδῶ ἔχομεν πόλεμον! Σᾶς τὸ λέγω ἐγώ, ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης, διὰ νὰ μὴ με νομίσετε ἄπιστον.

Ὁ Βαγγέλης συμπολεμιστὴς μετὰ τοὺς Σουλιώτας.

Τὴν συμπυρσοκρότησιν ἐκείνην καὶ τὴν φωνὴν ἤκουσεν ὁ Βαγγέλης, ἔμαθεν, ὅτι οἱ Σουλιῶται πολεμοῦν διὰ τὴν ἐλευθέρωσιν τοῦ Ἄλῆ, ἀλλὰ προπάντων διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Γένους καὶ φεύγει ἀπὸ τὸ φρούριον· τρέχει πρὸς τὸν Μπότσαρη καὶ αὐτὸς τὸν δέχεται εἰς τὸ ὄνομαστὸν σουλιώτικον σῶμα του.

Ὁ Βαγγέλῃς ἦτο τῶρα ὠραῖος καὶ ὑψηλὸς νέος, μεμύστακα λεπτὸν καὶ ζωηροὺς ὀφθαλμούς, μετὰ σῶμα εὐκαμπτον καὶ εὐκίνητον, ἀληθινὸς λεβέντης. Τοιαύτην ἀνδρείαν ἔδειξεν

ἀμέσως, ὥστε ὁ Μπότσαρης τὸν ἔκαμε πρωτοπαλίκαρόν του. Εἰς ὅλους τοὺς κινδύνους, εἰς ὅλα τὰ τολμηρὰ ἐκεῖνα κατορθώματα τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, ὁ Βαγγέλης ἦτο τὸ δεξιὸν του χέρι. Πλησίον του εἰς τὴν ἐκπόρθησιν τῶν Πέντε Πηγαδιῶν μαζί του εἰς τὴν ἄλωσιν τοῦ φρουρίου τῆς Ρηγιάσας· μαζί του εἰς τὸ Μεσολόγγιον.

Ὅταν ὁ καπετὰν Ζέρβας ἠτοιμάσθη νὰ ἐκστρατεύσῃ μετὰ διακόσια παλικάρια εἰς τὴν Ἡπειρον, ὁ Βαγγέλης ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν ἀρχηγόν του τὴν ἄδειαν νὰ ὑπάγῃ καὶ αὐτὸς καὶ ἐπῆγε.

Οἱ Ἕλληνες ἔφθασαν εἰς τὴν Σπλάντζαν. Τὸ Σούλι τώρα τὸ κατεῖχον οἱ Σουλιῶται, ἀλλὰ πολυάριθμος ἐχθρικός στρατός τὸ ἐπολιόρκει ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. Ἦτο ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ συνεννοηθοῦν μετὰ τοὺς πολιορκουμένους, διὰ νὰ ἐπιτεθοῦν ἐκ συμφώνου κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς βράχους τοῦ Σουλίου καὶ οὗτοι ἀπὸ τὴν κοιλάδα. Ἀλλὰ πῶς νὰ γίνῃ, ἢ συνεννόησις! Ὅστις θὰ ἐτόλμα νὰ διασχίσῃ τὸ ἐχθρὸν στρατόπεδον ἐκινδύνευε νὰ εὕρῃ σκληρὸν καὶ μαρτυρικὸν θάνατον. Ἐν τούτοις ἔπρεπε νὰ εἰδοποιηθοῦν οἱ Σουλιῶται.

-Παιδιά, λέγει ὁ καπετὰν Ζέρβας, ποιὸς πάει στὸ Σούλι; Βαρεῖα σιωπὴ ἐπεκράτησε μερικὰς στιγμὰς οὔτε ἀναπνοὴ δὲν ἠκούετο. Ἐξαφνα ἐτινάχθη ἐπάνω ἓνα παλικάρι.

-Ἐγὼ πάω! Εἶπε μετὰ ἀπόφασιν. Ἦτο ὁ Βαγγέλης.

-Ἄν πάῃ ὁ Βαγγέλης, πάω καὶ ἐγὼ μαζί του, λέγει ἄλλος ἀνδρεῖος.

Ὁ Βαγγέλης δὲν ἦτο μόνον ἀτρόμητος, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἔξυπνος. Ἐγνώριζεν, ὅτι οἱ πολιορκηταὶ εἶχον ραμαζάνι καὶ ὅτι μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, πεινασμένοι καὶ ἐξηντλημένοι, ἐρρίπτοντο ὅλοι εἰς τὴν τροφὴν μετὰ τὴν νηστείαν τῆς ἡμέρας. Ἐκείνην τὴν ὥραν ἐξέλεξε ὁ Βαγγέλης διὰ τὸ

τολμηρὸν σχέδιόν του. Ἐπροχώρησε μὲ τὸν σύντροφόν του, χωρὶς νὰ τὸν ἐννοήσουν, πλησίον τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου· ἔπειτα ἐσκεπάσθη ὀλόκληρος μὲ χόρτα καὶ φύλλα δένδρων, ἔπεσε κάτω καὶ συρόμενος μὲ τὴν κοιλιάν διέσχισε τὸ ἐχθρικόν στρατόπεδον καὶ κατόπιν του ὁ σύντροφός του. Οἱ ἐχθροί, ἀνύποπτοι, κατ' ἀρχὰς δὲν ἐνόησαν τίποτε. Ἄλλ' ὅταν εἶδον νὰ προχωροῦν τὰ ζωντανὰ ἐκεῖνα δένδρα, τὰ πρᾶσινα φαντάσματα, ἐτινάχθησαν ἐπάνω φωνάζοντας:

-Σουλιῶται! Σουλιῶται! Καὶ ἤρχισαν νὰ πυροβολοῦν. Ἄλλ' οἱ δύο ἀνδρεῖοι εἶχον ἤδη ἀπομακρυνθῆ. Ἐξαφνα ἀνωρδῶθησαν, ἐπέταξαν τὰ χόρτα καὶ τὰ φύλλα καὶ ταχεῖς ὡς ἀστραπὴ εἰσώρμησαν εἰς τὸ δάσος καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀνέβησαν εἰς τὸ φρούριον τῆς Κιάφας.

Φαντάζεσθε μὲ ποῖον ἐνθουσιασμὸν τοὺς ὑπεδέχθησαν οἱ πολιορκούμενοι!.

Ἡ μητέρα τοῦ Βαγγέλη.

Ἡ φήμη τοῦ Βαγγέλη ἔφθασε παντοῦ. Καὶ ἡ ἐξουσία πρὸς ἐκδίκησιν συνέλαβε τὴν γραιῖαν μητέρα του.

-Πές, πὼς δὲν τὸν ἔχεις πιά παιδί τὸ Βαγγέλη, ξέγραψέ τον, γιὰ νὰ σωθῆς, τὴν συνεβούλευαν μερικοὶ συγγενεῖς της.

Ἄλλ' ἐκεῖνη, ἀληθινὴ μητέρα ἤρωος, ἀπεκρίνετο!

-Ὁ Βαγγέλης εἶναι παιδί μου, τὸ καλύτερο παιδί μου, τὸ παιδί τῆς καρδιάς μου· δὲν τὴ φοβοῦμαι τὴν ἐξορία, μὴδὲ τὴν φυλακὴ· δὲν τ' ἀπαρνιέμαι τὸ παιδί μου.

Καὶ τὴν ἐφυλάκισαν εἰς τὸ φρούριον, τὸ ὁποῖον ἦτο εἰς τὸ νησάκι τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων.

Ὅταν ἐμαθε τὴν θλιβερὰν εἶδησιν ὁ Βαγγέλης, ἐλυπήθη κατάκαρδα· ἐστέναξε βαδέως καὶ εἶπε:

-Ἡ μάνα μου στὴ φυλακὴ γιὰ μένα!" Ὄλον τὸ αἷμα μου τὸ

χύνω, νὰ μὴ πάθῃ μιὰ τρίχα τῆς. Ἀλλὰ τί ὠφελεῖ αὐτὴ ἡ θυσία; ἡ μάνα μου γνωρίζει, πὼς τὴ ζωὴ μου τὴ χρεωστῶ στὴν πατρίδα· καὶ στὰ βασανιστήρια νὰ τὴν βάλουν καὶ ζωντανὴ νὰ τὴν ψήσουν, δὲν θὰ παραπονεθῇ.

Καὶ ὁ Βαγγέλῃς ἐξηκολούθησε νὰ ρίπτεται εἰς τοὺς κινδύνους, ἕως ὅτου ἡ Ἑλλάς ἐγένεν ἐλευθέρα. Ἡ πατρίς ἐτίμησε τὸ ἡρωϊκὸν τέκνον τῆς, τὸν ἀνύψωσεν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ταξιάρχου τῆς φάλαγγος, τοῦ ἐχάρισεν ἐθνικὰς γαίας.

Ἀλλ' ὁ Βαγγέλῃς ἤθελεν ἐνέργειαν, ζωὴν, κίνησιν. Τώρα, ποῦ ἐπέρασεν ἡ λαχτάρα τῶν κινδύνων, ἐπερίσσευε μέσα του δύναμις, ποῦ δὲν εὔρισκεν εἰς τί νὰ τὴν μεταχειρισθῇ· ἤθελε νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς κάτι πολὺ μέγαλον.

Ἡ δραστηριότης τοῦ Ζάππα μετὰ τὸν πόλεμον.

Τὸ 1831 ἀφῆκε καὶ βαθμὸν καὶ ἐθνικὰς γαίας καὶ ἐπέστρεφεν εἰς τὸ χωρίον του, διὰ ν' ἀποχαιρετιθῇ τοὺς ἰδικούς του. Ἡσθάνθη τὴν καρδίαν του νὰ αἱματώνη, βλέπων τὸ χωρίον του σκλαβωμένον. Ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας εἶχαν ἀφήσει ἐλευθέραν ἀπὸ τὰς φυλακὰς τὴν γραῖαν μητέρα του. Ὁ Βαγγέλῃς ἐφίλησε μὲ δάκρυα τὸ χέρι τῆς, ἐπῆρε τὴν εὐχὴν τῆς, ἔκαμε τὸν σταυρόν του καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν ξενιτιάν, εἰς τὴν Βλαχίαν. Ἐφῄθασεν εἰς τὸ Βουκουρέστι.

Χρήματα δὲν εἶχεν, ἀλλ' εἶχε μέγαλην πεποίθησιν εἰς τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν καὶ εἰς τὰς ἰδικὰς του δυνάμεις. Ἀπεφάσισε νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κατ' ἀρχὰς ἐνοικίασε τὰ κτήματα τῶν ἐκεῖ ἐλληνικῶν μοναστηρίων.

«Ἐδῶ εἰς τὴν Βλαχίαν, ἐσκέπτετο ὁ Βαγγέλῃς, ἡ γῆ ἔχει πρωτάκουστον εὐφορίαν, δίδει ἀφθονον καρπὸ καὶ ὅταν ἀκόμη τὴν καλλιεργοῦν ἔλσεινά· διατί νὰ μὴ δώσῃ πολὺ περισσότερον εἰς ἐμέ, ὅταν τὴν καλλιεργήσω μὲ σύστημα

καὶ μὲ μέθοδον;»

Καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς μὲ ὄλην τὴν δύναμιν τῆς φλογερᾶς ψυχῆς του.

Οἱ ἐνοικιασταὶ τῶν πλησίον κτημάτων καὶ οἱ μεγαλοκτηματῖαι ἐνέπαιζον τὸν Βαγγέλην διὰ τοὺς νεωτερισμοὺς του καὶ τὴν μεγάλην «περιττὴν του δραστηριότητα». Ἀλλ' ὅταν ἤλθεν ἡ ὥρα τοῦ θεισμοῦ, ὅλοι τὸν ἐξήλευον· κανὲν κτῆμα δὲν εἶχε δώσει τόσοσ ἀφθονον καρπὸν.

Τότε ἔφθασεν ἐκεῖ ο ἐξάδελφός του Κωνσταντῖνος, ὁ ὁποῖος, ἂν καὶ πολὺ νέος, -ἦτο δεκατέσσαρα ἔτη μικρότερος τοῦ Βαγγέλη- μὲ τὴν εὐφυΐαν του καὶ τὴν δραστηριότητά του ἔγινε πολὺτιμος βοηθὸς τοῦ ἐξαδέλφου του.

Αἱ ἐργασίαι προώδευον θαυμασία. Ὁ Βαγγέλης ἐνοικίασε καὶ ἄλλα κτήματα. Τὸ ὄνομά του ἤρχιζε νὰ φημίζεται. Τοὺς ἐντοπίους, ποὺ εἰργάζοντο στὰ κτήματά του, δὲν μετεχειρίζετο σκληρῶς ὡς σκλάβους, ὅπως ἄλλοι, ἀλλὰ μὲ φιλανθρωπίαν. Ἦτο πολὺ τίμιος εἰς τὰς δοσοληψίας του, καὶ δίκαιος. Ἐπειδὴ μὲ τὴν ἰδικήν του καλλιέργειαν ἡ γῆ ἔδιδε περισσότερον καρπὸν, οἱ ἐντόπιοι μεγαλοκτηματῖαι ἤρχοντο καὶ παρεκάλουν τὸν Βαγγέλην νὰ ἐνοικιάσῃ τὰ κτήματά των, διότι ἤξευραν, ὅτι μὲ τὸν καιρὸν ἡ ἀξία των θὰ γίνῃ δέκα, εἴκοσι φoρὰς μεγαλυτέρα.

Τὸ χρῆμα ἐγέμιζε τὸ χρηματοφυλάκιον τοῦ Βαγγέλη. Καὶ ὁ μεγαλοεργὸς Ἡπειρώτης ἀπεφάσισε νὰ μὴν ἐνοικιάζῃ μόνον ξένα κτήματα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀγοράσῃ ἰδικά του.

Πῶς ὁ Ζάππας μετεμόρφωσε τὸ Βροσθένι.

Τὸ Βροσθένι ἦτο ἐκτεταμένον καὶ ὀνομαστὸν κτῆμα διὰ τὰς πολὺς εὐφόρους γαίας του· ἀλλ' ὁ ἰδιοκτήτης αὐτοῦ, ἀντὶ νὰ πλουτίσῃ, κατεστράφη καὶ ἀπέθανε· διότι ὁ ποταμός, ὁ

ὅποῖος εὐρίσκεται ἐκεῖ πλησίον, μὲ τὰς συχὰς πλημμύρας κατέστρεφε τὰ σπαρτὰ καὶ κατεπόντιζε τοὺς ὑδρομύλους. Ὁ Βαγγέλῃς ἠγόρασε τὸ Βροσθένι ἀπὸ τοὺς κληρονόμους τοῦ ἀτυχοῦς ἰδιοκτήτου καὶ μὲ τὴν εὐφύϊαν του καὶ τὴν ὑπομονὴν του τὸ μετέβαλε μετ' ὀλίγον εἰς ἐξόχως προσοδοφόρον. Ἔστρεψεν εἰς ἄλλο μέρος τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ, ἤνοιξε νέαν διέξοδον εἰς τὰ νερά, κατεσκεύασε μὲ κορμούς δένδρων, -διότι αἱ πέτραι εἶναι σπάνιαι εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο- προχώματα καὶ τοιουτοτρόπως τὸ ἀτίθασον νερόν, τὸ ὅποιον συχὰ ἐγένετο ἄγριον ὡς θηρίον, τὸ ἠμέρωσε καὶ ἀπὸ φοβερὸν ἐχθρὸν τὸ μετέβαλεν εἰς πολύτιμον φίλον. Εἰρηνικὸν τώρα καὶ εὐεργετικὸν ἐπότιζε τοὺς ἀπεράντους ἀγροὺς καὶ ἔστρεφε τοὺς τροχοὺς τῶν μύλων καὶ ἐσκόρπιζε τὴν εὐτυχίαν καὶ τὸν πλοῦτον. Οἱ ὑδρόμυλοι οὗτοι ἔσωσαν μίαν φορὰν τὴν Βλαχίαν ἀπὸ τὴν πείναν· οἱ ἄλλοι εἶχον καταστραφῆ ἀπὸ μεγάλας πλημμύρας καὶ οἱ μύλοι τοῦ Ἡπειρώτου Βαγγέλῃ ἀλεθάν νύκτα καὶ ἡμέραν δωρεάν δι' ὅλην τὴν Βλαχίαν!

Ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν Πατρίδα.

Ὁ Βαγγέλῃς ἠγόρασε καὶ ἄλλα μεγάλα κτήματα καὶ ἔγινεν ἑκατομμυριούχος.

Ἀλλὰ μέσα εἰς τὸν πλοῦτον, εἰς τὴν εὐτυχίαν, μέσα εἰς τὴν ἡγεμονικὴν ζωὴν, τὴν ὁποίαν διῆγε, δὲν ἐλησμόνησε τὴν πατρίδα. Ἡ ἀγάπη του ἦτο καὶ τώρα τόσον μεγάλη, ὅσον εἰς τὴν νεότητά του. Τότε τῆς εἶχεν ἀφιερῶσει τὴν ζωὴν του, τώρα ἤλθεν ἡ ὥρα νὰ τῆς ἀφιερῶσῃ τὴν περιουσίαν του.

Ἡ Ἑλλάς δὲν εἶχεν ἀκόμη συνέλθει ἐντελῶς ἀπὸ τὴν ἐρήμωσιν τῆς μακρᾶς σκλαβιάς καὶ τοῦ καταστρεπτικοῦ πολέμου. Ὁ Βαγγέλῃς, ὅστις ἐγνώριζεν ἐξ ἰδίας πείρας τὰ ἀγαθὰ τῆς γεωργίας, ἀπεφάσισε νὰ τὴν βοηθήσῃ. Ἐδωσεν

ἀρκετὸν ποσὸν καὶ διωργανώθη τὸ 1859 ἡ πρώτη ἔκθεσις -τὰ «Ὀλύμπια»- εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος χίλιοι περίπου ἐκθέται ἐξ ὄλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Βαγγέλης ἐνεδαρύνθη ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἰδρύσῃ καὶ ὠραῖον μεγαλοπρεπὲς κτίριον διὰ τὰ «Ὀλύμπια», ὥρισε δὲ νὰ γίνεταί κατὰ τετραετίαν ἔκθεσις ὄλων τῶν προΐόντων τῆς ἑλληνικῆς δραστηριότητος.

Τὸ 1865 ἀπέθανεν ὁ Βαγγέλης. Ὅταν ἠνοιχθῆ ἡ ἰδιόχειρος διαθήκη του, τότε ὁ κόσμος εἶδε μὲ θαυμασμὸν ποίαν ἀγάπην εἶχεν ὁ Ζάππας πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Ὁλην τὴν ἀκίνητον περιουσίαν του ἐδώρησεν εἰς τὸ Ἔθνος. Δὲν ἔλησμόνησεν ὅμως καὶ τὸ πτωχὸν χωρίον του.

Ἄλλ' ἀπὸ ὅλας τὰς διατάξεις τῆς διαθήκης του μία πρὸ πάντων φανερῶνει τὴν μεγαλουργὸν ψυχὴν του:

«Ὅταν φανῆ Ἕλληνα, λέγει ἡ διαθήκη, ὁ ὁποῖος νὰ ἐφεύρῃ μίαν μεγάλην ἐφεύρεσιν ἢ νὰ πράξῃ μέγα κατόρθωμα διὰ τὴν ἑλληνικὴν πατρίδα, νὰ στεφανώνεται μὲ χρυσοῦν στέφανον καὶ νὰ λαμβάνῃ καὶ μέγα βραβεῖον πρὸς χαρὰν του καὶ ἀφοσίωσιν τῶν ὁμοίων του ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ μεγαλείου».

Συμφώνως πρὸς τὴν διαθήκην του, τὰ ὀστᾶ τοῦ Ζάππα μετεκομίσθησαν ἐκ Βλαχίας καὶ ἐτάφησαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου τοῦ Λαμπόβου, ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ εἰς ἓνα τοῖχον τοῦ Ζαππείου.

Κάθε ἐπισκέπτης τοῦ ὠραίου μεγάρου, ἀφοῦ διέλθῃ τὰ μαρμάρια προπύλαια καὶ προχωρήσῃ εἰς τὴν ὠραίαν στρογγύλην στοὰν μὲ τοὺς ὑψηλοὺς κίονας, εἰς ἓνα τοῖχον δεξιὰ, εἰς ὕψος δύο περίπου μέτρων, ἐπὶ ἐρυθρᾶς πλακῶς, τὴν ὁποίαν περιβάλλει μαρμαρίνον πλαίσιον, κάτωθεν χρυσοῦ στεφάνου ἀναγινώσκει:

ΕΝΤΑΥΘΑ ΚΕΙΤΑΙ Η ΚΕΦΑΛΗ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΗ ΖΑΠΠΑ

ΠΑΤΡΙΔΑ

-Ξένε, πού μόνος κι ἔρημος σὲ ξένους τόπους τρέχεις,
πὲς μου ποιός εἶν' ὁ τόπος σου καὶ ποιά πατρίδα ἔχεις;

-Στ' ἀγαπημένο μου χωριὸ πάντα χαρὲς καὶ γέλια.
Στ' ἀλώνια τραγουδιῶν φωνές, ξεφάντωμα στ' ἀμπέλια,
κι ὅταν χορευὴ ἢ λεβεντιά, τῆς Πασχαλιᾶς τὴ μέρα,
βροντοχτυπάει τὸ τούμπανο καὶ κελαηδεῖ ἡ φλογέρα.

Στὴ μακρινὴ πατρίδα μου ἔχει εὐωδιὰ καὶ γάρη
τὸ ταπεινότερο δεντρί, τὸ πιὸ φτωχὸ χορτάρι
στοὺς κλώνους τῆς ἀμυγδαλιᾶς σμίγουν ἀνθοὶ καὶ
χιόνια
καὶ φέρνουνε τὴν ἀνοιξή γοργὰ τὰ χελιδόνια.

Στῶν μαγεμένων τῆς βουνῶν τὰ μαρμαρένια πλάγια
γλυκολαλοῦνε πέρδινες καὶ κλαίει ἡ κουκουβάγια.
Ἡ ἀσημένια θάλασσα μ' ἀφρούς τὴν περιζώνει
κι ὁ οὐρανὸς μὲ τ' ἄστρα του τὴ χρυσοστεφανώνει.

Τὴ μακρινὴ πατρίδα μου πρὶν ἢ σκλαβιὰ πλακώση,
τὴ δόξαζε ἡ παλικαριά, τὴ φώτιζεν ἡ γνώση.
Καὶ τώρ' ἀπὸ τὴ μαύρη γῆ, τὴ γῆ τὴ ματωμένη,
πρόβαλε πάλ' ἡ Λευτεριά σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη!

-Φτάνει!... Τὴ χώρα πού μοῦ λές, τὴ γνώρισα, τὴν εἶδα!
Τὴ μακρινὴ πατρίδα σου ἔχω κι ἐγὼ πατρίδα!

Γ. Δροσίνης

Ο ΑΣΥΡΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΝΑΥΤΑΓΙΟΝ

Τὸ ἐλληνικὸν ἀτμόπλοιοι «Ἄφοβος» πλέει πρὸς τὴν Ἀμερικὴν.

Ὁ ἀσυρματιστὴς τοῦ πλοίου εὐρίσκει καρφωμένον εἰς τὴν θέσιν του καὶ ἔχει προσηρμοσμένον ἐπὶ τῶν ὠτων του τὸ ἀκουστικόν. Δὲν ἀκούει τίποτε ὅμως καὶ διὰ τὴν περάσῃ τὴν ὥραν του, εἶναι βυθισμένος εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ἑνὸς βιβλίου, τὸ ὁποῖον ἔχει ἐμπροσθέν του, χωρὶς, ἐννοεῖται, ν' ἀφαιρέσῃ τὸ ἀκουστικόν.

Ἐξαφνα φοβερὸς κρότος ἀκούεται καὶ συγχρόνως ἰσχυρὸν τράνταγμα τοῦ πλοίου. Τί συνέβη ἄραγε; μήπως προσέκρουσε πουθενὰ ὁ «Ἄφοβος»; Ὁ ἀσυρματιστὴς ἀφήνει τὸ βιβλίον καὶ ἀμέσως πιάνει τὸ χειριστήριον τοῦ ἀσυρμάτου, διὰ τὴν στείλῃ ραδιοτηλεγράφημα.

Τὴν ἰδίαν στιγμὴν ὁ πλοίαρχος τοῦ «Ἀφόβου» τηλεφωνεῖ πρὸς αὐτόν:

-Ἀσυρματιστή! Κάλεσε ἀμέσως εἰς βοήθειαν! Ἐκτυπήσαμεν ἄσχημα ἐπάνω εἰς ὕψαλον!

Ἀμέσως ὁ ἀσυρματιστὴς δίδει τὸ στερεότυπον δι' ὅλα τὰ πλοῖα ραδιοτηλεγράφημα: ΣΟΣ (σώσατε τὴν ζωὴν μας). Ἐπαναλαμβάνει πολλάκις τὸ σύνθημα τοῦτο καὶ γνωστοποιεῖ συγχρόνως τὸ ὄνομα τοῦ πλοίου του μὲ τὰ γράμματα ΕΑΦ. Τὸ πρῶτον γράμμα δηλώνει τὸ κράτος, εἰς

τὸ ὁποῖον ἀνήκει τὸ πλοῖον (Ελλάς), τὰ δὲ ἄλλα τὸ ὄνομα τοῦ πλοίου. Τηλεγραφεῖ λοιπὸν ἀκατάπαυστα: ΣΟΣ.. ΕΑΦ.

Ἀναμένει ἀπάντησιν, ἀλλὰ δὲν ἀπαντᾷ κανεῖς. Αὐτὸς ὅμως ἐξακολουθεῖ νὰ ζητῇ βοήθειαν. Ἐν τῷ μεταξύ ἕνας ναύτης κομίζει σημεῖωμα ἐκ μέρους τοῦ πλοίαρχου, εἰς τὸ ὁποῖον σημειώνεται εἰς ποῖον μέρος, ἀκριβῶς τοῦ ὠκεανοῦ εὐρίσκεται αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὁ «Ἄφοβος».

Τὸ ἀτμόπλοιον κινδυνεύει. Ἀοχίζει νὰ κλίνη πρὸς τὴν μίαν πλευράν, ἀλλ' ὁ ἀσυρματιστὴς ἀδιαφορεῖ. Εἶναι ἀφωσιωμένος εἰς τὸ καθήκον του. Καὶ ὅμως τὸ πλήρωμα τοῦ πλοίου ρίπτει πλέον τὰς λέμβους εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἐπιβάτας, οἱ ὁποῖοι περίφοβοι μὲ τὰ σωσίβιά των, σπεύδουν νὰ τοποθετηθοῦν εἰς τὰς λέμβους. Ὁ τελευταῖος, ὁ ὁποῖος θὰ κατέλθῃ ἀπὸ τὸ πλοῖον μαζί μὲ τὸν πλοίαρχον, θὰ εἶναι ὁ ἀσυρματιστὴς. Διὰ τοῦτο ἀτάραχος καὶ ψύχραιμος τηλεγραφεῖ διαρκῶς: ΣΟΣ - ΕΑΦ. Τώρα προσθέτει καὶ τὴν θέσιν τοῦ πλοίου 57,8 ΒΠ (βορείου πλάτους) 34,2 ΔΜ (δυτικῶς μήκους).

Τέλος ἀκούει ἕνα τρίξιμον καὶ σημειώνει: ΕΝΕ. Τὸ Ε σημαίνει Ἀγγλίας, τὸ ΝΕ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγγλικοῦ πλοίου, Νέλσων, ἴσως. Περιχαρῆς ὁ ἀσυρματιστὴς ἐρωτᾷ, ποῦ ἀκριβῶς εὐρίσκεται τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον τηλεγραφεῖ.

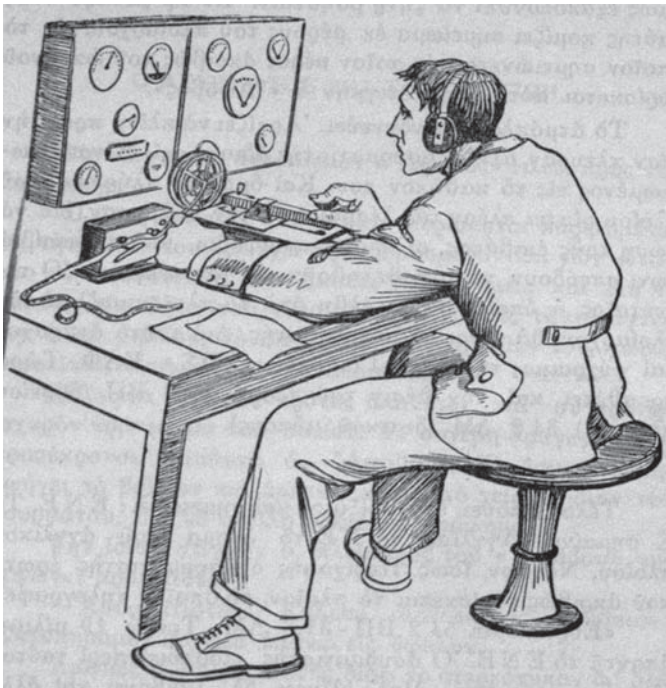
«Εὐρίσκομαι 54,2 ΒΠ -31,3 ΔΜ. Τρέχω 19 μίλια», ἀπαντᾷ τὸ ΕΝΕ. Ὁ ἀσυρματιστὴς εἰδοποιεῖ περὶ τούτου τὸν πλοίαρχόν του. Μετ' ὀλίγον δὲ λαμβάνει καὶ ἄλλο ραδιοτηλεγράφημα ἀπὸ τὸ ΕΝΕ:

«Εἰς τὰς 4 θὰ ἀρχίσωμεν νὰ τρέχωμεν μὲ ὄλην τὴν ταχύτητα. Θὰ σᾶς τηλεγραφήσω νέαν ταχύτητα».

Ὁ «Ἄφοβος» ἐν τῷ μεταξύ ἔκλινε πολὺ. Σχηματίζει μὲ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης γωνίαν 45 μοιρῶν. Ἀδιαφορεῖ

ὅμως ὁ ἄσυρματιστής.

Ὁ πλοίαρχος τὸν εἰδοποιεῖ: Τὸ ΕΝΕ ἀπέχει ἀπὸ ἡμᾶς 78 μίλια. Ἔχομεν μέγα ρῆγμα εἰς τὰ ἐμπρόσθια διαμερίσματα

τοῦ πλοίου. Κάθε προσπάθεια νὰ τὸ κλείσωμεν εἶναι ματαία.

Ὁ ἄσυρματιστής μεταδίδει τὴν εἶδησιν εἰς τὸ ΕΝΕ τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ: «Ἔχομεν ἀνάψει ὅλους τοὺς λέβητας. Τώρα τρέχομεν μὲ ταχύτητα 23 μιλίων». Εἰς τὰς 3.30' εἰδοποιεῖ πάλιν, ὅτι τρέχει μὲ ταχύτητα μεγαλύτεραν.

Ὁ «Ἄφοβος» ὅμως ἔχει φθάσει εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Λαμβάνουν ραδιοτηλεγραφήματα ἐνθαρρυντικά, ἀλλ' ἀμφιβάλλουν, ἂν θὰ προφθάσουν νὰ σώσουν τὸ πλοῖον.

Τότε ο άσυρματιστής άκούει: «Πρὸς τὸ ΕΑΦ. Εὐρισκόμεθα πλησίον σας. Τρέχομεν τώρα μὲ ταχύτητα 29 μιλίων τὴν ὥραν. Ἐτοιμάσατε τοὺς ἐπιβάτας, διὰ νὰ τοὺς παραλάβωμεν. ΕΝΕ».

Μετ' ὀλίγον ὁ άσυρματιστής άκούει διαφορετικὸν τρίξιμον. Εἶναι ραδιοτηλεγράφημα ἀπὸ ἄλλο ἀτμόπλοιον. Σημειώνει τὸ τηλεγράφημα: «Πρὸς τὸ ΕΑΦ. Ἦκούσαμεν τὸ σύνθημά σας, ἀλλ' ὁ πομπὸς μας εἶχε πάθει βλάβην καὶ δὲν ἠδυνάμεθα ν' ἀπαντήσωμεν. Πλέομεν ὀλοταχῶς. Μετ' ὀλίγον φθάνομεν. ΕΕΛ».

Ὁ άσυρματιστής σκιρτᾷ, ἀπὸ χαρὰν. Τὸ δεύτερον αὐτὸ πλοῖον εἶναι ἑλληνικόν. Ἴσως ἡ «Ἑλλη»! Καὶ εἶναι πολὺ πλησίον των. Κατενθουσιασμένος τηλεφωνεῖ τὴν εἶδησιν εἰς τὸν πλοίαρχόν του.

-Τότε μετὰ ἡμίσειαν ὥραν θὰ εἶναι ἐδῶ! Ἀπαντᾷ ὁ πλοίαρχος.

Ὁ άσυρματιστής τώρα άκούει καὶ σημειώνει νέον ραδιοτηλεγράφημα:

«Πρὸς τὸ ΕΝΕ ἀπὸ τὸ ΕΕΛ. Εὐρισκόμεθα πολὺ πλησίον τοῦ κινδυνεύοντος ΕΑΦ. Σεῖς ἠμπορεῖτε ἐξακολουθήσετε τὸν δρόμον σας. Δὲν χρησιμεύετε».

Τὸ ΕΝΕ ἀπαντᾷ: «Πολὺ καλὰ. Ἡμεῖς ἀκολουθοῦμεν τὸν πρῶτον δρόμον μας. Καλὴν ἐπιτυχίαν!»

-Ἀσυρματιστή! Τηλεφωνεῖ κάποιος ἀπὸ τὴν γέφυραν τοῦ «Ἀφόβου». Ἐφάνη τὸ ΕΕΛ!

Οἱ ἐπιβάται ὅλοι φωνάζουν ἐξαλλοὶ ἀπὸ χαρὰν καὶ ζητωκραυγάζουν. Μόνον ὁ πλοίαρχος ἴσταται ἄφωνος καὶ λυπημένος ἐπὶ τῆς γεφύρας. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ πιστεύσῃ ἀκόμη, ὅτι τὸ πλοῖον του μετ' ὀλίγον θὰ τὸ καταπιῇ ἡ θάλασσα! Μὲ τὸν «Ἀφόβο» ἔχει κάμει τόσα ταξίδια. Καὶ τώρα... Εἰδοποιεῖ

τὸν ἀσυρματιστὴν νὰ ἐτοιμάζεται, διότι τὸ ΕΕΛ ἔφθασε.

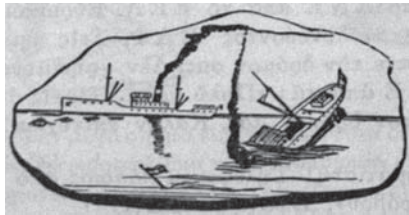
Ὁ ἀσυρματιστὴς πλησιάζει εἰς τὸ παράθυρον τῆς καμπίνας του, βλέπει τὸ ΕΕΛ καὶ συλλογίζεται: Ἄν δὲν εἶχαμεν τὸν ἀσύρματον!...

Τὸ ΕΕΛ ἐπλησίασεν ἕως 80 μέτρα. Ρίπτει καὶ αὐτὸ τὰς λέμβους του εἰς τὴν θάλασσαν. Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ὅλοι οἱ ἐπιβάται καὶ οἱ ναῦται τοῦ «Ἀφόβου» εὐρίσκονται σῶοι καὶ ἀβλαβεῖς ἐπὶ τῆς «Ἑλλης». Τελευταῖος εἶχεν ἐπιβίβασθῆ ὁ ἀσυρματιστὴς. Τρέχει εἰς τὸν θάλαμον τοῦ συναδέλφου του, ἀσυρματιστοῦ τῆς «Ἑλλης» καὶ τοῦ σφίγγει θερμὰ τὸ χέρι. Ἀποστέλλουν τώρα ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἐξῆς ραδιοτηλεγράφημα:

«Πρὸς τὸ ΕΝΕ ἀπὸ τὸ ΕΕΛ. Ἄπαν τὸ πλήρωμα τοῦ ΕΑΦ εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ πλοίου μας. Αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὁ «Ἀφόβος» κατεποντίσθη».

Καὶ διαβάζουν μαζί τὴν ἀπάντησιν:

«Πρὸς τὸ ΕΕΛ ἀπὸ τὸ ΕΝΕ. Σᾶς συγχαίρομεν. Καλὸ ταξίδι!»

«ΚΑΜΕ ΤΟ ΚΑΛΟ ΚΑΙ ΡΙΞ' ΤΟ ΣΤΟ ΓΙΑΛΟ»

Εἰς μίαν μεγάλην πόλιν ἔζη κάποιος πολὺ πλούσιος ἄνθρωπος. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἦτο τόσο φιλάνθρωπος καὶ τόσο εὐεργετικός, ὥστε διέθετεν ἄφθονα χρήματα εἰς κοινωφελεῖς σκοποὺς καὶ εἰς συνδρομὰς πρὸς τοὺς δυστυχεῖς, γνωστοὺς καὶ ἀγνώστους. Ἡ ἀγαθοεργία ἦτο δι' αὐτὸν ἡ προσφιλεστέρα ἐνασχόλησις. Χάριν αὐτῆς παρημέλει καὶ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀκόμῃ.

Κατῴκει εἰς μίαν σοφίταν. Ἐτρέφετο καὶ ἐνεδύετο πτωχικῶς. Διὰ τοῦτο οἱ γνωστοὶ καὶ οἱ γείτονές του τὸν ἐθεώρουν ὡς μέγαν φιλάργυρον καὶ τὸν εἶχον ὀνομάσει «ἐξήνταβελόνην».

Ἄλλ' ὁ καλὸς αὐτὸς ἄνθρωπος, ἂν καὶ ἐγνώριζε τι ἐλέγετο περὶ αὐτοῦ, δὲν ἠθέλησε ποτὲ νὰ φανερώσῃ εἰς κανένα πῶς διεχειρίζετο τὴν περιουσίαν του. Ἠκολούθει τὸ ρητὸν τοῦ Εὐαγγελίου: «μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου!» καὶ ἐνήργει ὅλας τὰς εὐεργεσίας του κρυπτόμενος ἐπιμελῶς. Συνεισέφερεν εἰς τὴν ἴδρυσιν καὶ συντήρησιν φιλάνθρωπικῶν ἰδρυμάτων ἀνωνύμως. Ἐκεῖνο μόνον, τὸ ὁποῖον δὲν παρέλειπε ποτὲ νὰ κάμῃ, ἦτο νὰ καταγράψῃ ἐπιμελῶς πᾶσαν ἀγαθοεργίαν του εἰς ἓν βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐκράτει μυστικῶς. Ἦθελεν, ὅταν ἀποθάνῃ, ν' ἀφήσῃ αὐτὸ τὸ βιβλίον, διὰ νὰ μάθουν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐκακολόγουν, πόσον ἄδικον εἶχον.

Ἐγήρασεν. Ὅταν ἠσθάνθη, ὅτι ἐπλησίαζον πλέον αἱ τελευταῖαι τοῦ ἡμέραι, εἶχεν ἐξοδεύσει ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν περιουσίαν του εἰς ἀγαθοεργίας. Δὲν τοῦ εἶχε μείνει σχεδὸν τίποτε ὡς μόνην του ἀπόλαυσιν καὶ παρηγορίαν εἶχε τὸ κατάστιχόν του. Ὅταν τὸ ἐδιάβαζεν, ἤρχοντο εἰς τὴν μνήμην του γλυκεῖαι ἀναμνήσεις. Ἐβλεπεν ἐκεῖ μέσα

ἀπηλπισμένους, οἱ ὅποιοι ἔλαβον νέας ἐλπίδας· ἔβλεπεν ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἐδυστύχησαν κατὰ τὴν πάλιν τοῦ βίου καὶ οἱ ὅποιοι συνῆλθον ἀπὸ τὰς εὐεργεσίας του. Ἐφερὲν εἰς τὴν μνήμην του τοὺς μακροὺς καὶ ἀποτελεσματικούς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀναλάβει διὰ τοὺς πτωχοὺς καὶ δυστυχεῖς τοῦ κόσμου τούτου. Τὰ μικρὰ γράμματα τοῦ βιβλίου ἐζωντάνευον καὶ ἀπὸ τὰ φύλλα τοῦ καταστίχου ἀνεδίδετο μία ἐλαφρὰ εὐχαρίστησις, πού προήρχετο ἀπὸ τὴν ἀνάμνησιν τῶν εὐγενῶν πράξεών του.

Ἡ τελευταία στιγμή τοῦ γέροντος ἐπλησίαζε. Διὰ τελευταίαν φοράν ἔλαβε τὸ βιβλίον του καὶ ἐσκέφθη: «Ἐγὼ τώρα πηγαίνω, θὰ μείνης ὅμως σύ, διὰ νὰ μαρτυρήσης, ποῖος ἦμουν ἐγώ!

Ἐξαφνα ὅμως διηρωτήθη: «Καὶ διατί αὐτό; καὶ ποῖον θὰ ὠφελήσω; μόνον διὰ ν' ἀποκτήσω ὑστεροφημίαν;»

Κατεβίβασε τὴν κεφαλὴν του. Πόσον ἐντροπιασμένον ἐδεδώρησε τὸν ἑαυτὸν του κατὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν ὥραν! Πόσον μικρὸς ἦτο ἀπέναντι τῆς διαγωγῆς, τὴν ὁποίαν ἐδείκνυεν ἐπὶ τόσα ἔτη καὶ μὲ τὴν ὁποίαν παρηγορεῖτο! Πόσον μικρὸς, πόσον μάταιος!

Ἐρριψε τὸ βιβλίον του εἰς τὰς φλόγας καὶ ηὐχαριστήθη πολὺ, διότι αἱ τρέμουσαι χεῖρες του εὐρῆκαν ἀκόμη αὐτὴν τὴν δύναμιν.

Καὶ μαζὶ μὲ τὰς φλόγας τοῦ βιβλίου, αἱ ὁποῖαι ἐσβήνοντο σιγὰ σιγὰ, ἔσθησαν καὶ τὰ μάτια του.

ΤΟ ΑΛΩΝΙΣΜΑ

Αί δημωνιαί τοῦ θερισμοῦ ὑψώνονται ὀλόχρυσοι, μίαν φορὰν τὸ ἔτος, τὸν μῆνα Ἀλωνάρην - Ἰούλιον - ὡσὰν πύργοι εἰς τὸ ὑψηλὸν ὀροπέδιον τοῦ χωρίου. Ἐκεῖ ἐπάνω, ὅπου ὀλόκληρον, θαρρεῖτε, παιδιὰ μου, μετώκησε τὸ χωρίον, κάθε χωρικός ἔχει τὴν δημωνιάν του, πλησίον τῆς ὁποίας ὅλον τὸν μῆνα τοῦτον ἐργάζεται καὶ ζῆ. Τὰ ἀλώνια ἐδῶ καὶ ἐκεῖ λάμπουν στρωμένα, ἔτοιμα νὰ δεχθῶν τὰ δεμάτια τῶν σπαρτῶν μὲ τὴν αὐγὴν, διὰ ν' ἀρχίσῃ τὸ ἀλώνισμα.

Καὶ ἔν παμμέγιστον, πέραν ἐκεῖ εἰς τὸ ἄκρον, τοῦ γερο - Δήμου, τοῦ πρωτογεωργοῦ καὶ πρωτοκτηματίου, μὲ τὴν αὐγὴν -πρωὶ πρωὶ- ἤρχισε τὸ ἀλώνισμα πρῶτον. Τέσσαρες ἵπποι πηδοῦν ἐπάνω εἰς τὰ λυμένα δεμάτια τοῦ σίτου καὶ τὰ διαλύουν καὶ συντρίβουν τὰ καρπερά των στάχρα.

Καὶ ὁ γερο - Δῆμος μαστίζει ὀπισθεν καὶ παρακινεῖ τοὺς ἵππους του εἰς τοὺς ἀτελευτήτους κύκλους των. Μέσα εἰς τὸ μέγαλον ἐκεῖνο πετράλωνον τρέχει λαχανιασμένος καὶ ἀλωνίζει, ἐνῶ οἱ παραγιοὶ του παραστέκονται καὶ τὸν ὑπηρετοῦν.

Ἄ! Ἄ! ἀκούεται ἡ φωνὴ του πρώτη ὀπισθεν τῶν τεσσάρων ἵππων καὶ ἐξυπνᾷ τοὺς ἄλλους γεωργούς, πού ἀκόμη κοιμῶνται ὅλοι. Ἡ κυρα - Δήμαινα μὲ ἔν ἀγροτικὸν σάρωθρον σαρώνει τὰ στάχρα, πού σκορπίζουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, οἰκονόμος

τῆς ἐσοδείας, ὅπως καὶ εἰς ὅλα τῆς πάντοτε. Σαρώνει, καὶ συνάμα μὲ τὸ σάρωθρόν τῆς τὸ ἀκανθωτὸν διώκει τὰς ὄρνιθας καὶ τὰς χήνας, πού εἰσορμοῦν καὶ καταπίνουν ὀλόκληρα στάχυα.

Μετ' ὀλίγον ὅλα τὰ ἀλώνια ἐτέθησαν εἰς κίνησιν. Ὅλον τὸ ὄροπέδιον ἀντηγεῖ ἀπὸ τὰς ζωηρὰς τῶν γεωργῶν ἀνακραυγὰς, οἱ ὅποιοι μαστίζουν τοὺς ἵππους τῶν ἀλωνίζοντες τοὺς θερισμούς των.

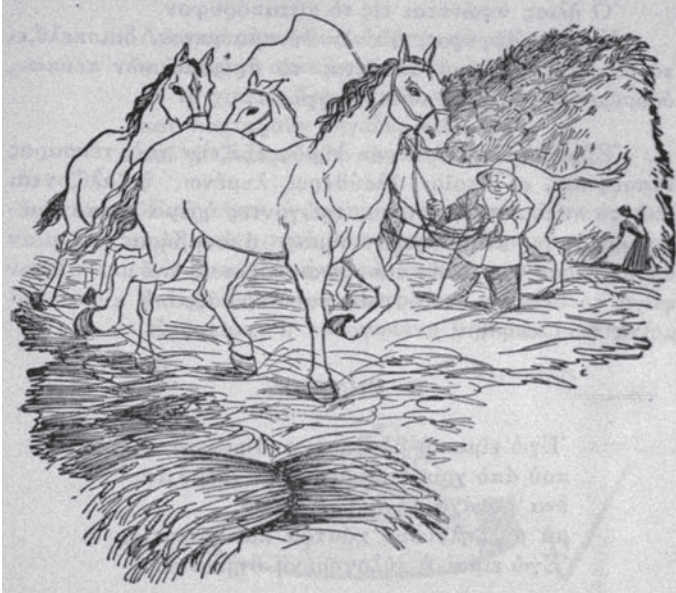
Ἄ! Ἄ! ἀκούεται ἡ φωνή των.

Ἄλλὰ πρῶτος εἰς ὅλα ὁ γερο - Δῆμος, ὁ πρωτογεωργός· πρῶτος εἰς τὸ ἀλώνισμα, πρῶτος εἰς τὴν φωνήν. Αὐτὸς διακρίνεται ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὄροπέδιον. Κοντὸς καὶ παχύς, μὲ ἓνα πλατύγυρον σκιάδιον, κατακόκκινος, μὲ τὸν χιτῶνα τὸν γεράνιον, μὲ ἀνοικτὰ τὰ στήθη, ἀλωνίζει καὶ φωνάζει: Ἄ! Ἄ! Χωμένος μέσα εἰς τὰ λυμένα δεμάτια τῶν σταχῶν μέχρι τῶν γονάτων παραπατεῖ καὶ πίπτει καὶ σηκώνεται καὶ ξαναπίπτει καὶ πάλιν σηκώνεται. Μόλις ἤμπορεῖ νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς πτερωτοὺς κύκλους τῶν τεσσάρων ἵππων του, τοὺς ὁποίους ὅμως καταφθάνει βαρὺ τὸ μακρὸν μαστίγιόν του καὶ ἐρεθίζει αὐστηρὰ ἡ φωνή του.

-Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γιέ μου!

Ἀκούεται παρέχει φωνή τρέμουσα γραίας, ἡ ὁποία βοηθεῖ τὸν υἱὸν τῆς τὸν Θανάσον, ὅπου μόνος μ' ἓνα ἵππον ἀλωνίζει τὴν μικράν του δημωνιάν. Ἀφοῦ κατεπάτησε καὶ ὁ ἴδιος μὲ τοὺς βαρεῖς του πόδας τὰ στάχυα, ὅπισθεν τοῦ ἵππου, ἤδη σωρεύει τὸ ἀλώνισμα εἰς σωρὸν ὑψηλόν. Ἄλλὰ φαίνεται οὗτος ἀκόμη ὑψηλότερος εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τῆς γραίας, ἡ ὁποία ὄνειρεύεται τὸν ἄρτον τῆς νέας ἐσοδείας. Ὀνειρεύεται καὶ συγκινεῖται μὲ τὴν σκέψιν, ὅτι θὰ φάγῃ

μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἄρτον ἀπὸ ἐφετινὸν «σιτάρι», ἄρτον μὲ τὸν ἰδρῶτα τοῦ υἱοῦ της ποτισμένον, ἄρτον μὲ τὰς μητρικὰς της εὐλογίας ψημένον, τὸν ἄρτον, ὅπου εἶπεν ὁ Θεός: Μὲ τὸν ἰδρῶτα τοῦ προσώπου σου θὰ φάγῃς τὸν ἄρτον σου.

-Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γιέ μου!

Ἰψώθη ὁ ἥλιος, ἕως δύο καλάμια εἰς τὸν ὀρίζοντα. Καὶ ἰδοῦ, ἕξαφνα, ἐπῆρε τὸ δροσερὸν ἀεράκι, τὸ ὁποῖον τόσον ζωογονεῖ τὰς καρδίας τῶν γεωργῶν καὶ δροσίζει τὰ στήθη των. Αἱ κορυφαὶ τῶν πεύκων ἐσεισθήσαν πρῶται εἰς χαιρετισμόν.

«Χαίρεται ὁ πεύκος, χαίρεται, χαίρεται τὸν ἄερα...», ἀρχίζει νὰ τραγουδῇ τότε μία συντροφιά χωρικῶν.

Ὁ ἥλιος ὑψώνεται εἰς τὸ κατακόρυφον.

Καὶ ὁ Ζέφυρος, ὅλον ἐν δυναμούμενος, διασκελίζει τὰ

βουνά και γλυκύ άκούεται τὸ θρόισμα τῶν πεύκων, ὀροσίζον τὰς ψυχὰς τῶν γεωργῶν...

Ἐβράδιασεν. Ὁ γερο - Δῆμος ἐξέξεψε τοὺς τέσσαρας ἵππους του, οἱ ὅποιοι ἐλεύθεροι, λυμένοι, ξεζαλιζονται ἀπὸ τὸ κυκλικὸν ἀλώνισμα, τρώγοντες ἤρεμα νεοπατημένην καλάμην. Καὶ ὁ γερο - Δῆμος, ἀκουμβήσας εἰς μίαν ἀπομείνασαν θημωνιάν του, ξεκουράζεται, ἵνα μετ' ὀλίγον φάγη τὸ δεῖπνον του, πού παρασκευάζει ἡ κυρα - Δήμαινα ἐκεῖ πλησίον...

Η ΘΗΜΩΝΙΑ

Ἐγὼ εἶμαι ἡ βλογημένη θημωνιά,
 πὺ ἀπὸ χρυσὰ πυργώνομαι δεμάτια,
 ἓνα μονάχα μήνα τῆ χρονιά,
 μὰ μὲ ζηλεύουν κάστρα καὶ παλάτια.
 Ἐγὼ εἶμαι ἡ εὐλογημένη θημωνιά.

Ἐμένα δὲ μὲ χτίζουν μὲ λιθάρια,
 μὲ χώματα, μὲ ξύλα, μὲ νερά.
 Μὲ στήνουν λυγερὲς καὶ παλικάρια
 μὲ στάχνα, μὲ τραγούδια, μὲ χαρά.
 Κι ὁ ἰδρῶς μὲ ραίνει μὲ μαργαριτάρια.

Ἐγὼ εἶμαι τῶν ἀνθρώπων ἡ κυψέλη,
 πὺ κρύβει τὴν ἀτίμητη τροφή,
 πὺ κάθε χρόνο ἡ μάνα Γῆ τοὺς στέλλει,
 μὲς ἀπ' τὰ σπλάχνα μὲ στοργὴ κρυφή,
 γλυκύτερη ἀκόμη κι' ἀπ' τὸ μέλι.

Λάμπω σάν ἥλιος, λάμπω σὰ φεγγάρι
 καὶ σέρνω σκλάβα πίσω τῆ ζωῆ
 μὲ τὸ χρυσό, ξανθό μου τὸ σιτάρι,
 πὺ λαχταροῦν ρηγάδες καὶ λαοὶ
 καὶ μὲ λατρεύουν σάν προσκυνητάρι.

Ἐγὼ εἶμαι ἡ τιμημένη θημωνιά,
 πὺ ἀπὸ χρυσὰ πυργώνομαι δεμάτια,
 ἕνα μονάχα μῆνα τῆ χρονιά
 καὶ μὲ ζηλεύουν κάστρα καὶ παλάτια.
 Ἐγὼ εἶμαι ἡ εὐλογημένη θημωνιά.

Γ. Στρατήγης

ΣΤ' ΑΛΩΝΙΑ

Στ' άλώνια, καλοσάρωτα και ξεχορταριασμένα,
 θὰ ξαπλωθοῦν οἱ θημωνιές, ξανθόμαλλες πλεξίδες.
 Τὰ στάχυα τρίβει καὶ μασᾶ περνώντας ἡ ροκάνα,
 πλατάνι τὸ σαγόνι τῆς, τὰ δόντια τῆς στουρνάρια.
 Τὰ βόδια σέρνουν τὸ θεριό, ζευγαρωτὰ δεμένα
 καὶ δαμασμένο τὸ πατᾶ, τὰ βόδια κυβερνώντας
 ὠραία ἄρματοδρόμισσα, λαμπαδωτὰ στημένη.
 Στὰ χεῖλη τῆς ὁ σάλαγος γλυκόφωνο τραγούδι,
 στὰ χέρια τῆς ἀπόνετο καλάμι εἶν' ἡ βουκέντρα.
 Ὁ νοικοκύρης τ' ἄλωνιοῦ, μὲ τὸ κρασί στὸ γόνα
 κερνᾶ τοὺς ξένους, πὺ περνοῦν καὶ κράζει τοὺς
 γειτόνους·
 κι' ἓνας λυράρης, παίζοντας τυφλός, τυφλὰ τὴ λύρα,
 μοιράζει εὐχὲς γιὰ τὴ σοδειά, κάθε φορὰ πὺ πίνει.
 Κι ἀρχίζει τὸ ξανέμισμα τῆς νύχτας μὲ τ' ἀπόγειο·
 σύννεφο ἀπ' τὰ ξυλόφτυαρα, στὰ οὐράνια ἀναπετώντας,
 τ' ἄχυρο φεύγει ἀνάλαφρο καὶ τὸ σιτάρι πέφτει
 γύρω στὸ φῶς τῶν φαναριῶν, χρυσὴ ψιγάλα ἀπ' τ'
 ἄστρα.

Γ. Δροσίνης

Η ΔΗΛΟΣ

Είχαμε πάει να επισκεφθούμε τή Δήλο. Τò ταξίδι αὐτò δὲν μπορεῖ νὰ τὸ κάνη κανεὶς κάθε μέρα. Ἡ Δήλος εἶναι σήμερα ἀκατοίκητη. Συγκοινωνία μὲ τὸ νησί δὲν ὑπάρχει καὶ γιὰ νὰ πάη κανεὶς νὰ ἰδῆ τὰ ἀρχαῖα, ἢ πρέπει νὰ περάσῃ μὲ καΐκι ἀπὸ τὴ Σύρα ἢ νὰ πετύχῃ καμιά εὐκαιρία ἐκδρομῆς μὲ βαπόρι. Τέτοιες ἐκδρομὲς κάνουν, πότε πότε, διάφοροι σύλλογοι, ναυλώνοντας ἐπίτηδες βαπόρια καὶ μιὰ τέτοια εὐκαιρία πετύχαμε κι ἐμεῖς.

Εἶχαμε μεγάλη ἐπιθυμία νὰ ἰδοῦμε τὴν ἑλληνικὴ αὐτὴ Πομπηία. Γιατί, ὅπως ἡ Πομπηία στὴν Ἰταλία, πὺ σκεπάστηκε ἀπὸ τὴ λάβα τοῦ Βεζουβίου, ὅταν τὴν ξέθαψαν, βρέθηκε, ὅπως ἦταν τὴ στιγμὴ τῆς καταστροφῆς, ἔτσι καὶ ἡ Δήλος διατηρεῖται μὲ τὰ σπίτια τῆς καὶ τοὺς δρόμους τῆς, ὅπως ἦταν τὸν ἀρχαῖο καιρό. Μισογκρεμισμένα βέβαια καὶ ἀλλαγμένα ἀπ' τὸν καιρό, ἀλλὰ ὄχι ἀφανισμένα καὶ ἀγνώριστα, ὅπως σὲ ἄλλους ἀρχαίους τόπους. Περπατώντας κανεὶς στοὺς δρόμους τῆς καὶ μπαίνοντας μέσα στὰ σπίτια, πὺ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ νομίζεις, πὺς χτὲς ἀκόμη τ' ἀφῆκαν οἱ παλιοὶ τῆς κάτοικοι, ξαναγυρίζεις μὲ τὴ φαντασία σου στὰ χρόνια πὺ τὸ νησί αὐτὸ μὲ τὸ μεγάλο του ἐμπόριο, τὸ πολυκάραβο λιμάνι του καὶ τοὺς ὠραίους ναοὺς του ἦταν κατοικία πλουσίων ἀνθρώπων καὶ περαστικῶν ξένων.

Ἔτσι ἓνα ὠραῖο καλοκαιρινὸ πρωὶ ἀποβίβαστήκαμε στὸ ἔρημο σήμερα ἀχρογιάλι τῆς Δήλου, ὅπου ἄλλοτε χαλοῦσε ὁ κόσμος ἀπὸ τὴν κίνηση τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ταξιδιωτῶν. Ἐνας ἀρχαιολόγος, πὺ ἦταν μαζί μας, μπῆκε μπροστὰ μας νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ στὰ ἀρχαῖα καὶ νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ τὸ καθετί, πὺ θὰ βλέπαμε. Αὐτοὶ οἱ ἀρχαιολόγοι, βλέπετε, στοὺς

ἀρχαίους τόπους εἶναι σὰ νὰ βρίσκωνται στὸ χωριό τους. Αὐτοὶ εἶναι σὰν ντόπιοι ἐκεῖ κι ἐμεῖς οἱ ἄλλοι σὰν ξένοι, ποὺ μᾶς φιλοξενοῦν στὸν τόπο τους.

Ὅταν προχωρήσαμε λιγάκι, ὁ ἀρχαιολόγος σταμάτησε καὶ μᾶς εἶπε:

-Βλέπετε ἐκεῖ ἐπάνω μιὰ μικρὴ λίμνη, ποὺ γυαλίζει μέσα στὰ καλάμια; λοιπὸν ἐκεῖ κοντά, κάτω ἀπὸ μιὰ φοινικιά γέννησε ἡ καχημένη ἡ Λητώ τὸν Ἀπόλλωνα.

Ὅταν πλησίαζε νὰ γεννήσῃ, τὴν ἔφεραν γρήγορα γρήγορα ἐδῶ καὶ λευτερώθηκε ἡ γυναῖκα μ' ἓνα χαριτωμένο ξανθὸ ἀγοράκι, ποὺ ἦταν ὁ θεὸς Ἀπόλλων καὶ ἓνα ὁμορφο κοριτσάκι, τὴν Ἄρτεμη.

Ὅπως μᾶς μιλοῦσε ὁ ἀρχαιολόγος καὶ ὅπως βλέπαμε τὰ μέρη, νομιζαμε, πὼς χτές ἀκόμα εἶχαν γεννητούρια στὸ νησί.

Πολλοὶ μάλιστα νόμισαν, πὼς εἶχαν ἀκούσει τὶς φωνοῦλες τῶν μωρῶν.

Ἀφήνοντας πίσω μας τὸ ἔρημο λιμάνι, προχωρήσαμε πρὸς τὴν πόλη. Περνούσαμε ἀνάμεσα ἀπὸ μάρμαρα ναῶν, κολόνες, στοῆς καὶ ἀγάλματα. Ὁ σοφὸς μας ὁδηγὸς μᾶς ἐξήγησε τί ἦταν τὸ ἓνα καὶ τί τὸ ἄλλο.

Ἐπειτα πήγαμε στὸ μουσεῖο, γεμάτο ἀπὸ ὠραῖα ἀγάλματα καὶ ἐπιγραφές.

-Τώρα, μᾶς εἶπε ὁ ὁδηγὸς μας, ἀφοῦ εἶδαμε τοὺς ναοὺς καὶ τὶς στοῆς καὶ τὴν ἀγορά, πᾶμε νὰ κάνουμε κι ἓναν περίπατο μέσα στὴν πόλη. Οἱ ἄνθρωποι μόνο λείπουν νὰ μᾶς καλοδεχτοῦν. Ὅλα τὰ ἄλλα μένουν στὸν τόπο τους. Γὰ σπῖτια, ὅπου ἔζησαν οἱ ἄνθρωποι, τὰ δρομαλάκια, ὅπου περπατοῦσαν, τὰ μαγαζιά, ὅπου ἔκαναν τὰ ψώνια τους.

Ἀνεβήκαμε στὸ λόφο, ποὺ ἦταν ἡ πόλη, ἀφοῦ κάναμε ἓνα

γύρο στους αρχαίους δρόμους. Ο οδηγός μας είπε:

-Άς μπορούμε τώρα σ' αυτό το αρχοντόσπιτο. Χωρίς άλλο το σπίτι αυτό θα ήταν σπίτι κάποιου αρχαίου έφοπλιστή. Δεν είναι εδώ ο ίδιος να μάς δεχτή, αλλά δεν πειράζει.

Προχωρήσαμε, ανέβηκαμε τα μαρμαρένια σκαλοπάτια και βρεθήκαμε στην ευρύχωρη αυλή, στρωμένη όλη με ώραϊα μωσαϊκά.

-Δεν σās τὸ ἔλεγα ἐγώ, πὼς εἶναι σπίτι ἔφοπλιστή; μάς εἶπε ὁ ὁδηγός μας. Νά και τὸ ἔμβλημα του, ἱστορημένο ἐπάνω στὸ ψηφιδωτό. Μιὰ ἄγκυρα και ἕνας Τρίτωνας. Σύμβολα ναυτικά και τὰ δύο.

Σταθήκαμε και καμαρώναμε τὸ αρχοντόσπιτο.

-Κρίμα να μὴν εἶναι ὁ ἴδιος ἐδῶ να μάς περιποιηθῆ... εἶπε ὁ ὁδηγός μας. Ἐνα γλυκὸ και ἕνα ποτήρι νερὸ θα ἄξιζε ὅ,τι πῆς αὐτὴν τὴν ὥρα.

Ἐνας μικρὸς ἀπὸ τὸν τόπο, πὸυ μάς εἶχε ἀκολουθήσει πουλώντας λουκούμια συριανὰ και κρύο νερό, ἔτρεξε τότε να μάς περιποιηθῆ, σὰ να εἶχε καταλάβει τὴν ἐπιθυμία μας και σὰ να ἤθελε να βγάλῃ ἀσπροπρόσωπο τὸ νοικοκύρη τοῦ σπιτιοῦ.

-Λουκουμάκια και νερό, κύριοι...

Τὰ δεχτήκαμε με τὴ μεγαλύτερη εὐχαρίστηση. Κάποιος τότε γύρισε στὸ μικρὸ και τοῦ εἶπε:

-Δὲ μοῦ λὲς παιδί μου, ἀρχαῖος εἶσαι ἐσύ;

Ὁ μικρὸς δὲν κατάλαβε.

-Μάλιστα, κύριε... εἶπε.

Και καθὼς τὸ παιδάκι τοῦ πέμπτου αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ, ὅπως τὸ εἶχαμε φανταστῆ, μοίραζε ὀλόγυρα λουκούμια και νερά, νομίζαμε, πὼς τὴν περιποίηση μάς τὴν ἔκανε στὸ σπίτι του ὁ φιλόξενος νοικοκύρης του. Τότε κάποιος ξένος, πὸυ ἦταν μαζί μας στὴν ἐκδρομὴ, ἔβγαλε τὸ σημειωματάριό

του και σημείωσε:

«Στὰ σπίτια τῆς ἀρχαίας Δήλου προσφέρονται στοὺς ἐπισκέπτες ὠραῖα συριανὰ λουκούμια καὶ δροσερὸ νεράκι».

-Ἀπὸ ποῦ πάνε στὸ ἐπάνω πάτωμα, παιδί μου; ρωτήσαμε τότε τὸ μικρό.

-Ὅριστε, κύριοι, ἡ σκάλα, μᾶς εἶπε σὰν ἄνθρωπος τοῦ σπιτιοῦ. Δὲν τὴ βλέπετε;

Μπροστά μας πραγματικὰ ἦταν ἡ σκάλα, ποὺ ἔφερε στὸ ἐπάνω πάτωμα. Ἀνεβήκαμε, σὰ νὰ ἤμαστε στὸ σπίτι μας. Ἐξαφνα σ' ἓναν τοῖχο εἶδαμε κάτι ὀρνιθοσκαλίσματα, σὰν τὰ κακογραμμένα γράμματα ποὺ γράφουν καὶ σήμερα τὰ παιδιὰ στοὺς τοίχους. Σκύψαμε καὶ διαβάσαμε:

«ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΥΦΛΟΣ ΟΥΔΕ ΒΛΕΠΕΙ ΟΥΔΕΝ
ΠΑΙΖΩΝ ΑΣΤΡΑΓΑΛΟΥΣ ΕΚΛΕΨΕΝ ΑΥΤΩ ΕΡΜΙΑΣ
ΑΣΤΡΑΓΑΛΟΥΣ».

-Καταλαμβάνετε τί τρέχει ἐδῶ; μᾶς εἶπε ὁ ἀρχαιολόγος. Τὰ παιδιὰ τοῦ 450 π.Χ. εἶχαν τὴν κακὴ συνήθεια, ὅπως καὶ τὰ σημερινά, νὰ γράφουν ἐπάνω στοὺς τοίχους. Ὁ μικρὸς Ἑρμίας λοιπὸν ἔπαιζε τὰ κότσια μὲ τὸ μικρούλη τὸ Δημήτριο, παιδιὰ χρηματιστῶν καὶ τὰ δύο καὶ ὁ Ἑρμίας ἔκανε ζαβολιές στὸ Δημήτριο, χωρὶς νὰ παίρνη εἶδηση ἐκεῖνος. Κάποιος ἄλλος πονηρὸς μικρὸς ὅμως, ποὺ εἶχε μυριστὴ τὴ ζαβολιά, ἔπιασε κι ἔγραψε στὸν τοῖχο αὐτά, ποὺ διαβάσατε.

Καὶ ὁ ἀρχαιολόγος μᾶς ἐξήγησε τὴν ἀρχαία ἐπιγραφή τοῦ τοίχου:

«Ὁ Δημήτριος εἶναι στραβὸς καὶ δὲ βλέπει τίποτε, ὅταν παίζη τὰ κότσια. Ὁ Ἑρμίας τοῦ ἔκλεψε μερικὰ κότσια».

Κάποιος τότε ἀπὸ μᾶς γύρισε καὶ εἶπε αὐστηρὰ στὸ μικρὸ μὲ τὰ λουκούμια:

Ἐσὺ τάγραψες αὐτά;

Ὁ μικρὸς τὰ χρειάστηκε.

Ἦχι, μπάριμπα, φώναξε. Δὲν τὰ ἔγραψα ἐγώ.

Σὲ λίγο φεύγαμε μὲ τὸ γρήγορο βαπόρι, ἀφήνοντας πίσω μας τὸ φωτολουσμένο νησί τοῦ Ἀπόλλωνα. Καὶ δὲν ἦταν, σὰ νὰ φεύγαμε ἀπὸ μιὰ νεκρὴ πολιτεία. Κάτι μᾶς ἔλεγε μέσα μας, πὼς εἴχαμε ξαναζήσει γιὰ λίγες ὥρες μαζί μὲ τοὺς ἀρχαίους κατοίκους τοῦ ἱεροῦ νησιοῦ καὶ πὼς εἴχαμε παίξει κότσια μαζί μὲ τὸν κουτὸ Δημήτριο καὶ τὸν τετραπόνηρο τὸν Ἐρμῖα.

ΤΟ ΜΕΛΤΕΜΙ

Ἦρδες νὰ δροσίσης
τὴ φρυγμένη γῆ
καὶ ζωὴ νὰ χύσης
στὴ νεκρὴ σιγή,
π' ὄλα τὰ βαραίνει,
ὄλα τὰ μαραίνει.

Πνέεις, λούεις, ραίνεις
τὰ χρυσὰ νησιὰ
κι ὄλα τ' ἀνασταίνεις
μέσα στὴ δροσιά.
Σὺ τὴ φλόγα παίρνεις,
τὴ χαρὰ σὺ φέρνεις.

Μελτεμάκι, τρέχε
πέλαγα, νησιὰ,
τὰ φτερά σου βρέχε
μέσα στὴ δροσιά,

χύνε φύκιου άρμούρα
καί βουνίσια μύρα.

Τò μουρμούρισμά σου
μès στή σιγαλιά
καί τò φλόγισμά σου
στήν άκρογιαλιά
εἶν' ὄλο υἱεία,
δρόσος κι εὐλογία.

Α. Προβελέγγιος

ΑΠΟ ΤΙΣ ΟΜΟΡΦΙΕΣ ΤΟΥ ΜΩΡΙΑ

Περαστικός Ρουμελιώτης εἶχα ταξιδέψει πολλές φορές στο Μωριά. Εἶχα σκαρφάλωσει στὰ ψηλώματα τοῦ Χελμοῦ προσκύνησα τὰ έρείπια τοῦ Μυστρά ἄγναντεψα ψηλά ἀπ' τὸ Παλαμῆδι τὸν Ἀργολικὸ κάμπο καί τὴν Ἀργολικὴ θάλασσα ρούφηξα τὸ ζωογόνο ἀέρα τοῦ Πευκιᾶ τοῦ Ξυλοκάστρου χάρηκα τὸ θαῦμα τοῦ Μεσσηνιακοῦ κάμπου. Νόμισα, πὼς εἶδα ὅλες τὶς ὁμορφιές τοῦ Μωριᾶ· κι ἔγραψα ἓνα βιβλίο καί τὸ βάφτισα «Μωριά».

Ταξιδεύοντας ὁμως γιὰ πρώτη φορά στήν Τριφυλία, εἶδα, πὼς οἱ ὁμορφιές τοῦ Μωριᾶ δὲν ἔχουν τελειωμό.

Μαγεύει τὸν ταξιδιώτη ὁ ἀπέραντος κάμπος τῆς Τριφυλίας, ὅπως εἶναι πλαισιωμένος ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά ἀπὸ χαμηλὰ καί καλλίγραμμα βουνὰ κι ἀπὸ τὴν ἄλλη ἀπ' τὸν ὀλόασπρο ἀφρὸ τῆς θάλασσας. Τὸν σκεπάζουν χιλιάδες - πολλές χιλιάδες- ἐλιές καί πιὸ πολλές χιλιάδες στρέμματα σταφίδες· κι ἀνάμεσα στὸν κάμπο εὐτυχησμένες πολιτείες ἀπλώνονται ἢ Κυπαρισσία, τὰ Φιλιατρά, οἱ Γαργαλιάνοι, ἢ

Χώρα - ἡ παλιὰ Λιγούδιστα.

Βλέποντας τὸν παραδεισένιο αὐτὸν κάμπο, θυμήθηκα τὰ φτωχοτόπια τῆς Ρούμελης - τῆς ἀγαπημένης πατρίδας μου. Ἐκεῖ τὰ γυμνά κατσάβραχα μᾶς διώχουν σὲ μακρινοὺς τόπους καὶ μᾶς ρίχνουν στὰ ἀτέλειωτα βάσινα τῆς ξενιτιάς· κι οἱ λιγοστοὶ κάτοικοι, ποὺ μένουν, κοιτάζουν μὲ ἀγωνία τὸ λιγιστὸ χῶμα τοῦ τόπου, σὰ νὰ τοῦ λένε:

-Μεῖνε κοντὰ μας καὶ μὴ ζηλέψης τὰ πλούσια νερὰ τοῦ κάμπου· ἐδῶ εἶδαμε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ χρυσὸ φῶς τοῦ ἥλιου· ἐδῶ μεγαλώσαμε· ἔχομε θαμμένους τοὺς δικοὺς μας ἐδῶ ψηλὰ καὶ δὲ θέλομε νὰ φύγωμε· μεῖνε καὶ σὺ μαζί μας καὶ

μὴ ζηλέψης τὰ πλούσια νερὰ τοῦ κάμπου· θὰ σὲ ποτίζωμε τὸν ἰδρώτα μας καὶ σὰν τὰ παιδιά μας θὰ σὲ φροντίζωμε...

Ἐδῶ στὸ Μωριά γίνεται τὸ ἀντίθετο: ἐδῶ τὰ καρπερὰ χώματα φωνάζουν μὲ ἀγωνία στοὺς Μωραῖτες:

-Μεῖνετε κοντὰ μας καὶ μὴ σᾶς ξεπλανέσουν τὰ ξένα κάλλη καὶ τὸ χρυσάφι τῆς ξενιτιάς· τὸ δικό μας χρυσάφι εἶναι ἀμόλευτο καὶ λαμποκοπᾷ πάντα σὰν τὸν ἥλιο· μεῖνετε κοντὰ μας, γιατί ἀλλιῶς θὰ μᾶς γυρίσετε κάποτε ἀρρωστημένοι καὶ κιτρινιάρηδες, σὰν τὸ χρυσάφι τῆς ξενιτιάς.

Ώρες ολόκληρες τρέχει το αυτοκίνητο ανάμεσα στον ολοπράσινο κάμπο, αφήνοντας πίσω την Κυπαρισσία και τὰ Φιλιατρά. Κάποια στιγμή αρχίζει ν' ανηφορίζει κι ὁ ψηφιδωτός ἀμαξόδρομος μᾶς φέρνει σ' ἓνα μικρὸ ὄροπέδιο· ἐδῶ εἶναι φωλιασμένη ἡ συμπαθητικὴ πολιτεία τῶν Γαργαλιάνων. Ποιὸς ξέρει πόσες κουρσάρικες ἐπιδρομὲς δοκίμασαν στὸν κάμπο οἱ παλιοὶ κάτοικοι κι ἀναγκάστηκαν ν' ἀφήσουν τὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ νὰ μαζευτοῦν ἐδῶ ψηλά· καὶ μὲ τὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ σχημάτισαν τὴν ὁμορφὴ πολιτεία, ποὺ βλέπομε σήμερα - ἀληθινὴ κορόνα καὶ στόλισμα τοῦ κάμπου.

Ἐνα στενὸ σοκάκι μ' ἔφερε τὸ βραδάκι σ' ἓναν ἀπόμερο βράχο· ἡ θειανὰ χαρῶ καὶ νὰ χορτάσω ἀπὸ ψηλὰ τὸ πανόραμα, ποὺ ἀπλώνεται κάτω. Δίπλα μου ὑψώνεται ὁλόλευκο ἓνα ἐκκλησάκι, ἀφιερωμένο -ὅπως ὅλα τὰ ἐκκλησιάκια τοῦ βουνοῦ- στὸν προφήτη Ἡλία· καὶ κοντὰ στὴν πόρτα του -ἀνέγγιχτο ἀπὸ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου- κείτεται ἓνα παμπάλαιο κανονάκι. Ποιὸς ξέρει ἡ βοή του πόσες φορές ἀντιτάλησε σὲ στεριὲς καὶ θάλασσες τοὺς ἀγῶνες καὶ τὴ δόξα τῆς κλεφτουριάς!

Δίγα μέτρα μακριὰ ἀπ' τὴ δαντελωτὴ ἀκρογιαλιὰ προβάλλει ἀπὸ τὴ θάλασσα ἡ Πρώτη· εἶναι μικρὸ, ὀλοπράσινο κι ἀκατοίκητο νησάκι, παρόμοιο μ' ἓναν τεράστιο κροκόδειλο· στέκεται ἐκεῖ, ἀγνάντια στὰ σπιτάκια τῆς ἀκρογιαλιάς, αἰώνιος φύλακας τοῦ κάμπου ἀπὸ θαλασσινοὺς κουρσάρους...

Ὁλόχρυσος ὁ ἥλιος κατεβαίνει τώρα στὴν ὑγρὴ ἀγκαλιὰ τῆς θάλασσας κι' οἱ τελευταῖες ἀκτίνες του χρυσώνουν τὰ βουνα τῆς Κεφαλλονιάς, ποὺ μόλις ξεχωρίζουν μακριὰ στὸν

ὀρίζοντα.

Οἱ γεωργοὶ ἀφήνουν τὸν κάμπο καὶ γυρίζουν στὴν πόλη.
Ἄλλοι ἀνεβασμένοι στὰ ζῶα τους κι ἄλλοι ἀκολουθοῦν πεζοί.
Ἔχουν ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπο τὴν ἱκανοποίηση τοῦ
δουλευτῆ καὶ σχηματίζουν μιὰν ἀτέλειωτη πομπή - μιὰν
ἄφωνη λιτανεΐα· κι ὁ συγχὸς ἀνασασμός τους ἀποτελεῖ ἓνα
σιωπηλὸ ὕμνο στὴ δουλειά.

Ἐνα δροσερὸ ἀεράκι ἔρχεται ἀπὸ τὴ θάλασσα· οἱ
κορυφές τῶν δέντρων τοῦ κάμπου λυγίζουν ρυθμικά, σὰ νὰ
καλονυχτίζουν τοὺς γεωργούς, ποὺ φεύγουν καὶ ἡ βουβὴ
λιτανεΐα ἀκολουθεῖ τὸ φιδωτὸ ἀμαξόδρομο...

ΕΡΓΑΣΙΑ

Εἰσημερώνει αὐγὴ δροσάτη,
μὲ τὸ πρῶτο της πουλι
λὲς καὶ κράζει τὸν ἐργάτη
στὴ φιλόπονη ζωή.

Πρὶν νὰ σβήσῃ κάθε ἀστέρι,
μὲ χαρούμενη καρδιά,
νέοι, μεσόκοποι καὶ γέροι,
τρέξετ' ὅλοι στὴ δουλειά.

Πέρα ἐκεῖθενε οἱ φροντίδες
ἄς πετάξουνε, καθὼς
ξαφνιασμένες νυχτερίδες,
ὅπου ἀγνάντεψαν τὸ φῶς.

Μὴ σὰς εἶναι ὁ ξένος πλοῦτος
ἔν ἀγκάδι στὴν καρδιά,

πέστε ἀζήλευτα: εἶναι τοῦτος
ἐργασίας κληρονομιά.

Σηκωθῆτε, ἡ γῆ χαρίζει
μόνον ἄφθονο καρπὸ,
ἂν ὁ κόπος τὴν ποτίζει
μ' ἓναν ἰδρωτα συχνό.

Πάντα, ναί, τοῦ τίμιου κόπου
οἱ γλυκύτατοι καρποί,
νάσαι οἱ μόνοι, ποῦ τ' ἀνθρώπου
σῶμα τρέφουν καὶ ψυχή.

Γ. Μαρκοράς

ΣΤΑ ΨΗΛΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΧΕΛΜΟΥ

Ἀπὸ τὸ Διακοφτὸ στὰ Καλάβρυτα.

Ἀπὸ μικρὸ παιδί εἶχα τὸν πόθο νὰ ἰδῶ τὰ δυὸ μεγάλα μοναστήρια, ποῦ εἶναι σκαφαλωμένα στὶς κορφές τοῦ Χελμοῦ, κοντὰ στὰ Καλάβρυτα: τὴν Ἁγία Λαύρα καὶ τὸ Μέγα Σπήλαιο. Ὁ πόθος μου αὐτὸς μεγάλωσε, ὅταν ἔμαθα, πὼς τὸ ταξίδι ἀπ' τὸ Διακοφτὸ στὰ Καλάβρυτα γίνεται μὲ σιδηρόδρομο ὀδοντωτό. Μοῦ ἦταν δύσκολο νὰ καταλάβω τί χρειάζονται τὰ δόντια στὸ σιδηρόδρομο καὶ τί δόντια ἦταν αὐτά.

Ἵστερα ἀπὸ δίωρο σιδηροδρομικὸ ταξίδι ἀπὸ τὴν Πάτρα κατὰ τὴν Ἀθήνα, βρίσκομαι στὸ Διακοφτό. Εἶναι βουτηγμένο κι αὐτὸ στὴν πρασινάδα, ὅπως καὶ ὅλη ἡ πελοποννησιακὴ παραλία τοῦ Κορινθιακοῦ. Ἐκεῖ πρέπει νὰ διακόψωμ τὸ ταξίδι μας καὶ νὰ μποῦμε σ' ἄλλο τραῖνο. Μᾶς περιμένει

στήν πίσω πλευρά του σταθμοῦ.

Όταν τὸ πρωτοβλέπη κανείς, δὲν μπορεῖ νὰ κρατήση τὰ γέλια. Ἡ μηχανὴ καὶ τὰ βαγόνια δὲν εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ ἓνα μικρὸ αὐτοκίνητο. Θυμίζουσι τὰ πρωτοχρονιάτικα παιγνίδια τῶν παιδιῶν.

Καὶ ὅμως τὸ μικροσκοπικὸ αὐτὸ τραῖνο κάνει τὸ δυσκολώτερο σιδηροδρομικὸ ταξίδι στήν Ελλάδα. Ἐκινᾷ ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ σκαρφαλώνει 750 μέτρα ψηλά. Τόσο ὑψόμετρο ἔχουσι τὰ Καλάβρυτα.

Μόλις ξεμακρύνουμε λίγο ἀπὸ τὸν κάμπο, μπήκαμε σὲ μιὰ στενὴ κι ἀτέλειωτη χαράδρα· δίπλα στὴ γραμμὴ κυλοῦσε τὰ θολὰ καὶ πλούσια νερά του ὁ Βουραϊκός. Κάθετοι καὶ γυμνοὶ ὑψώνονται δίπλα μας οἱ βράχοι τῆς χαράδρας.

Τὸ τραῖνο πήγαινε σύριζα στὸ βράχο, γιὰ νὰ μὴν πέση στὸ ποτάμι. Σὲ πολλὰς μεριὰς ὁ βράχος ἦταν θαδιὰ σκαλισμένος, γιὰ νὰ χωρέση μέσα τὸ τραῖνο. Κι ὅταν καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο δὲν μπορούσε νὰ γλιτώσῃ, τρύπωνε σὲ σκοτεινὲς σήραγγες κι ἔβγαινε στήν ἄλλη ἄκρη τοῦ βράχου.

Προχωρώντας βρῖσκαμε ὁμαλότερες βουνοπλαγιές, κατάφυτες ἀπὸ ἀγριολούλουδα κι ἀγριόδεντρα. Αὐτά, μαζί μὲ τὰ πυκνὰ καὶ θεόρατα πλατάνια τῆς ποταμιᾶς, ὁμόρφαιναν ὅλο τὸν τόπο γύρω μας κι ἔκαναν τὸ ταξίδι γοητευτικόν. Στὶς περισσότερες ὅμως μεριὰς οἱ πανύψηλοι βράχοι ἦταν ἄγριοι, ἀνήλιοι καὶ γυμνοί· ἀπορεῖ κανεὶς πῶς ρίζωσαν σ' αὐτοὺς μερικοὶ καχεκτικοὶ δάμνοι· ταράζονται διαρκῶς ἀπὸ τὸν ἀέρα καὶ φαίνονται, πῶς τρέμουσι μὴν πέσουν κάτω στήν ἄβυσσο τοῦ Βουραϊκοῦ.

Κι ὁ Βουραϊκὸς μὲ τὸ ρόχθο τῶν πλυσύσιων νερῶν του σκόρπιζε γύρω του τὴν ἰδιαίτερη μουσικὴ του· κι οἱ συχνοὶ καταρράχτες του εἶχαν ἀπερίγραπτη φυσικὴ μεγαλοπρέπεια.

Σὲ κάποιο σημεῖο, πού ὁ δρόμος γινόταν πολὺ ἀνηφορικός, εἶδαμε ἐπὶ τέλους τί θὰ πῆ ὀδοντωτὸς σιδηρόδρομος. Στὴ μέση ἀπὸ τὶς δυὸ σιδερένιες γραμμὲς ἦταν ἄλλες δυό, κοντὰ κοντὰ κι ἔμοιαζαν σὰ μεγάλα χοντρά πριόνια μὲ τὰ δόντια πρὸς τὰ ἐπάνω. Ἐπάνω σ' αὐτὲς θὰ κυλοῦσαν ἄλλοι τροχίσκοι, ὅχι σὰν τοὺς συνηθισμένους τῆς ἀτμομηχανῆς, πού κυλοῦν ἐπάνω στὶς γνωστὲς γραμμὲς· αὐτοὶ εἶχαν δόντια ὀλόγυρα, πού χώνονταν ἀνάμεσα στὰ δόντια τῶν μεσαίων γραμμῶν. Ἔως τὴν ὥρα ἐκείνη οἱ ὀδοντωτοὶ αὐτοὶ τροχοὶ ἔμεναν ἀχρησιμοποίητοι· ἅμα ὅμως φτάσαμε στὴν ὀδοντωτὴ γραμμὴ, ἀκούμπησαν σ' αὐτὴ κι ἔτσι ταξιδεύαμε μὲ διπλοὺς τροχοὺς.

Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ μηχανὴ εἶναι ἀσφαλισμένη.

Ἄν συμβῆ καὶ πάθῃ τίποτε ἐκεῖ στὸν ἀνήφορο, σταματᾶ στὸν τόπο· χωρὶς τοὺς ὀδοντωτοὺς τροχοὺς, σὲ τέτοια κακὴ ὥρα, θὰ κατρακυλοῦσε πίσω καὶ θὰ συντριβόταν μὲ τὸ βαγόνι καὶ τοὺς ἐπιβάτες μαζί.

Καὶ πάλι δὲν ἦταν ὅλη ἡ γραμμὴ ὀδοντωτὴ. Πιο ἐπάνω, ὅπου ὁ τόπος ἦταν ὀμαλώτερος, βρήκαμε πάλι τὴ συνηθισμένη γραμμὴ.

Γιὰ τὰ 22 χιλιόμετρα ὅλης τῆς διαδρομῆς τὸ τραινάκι μας χρειάσθηκε δύομιση ὥρες. Ἀλλὰ θὰ ἤμαστε εὐχαριστημένοι νὰ βαστοῦσε καὶ πιὸ πολὺ. Δὲ χορταίναμε τὶς φυσικὲς ὀμορφιές, πού μᾶς τριγύριζαν ἀπὸ παντοῦ. Λίγο λίγο, ἀπὸ τὰ πεῦκα καὶ τὰ πουρνάρια, ἀνεβαίναμε στὰ θαυυπράσινα ἔλατα τοῦ Χελμοῦ.

Ἡ κοιλάδα τοῦ Βουραϊκοῦ ἐξακολουθοῦσε νὰ εἶναι στενὴ καὶ τὰ νερά του κατρακυλοῦσαν πάντα μὲ ὄρμη. Πολλὲς φορὲς νόμιζε κανεὶς, πὼς θὰ μποροῦσε, ἀπλώνοντας τὰ χέρια του, νὰ φτάσῃ καὶ τοὺς δυὸ ἀντιμέτωπους βράχους.

Και τὸ τραινάκι μας ὄλο κι ἀνέβαινε τὸν ἀνήφορο βογκώντας καὶ ταράζοντας τὴν ἡσυχία τῶν γύρω βουνῶν μὲ τοὺς βόγκους του καὶ τὴ φλύαρη σφυρίχτρα του.

Χωρὶς ἄλλο οἱ δυὸ πλευρὲς τῆς χαράδρας αὐτῆς, πού κράτησε ὅσο καὶ τὸ ταξίδι μας, ἦταν κάποτε ἐνωμένες. Ὅπου στὴ μιὰ πλευρὰ ὁ βράχος προβάλλει πρὸς τὰ ἔξω, στὴν ἀντικρινὴ φαίνεται ἓνα βαδούλωμα ὥστε ἂν μπορούσαμε νὰ σπρώξωμε τὶς δυὸ πλευρὲς, θὰ ταίριαζε εὐκόλα ἢ μιὰ

μὲ τὴν ἄλλη. Ποιὸς ξέρει, ἐδῶ καὶ χιλιάδες χρόνια, ποιὸς τρομερὸς σεισμὸς ἀνοιξε τὸν τόπο καὶ σχημάτισε τὴ χαράδρα, πού βλέπουμε, κι ἔτσι βρήκανε σ' αὐτὴ διέξοδο τὰ νερά τοῦ Βουραϊκοῦ, πού ἔρχονται ἀπὸ πολὺ μακριά, ἀπὸ τὸν Ἐρύμανθο.

Ὡστόσο, κάποτε φτάσαμε στὰ Καλάβρυτα· εἶναι μιὰ μικρὴ πολιτεία μὲ δυὸ χιλιάδες ψυχὲς καὶ μὲ ἄφθονα δέντρα καὶ νερά.

Πολὺ πρῶι τὴν ἄλλη μέρα τραβήξαμε γιὰ τὴν Ἁγία

Λαύρα' δὲν ἀπέχει οὔτε πέντε χιλιόμετρα. Μὲ βαθιὰ συγκί-
νηση ἀντικρίσαμε σὲ λίγο τὸ μοναστήρι, κατάκορφα σ' ἓναν
κατάφυτο λόφο, ὀκτακόσια μέτρα ψηλότερα ἀπὸ τὴ θάλασ-
σα.

Φτάσαμε στὸν ἱστορικὸ πλάτανο, ποῦ ἔγινε τὸ μεγάλο
πανηγύρι τοῦ 21. Δίπλα του ὑψώνεται καὶ τώρα ἡ ἐκκλησία,
ποῦ λειτούργησε ὁ Γερμανὸς στὶς 25 Μαρτίου. Ὅταν
μπῆκα νὰ προσκυνήσω, ἄδελα θυμήθηκα τοὺς στίχους τοῦ
Βαλαωρίτη:

Ποιὸς εἶν' ἐκεῖνος ὁ παπᾶς, ποῦ μ' ὄψη ἀναμμένη
σὰν φῶς, ἀπὸ τῆς ἐκκλησιᾶς τὸ Ἱερό προβαίνει;

Ἦταν ὁ Γερμανὸς τῶν Πατρῶν. Δεσπότης κι ὄπλαρχηγὸς
μαζί. Τὸν τριγύριζαν ὅλοι οἱ καπεταναῖοι τοῦ Μωριά. Ἡ
λειτουργία τελείωσε. Ὁ Γερμανὸς βγάζει τὸ χρυσοκέντητο
λάβαρο τῆς Ὁραίας Πύλης καὶ τὸ κρεμᾶ σ' ἓνα κοντάρι σὰ
σημαία. Φορώντας ἀκόμη τὴν ὀλόχρυση στολή του, βγαίνει
ἀπὸ τὴν ἐκκλησία καὶ σταματᾶ ἀποκάτω στὸν πλάτανο.
Παπάδες, παλικάρια καὶ καπεταναῖοι τὸν ἀκολουθοῦν.
Κάποια στιγμή ὑψώνει τὸ Λάβαρο κι ὅλοι γονατίζουν. Ρω-
τάει:

Ποιὸς θέλει τὴ Σημαία μου; ποιὸ χέρι τὴν ἀξίζει;
Τὸ χέρι ἀπλώνει ὁ Μωριάς ἢ Ρούμελη τὴν πιάνει
Τὸ Σούλι τὴν ἀναζητᾶ τήνε ζηλεύει ἢ Μάνη.
Κι ὁ Ὑψηλάντης, ἄρρωστος, ἀπὸ τὴ φυλακή του
μὲ δάκρυα τὴν εὐλογεῖ καὶ σβήνετ' ἢ ψυχὴ του.

Ἄν καὶ ἦταν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὁ Γερμανὸς ψάλλει τὸ
Χριστὸς Ἀνέστη ἥθελε νὰ δηλώσῃ μ' αὐτὸ τῆς Πατρίδας τὴν
Ἀνάσταση. Ὅλοι κλαῖνε ἀπὸ συγκίνηση κι ὀρκίζονται στὸ
Λάβαρο νὰ ἐλευθερώσουν τὴν Ἑλλάδα ἢ νὰ σκοτωθοῦν. Τὰ
καριοφίλια βροντοῦν κι οἱ ραχοῦλες τοῦ Χελμοῦ ἀντιλαλοῦν

στά πέρατα τῆς γῆς τὴ μεγάλη ἀπόφαση.

Στὸ θησαυροφυλάκιο τοῦ μοναστηριοῦ σώζεται τὸ Λάβαρο· διατηρεῖται πολὺ καλὰ· στὸ ἐπάνω μέρος φαίνεται ἡ τρύπα, ποὺ τοῦ ἔκαμε μιὰ τούρκικη σφαῖρα στὴ μάχη τῶν Καλαβρύτων.

Πολλοὺς θησαυροὺς βλέπει ὁ ἐπισκέπτης ἐκεῖ μέσα. Εἰκόνες ἀρχαιότατες· εὐαγγέλια χειρόγραφα, ντυμένα μὲ χρυσάφι καὶ στολισμένα μὲ πολύτιμα πετράδια· σταυροὺς πολύτιμους· λείψανα ἀγίων σὲ πολυτελεῖς θῆκες· χρυσοστόλιστα ἄμφια· ἔγγραφα ἀρχαιότατα σὲ μεμβράνες. Ὅλα τὰ θαύματα καὶ ὅλα τὰ εἶδα μὲ βαθὺ σεβασμὸ· ἀλλὰ σὰν ἀντίκρισα τὸ Λάβαρο, ἔμεινα ἄφωνος ἀπὸ συγκίνηση.

Κι ἓνα ἄλλο συγκίνησε πολὺ τὴν ψυχὴ μου: ἓνα πατριαρχικὸ ἔγγραφο ἦταν κρεμασμένο στὸν τοῖχο μὲ χρυσὴ κορνίζα καὶ εἶχε τὴν ὑπογραφή Γρηγορίου τοῦ Ε'. Κοίταξα ὥρα πολλὴ τὴν ὑπογραφή μὲ κατάνυξη· ἦταν γραμμένη μὲ τὸ ἴδιο χέρι, ποὺ δέθηκε κάποτε μὲ χοντρὸ σκοινὶ καὶ τραβιόταν ἀπὸ τὸν ὄγλο στὰ σοκάκια τῆς Πόλης. Ἐνας ἀκόμη μάρτυς ἀπὸ τοὺς πολλοὺς, ποὺ χάρισε ἡ ἐκκλησία στὴν πατρίδα μας.

Μέγα Σπήλαιο.

Γυρίζομε μὲ τὸ τραῖνο ἀπ' τὰ Καλάβρυτα στὸ σταθμὸ τοῦ Σπηλαίου. Τὸ μοναστήρι ἀπέχει μιὰ ὥρα περίπου ἀπ' τὸ σταθμὸ καὶ δὲ φαίνεται ἀπ' τὸ δρόμο. Εἶναι κολλημένο σ' ἓνα βράχο, ὅπως οἱ φωλιές τῶν χελιδονιῶν στοὺς τοίχους τῶν σπιτιῶν. Εἶναι σὲ ὕψος χιλίων μέτρων, μέσα στὰ ἔλατα.

Ἡ διαδρομὴ ἀπὸ τὸ σταθμὸ στὸ Σπήλαιο εἶναι γοητευτικὴ. Φυτεῖες ἀπέραντες. Ἀτελείωτες οἱ ἀνδισμένες τριανταφυλλίες. Κι ἀνάμεσα σὲ τόση ἀνθηση, μιὰ ἀπέραντη

παράταξη από κυψέλες. Νερά τρέχουν παντού μέσα στους κήπους, μέλισσες βομβούν, ἀηδόνια κελαηδοῦν, κουδούνια προβάτων ἀντιβοῦν ἀπὸ τὰ βράχια καὶ συχνὰ σκεπάζει ὄλον τὸ θόρυβο αὐτὸ ἢ γλυκόλαλη καμπάνα τοῦ μοναστηριοῦ.

Μέσα σὲ μιὰ βαθιὰ σπηλιὰ τοῦ βράχου βρέθηκε στὰ 362 μ.Χ. μιὰ ἀπὸ τὶς τρεῖς εἰκόνες τῆς Παναγίας, ποὺ ἔκαμε ὁ Ἀπόστολος Λουκάς. Δὲν εἶναι εἰκόνα ζωγραφισμένη, εἶναι ἄγαλμα, καμωμένο ἀπὸ κερὶ καὶ μαστίχα. Εἶναι τὸ μοναδικὸ ἔργο πλαστικῆς, ποὺ ἔχει ἡ ἐκκλησία μας. Διατηρεῖται λαμπρὰ μέσα σ' ἀσημένια θήκη, γεμάτη ἀπὸ πολύτιμα ἀφιερώματα.

Στὴν ἴδια σπηλιὰ ἔβγαινε καὶ βγαίνει καὶ τώρα ἀκόμη ἀστεῖρευτο νερό. Ἐκεῖ μέσα χτίστηκε ἓνα ἐκκλησάκι καὶ δίπλα σ' αὐτὸ κόλλησαν τὸ κελὶ τους οἱ δυὸ καλόγεροι, ποὺ βρῆκαν τὴν εἰκόνα.

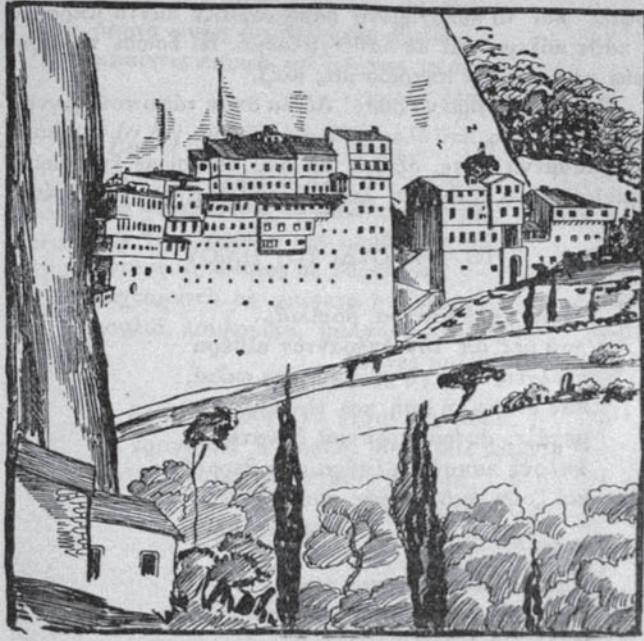
Δὲν ἔλειψαν κι ἀπὸ τὸ Σπήλαιο οἱ βαρβαρικές ἐπιδρομές, γι' αὐτὸ κι οἱ καλόγεροι ἀναγκάστηκαν νὰ χτίσουν ἐπάνω στὸ βράχο τοῦ μοναστηριοῦ ἓναν τρίπατο πολεμικὸ πύργο.

Ὅταν ὁ Ἰμπραήμης κατέκλυσε ὄλο τὸ Μωριά, ζήλεψε τοὺς θησαυροὺς τοῦ μοναστηριοῦ κι ἔκαμε ἐκστρατεία ὀλόκληρη γιὰ νὰ τὸ κυριέψη. Τριακόσιοι καλόγεροι, βοηθημένοι κι ἀπὸ ἄλλα τόσα παλικάρια ἔφεραν ἀντίσταση τρομερή. Καὶ τὸ μοναστήρι σώθηκε.

Ὅταν τελείωσα τὸ προσκύνημα τοῦ μοναστηριοῦ, ἀνέβηκα στὸν πύργο· οἱ τέσσερες τοῖχοι κι ἡ στέγη σώζονται, ὅπως ἦταν μιὰ μαρμαρίνη πλάκα, τοποθετημένη στὴν εἴσοδο, θυμίζει στὸ διαβάτη τὴ φονικὴ μάχη, ποὺ ἔγινε στὶς 24 Ἰουνίου 1827. Κι ἓνα κανονάκι στὴν αὐλή, ἄφωνο κι ἔρημο στὴ μοναξιά τοῦ βουνοῦ, συλλογιέται πόσες φορές ἀντιλάλησαν τὴ βροντερὴ φωνὴ του οἱ λαγκαδιές καὶ οἱ

κορφοῦλες τοῦ Χελμοῦ.

Ξαπλωμένος στὸν ἴσκιό τοῦ πύργου, φαντάστηκα τοὺς ταπεινοὺς καλογέροντες, γεμάτους πατριωτικὴ καὶ θρησκευτικὴ φλόγα, νὰ ὑψώνωνται ἀλύγιστοι μπροστὰ

στὸ χαλαστὴ τοῦ Μωριά· ξαναθυμήθηκα τὴ λειτουργία τοῦ Γερμανοῦ· πέταξε ὁ νοῦς μου στὴν πόρτα, ποὺ κρεμάστηκε ὁ Πατριάρχης· θυμήθηκα τὴ θυσία τοῦ Παπαφλέσσα καὶ τὸ μαρτύριο τοῦ Διάκου καὶ τόσων ἄλλων ἀμέτρητων κληρικῶν. Κι εἶπα μέσα μου:

Ράσο, εὐλογημένο ράσο! Πόσο σφιχτὰ ἀντάμωσες στὴν ψυχὴ σου θρησκεία καὶ πατρίδα! Καὶ πόσα βάσανα τράβηξες καὶ γιὰ τίς δύο! Ὅταν πρωτοῦρθαν τὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς, ὅλοι οἱ ἄρχοντες κι οἱ σοφοὶ ἔφυγαν ἀπὸ τὴν Πόλη στὴν

Ἰταλία. Κι ὁ φτωχὸς ὁ ραγιάς, σὰν ἤρθε στὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὴν πρώτη παραγή, δὲν εἶδε κανέναν ἄλλο γύρω του παρὰ τὸ κουρελιασμένο ράσο τοῦ παπαῦ. Ἐκεῖνος ὁ ἀπλοϊκὸς παπάς δούλευε ὅλη μέρα στὸ χωράφι του· καὶ σὰ νύχτωνε καλά, τραβοῦσε γιὰ κανένα ἐρημοκλήσι ν' ἀνοίξει τὸ κρυφὸ σχολειό. Κι ἐκεῖνος ὁ ἀδύνατος παπάς, μὲ τὴ φλόγα τῆς ψυχῆς του, ἔχυνε βάλσαμο στὸν πόνο τοῦ ραγιά ὅλα τὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς.

Ὁ ἴδιος ὁ παπάς ἄφηγε τὸ θυμιατὸ κι ἔπιανε τὸ καριοφίλι· καὶ τὸ εὐλογημένο ράσο ἀνέμιζε πάντα μπροστὰ σὲ κάθε πόλεμο καὶ σὲ κάθε γαλασμό. Κι ἔσωσε τὴ θρησκεία μας καὶ τὴν πατρίδα μας μαζί.

Ράσο, εὐλογημένο ράσο! Δίπλα στὸν τάφο τοῦ Ἄγνωστου Στρατιώτη, ποὺ ὅλοι οἱ λαοὶ ὑψώνουν, γιὰ νὰ τιμήσουν τὰ θυσιασμένα νιάτα, ἀξίζεις νὰ σοῦ ὑψώσωμε ἕνα σεμνὸ μνημεῖο καὶ νὰ γράψωμε ἐπάνω: «Στὸν ἄγνωστο Ἰερέα».

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Ἥλιε, καλὲ πατέρα, βασιλιά,
 ποὺ μὲς ἀπ' τὸν ἀπέραντον αἰθέρα
 στέλνεις στὴ γῆ χρυσόφτερα φιλιά,
 ποὺ δίνεις τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἡμέρα,
 μεγάλε, ἀστραφτερὸ καὶ δυνατέ,
 καλοὺς κακοὺς ἢ λαύρα σου θερμαίνει
 καὶ ζοῦν ἀπὸ τὸ φῶς σου νικητὲς
 καὶ νικημένοι.

Κανένα δὲν ἀδίκησες ποτὲ
 μέσα στὴν ἀπειρή σου καλοσύνη.
 Καλὲ καὶ ἐκλεκτὲ καὶ δοξαστέ,

κάνεις και στὸν κακὸ ἔλεημοσύνη,
 γιατί κι ἐκεῖνος κάποτε μπορεῖ
 μὲ δάκρυα τὸ κρίμα του νὰ πλύνῃ
 καὶ τότε τὴν παρηγοριά νὰ βρῇ
 καὶ τὴ γαλήνη.

Μὰ στὸν ἀδικημένο, στὸ φτωχό,
 στὸν ἄρρωστο, στὸ δούλο καὶ στὸν ξένο,
 γιὰ δῶρο ἀτίμητο καὶ μοναχὸ
 δίνεις τὸ φῶς τὸ τρισευλογημένο.
 Κι ὅταν βαδιὰ μέσα στὴ φυλακὴ
 καμιά ψυχὴ διψᾷ φωτὸς ἀχτίδα,
 μπαίνεις κρυφὰ καὶ φέρνεις μυστικὴ
 καλὴν ἐλπίδα.

Ὅταν ἡ ροδοδάκτυλη Αὐγὴ
 πάρῃ καὶ ζέψῃ τ' ἄτια τὰ χιονάτα
 στὸ πορφυρένιο ἀμάξι της καὶ βγῇ,
 γιὰ νὰ σ' ἀνοίξῃ τὴν οὐράνια στράτα,
 τότε κι ὁ κόσμος σὲ δοξολογεῖ,
 λαχταριστὴ σὲ χαιρετᾷ ἡ πλάση,
 πουλιά, λουλούδια, θάλασσα καὶ γῆ,
 λίμνες καὶ δάση.

Κι ὅσο τὰ χεῖλη μου ἔχουν τὴ μιλιὰ,
 θὰ τραγουδᾷ ἡ καρδιά μου κάθε μέρα:
 Χαῖρε, καλέ, χρυσέ μου βασιλιά,
 χαῖρε πατέρα!

Κ. Μάνος

ΑΠΟ ΕΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΩΝ ΦΥΤΩΝ

Τὰ φυτὰ ἀπεφάσισαν ἐπὶ τέλους νὰ κάμουν καὶ αὐτὰ συνέδριον. Ἡθέλησαν νὰ διαμαρτυρηθοῦν κατὰ τῶν ἀνθρώπων διὰ τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν ἀγνωμοσύνην των πρὸς αὐτὰ καὶ τέλος νὰ παρουσιασθοῦν εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ νὰ ζητήσουν τὴν ἱκανοποίησιν τῶν δικαίων των.

Ἐνας δημοσιογράφος κατώρδωσε νὰ παρευρεθῆ εἰς τὸ συνέδριον αὐτὸ καὶ νὰ κρατήσῃ σημειώσεις, τὰς ὁποίας ἔπειτα ἐδημοσίευσεν εἰς μίαν ἑφημερίδα.

Εἰς τὸ συνέδριον αὐτὸ ὅλα τὰ φυτὰ ἔστειλαν ἀντιπρόσωπους. Τοιοῦτοτρόπως ἡ κυρία Ἐλαία παρουσιάσθη, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐλαιοφυτικοῦ κόσμου. Ἡ δεσποινὶς Ἄμπελος μὲ τὴν ξανθὴν κόμην καὶ τὸ ὠραῖον παράστημα, ἦτο ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀμπελουργικοῦ κόσμου. Ὁ κύριος Σίτος ἦτο ἀντιπρόσωπος τῶν δημητριακῶν, ἡ δεσποινὶς Βερικοκκέα τῶν πυρηνοκάρπων, ἡ δεσποινὶς Νεραντζούλα τῶν ἐσπεριδοειδῶν, ἡ δεσποινὶς Λαχανίδα τῶν κηπευτικῶν, ὁ κ. Βαμβακόσπορος τῶν βιομηχανικῶν.

Πολλοὶ ἄλλοι προσέτι παρουσιάσθησαν ὡς ἀντιπρόσωποι ἄλλων φυτῶν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Ἀρχομένης τῆς πρώτης συνεδριάσεως ἀνεγνώσθη ὁ κατάλογος καὶ εὔρέθη ἡ συνεδρίασις ἐν ἀπαρτίᾳ. Ἐκλέγεται πρόεδρος ἡ κυρία Ἐλαία καὶ γενικὴ γραμματεὺς ἡ δεσποινὶς Ἄμπελος.

Ἡ πρόεδρος καταλαμβάνει τὴν ἔδραν τῆς καὶ κρούει τὸν κώδωνα.

-Ἀρχεται ἡ συνεδρίασις, λέγει. Τὸν λόγον ἔχει ὁ κ. Σίτος.

Σίτος (ὁμιλεῖ). Ἀγαπητοὶ συνάδελφοι!

Εἶναι γνωστὰ εἰς ὅλους ὑμᾶς τὰ αἴτια, τὰ ὁποῖα μᾶς

ἠνάγκασαν νὰ ἐγκαταλείψωμεν τοὺς ἀγρούς καὶ τοὺς κήπους καὶ νὰ συγκεντρωθῶμεν σήμερον ἐδῶ. Ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν δημητριακῶν καὶ ἰδίως τῶν σιτηρῶν, θὰ περιορισθῶ, διὰ νὰ μὴ σᾶς κουράσω πολὺ, εἰς τὰς ἰδικὰς μας ἀνάγκας.

Δὲν γνωρίζω, ἂν πρέπει νὰ εὐγνωμονῶμεν τὴν ἀρχαίαν θεὰν Δήμητρα, ἢ ὁποία εἶχε τὴν ἔμπνευσιν νὰ δώσῃ τοὺς σπόρους μας εἰς τὸν βασιλόπαιδα τῆς Ἐλευσίνας Τριπτόλεμον, διὰ νὰ διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ μᾶς καλλιεργοῦν. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον γνωρίζω καλῶς, εἶναι ὅτι σήμερον ὑποφέρομεν. Ὑποφέρομεν τὰ πάνθ' ἐπειὶ αὕτῃ εἶναι ἡ καθαρὰ ἀλήθεια. Μᾶς δίδουν τροφὰς πολὺ ἀνεπαρκεῖς ἢ καὶ πολλακίς καμίαν τροφήν. Δίψα, ἀσθενεῖαι, καὶ ὅλα τὰ κακὰ ἔχουν ἐπιπέσει ἐπάνω μας.

Καὶ νὰ σκέπτεται κανεὶς, ὅτι οἱ κύριοι ἀνθρωποὶ τῆς Ἑλλάδος καλλιεργοῦν δι' ἡμῶν τοὺς περισσοτέρους ἀγρούς των (75%) καὶ ὅτι ἔχουν τὴν παράλογον ἀξίωσιν νὰ τοὺς παρέχωμεν καλὰς ἐσοδείας, διὰ νὰ χορταίνουσι ψωμί, χωρὶς ὅμως νὰ κάμνουν κάτι τι καὶ διὰ τὴν ἰδικὴν μας ζωὴν! (Αἴσθησις).

Ἀκούσατε, κυρίαὶ καὶ κύριοι, μίαν εἰκόνα ἀπὸ τὴν ζωὴν μας.

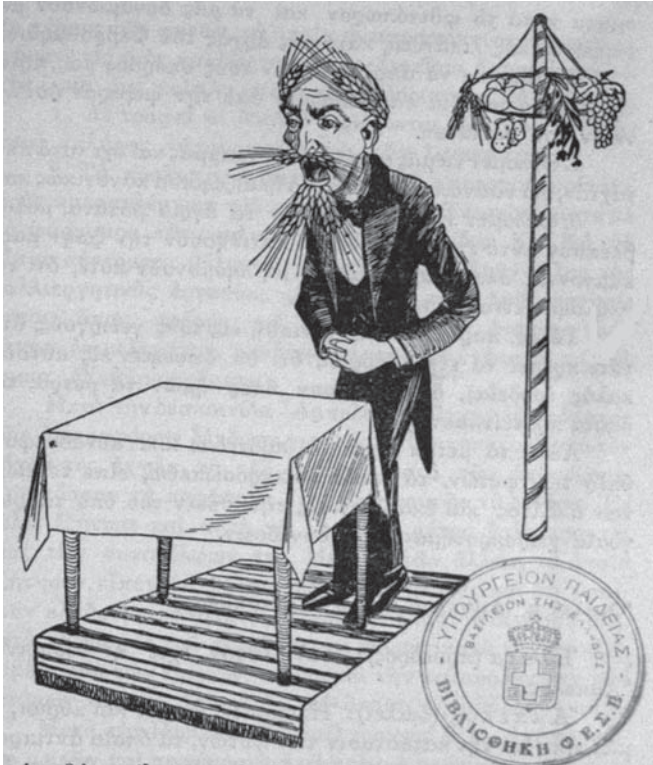
Ἐνῶ «τ' ἀφεντικὰ μας», -οἱ κ.κ. γεωργοὶ- γνωρίζουν πόσον ὑποφέρομεν ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τροφῆς, ἀπὸ τὴν ξηρασίαν, ἀπὸ τὰ ἄγρια βότανα -τὰ ὅποια κάθε τόσο ὡς πειναλέοι λύκοι φυτρῶνουν μεταξὺ μας καὶ μᾶς φθείρουν τὴν ζωὴν- ἀπὸ τὰς ἀσθενείας, δὲν κάμνουν τίποτε διὰ νὰ μᾶς σώσουν. Δὲν σκάπτουν βαδέως τὰ χωράφια, διὰ νὰ ἀποθηκευθοῦν ἐντὸς αὐτῶν αἱ βρογαί. Δὲν μᾶς δίδουν τὰς τροφὰς, τὰς ὁποίας ἐγκλείουσι τὰ χημικὰ λιπάσματα. Δὲν ἀπολυμαίνουσι τοὺς σπόρους μας, πρὶν μᾶς σπείρουν. Δὲν μᾶς κάμνουν σκαλίσματα. Δὲν... δὲν... δὲν μᾶς κάμνουν τίποτε

ἀπ' αὐτά, ἀλλὰ μᾶς ἀφήνουν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ! Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ποῖον εἶναι; Νὰ ὑποφέρωμεν καὶ ἡμεῖς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ νὰ πεινοῦν.

Δὲν εἶναι μόνον αὐτά, κυριαὶ καὶ κύριοι. Ἄντι νὰ ἐργάζωνται συστηματικῶς διὰ τὸ ἰδικόν μας καὶ διὰ τὸ ἰδικόν των συμφέρον, μόλις «γρατσουνίζουν» εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τὸν ἀγρὸν καὶ ἀμέσως σκορπιστὰ καὶ ὅπως τύχη σπείρουν τοὺς σπόρους μας. Καὶ οὕτω, ὅσοι ἐξ ἡμῶν δὲν πέσουν μετὰ τὸν τρόπον αὐτὸν βαθέως ἐντὸς τῆς ὠργωμένης γῆς, ὅσοι δηλαδὴ σωθοῦν ἀπὸ τὴν ἀσφυξίαν, ἢ ὅσοι δὲν ἀπομείνουν ἀκάλυπτοι ἀπὸ τὸ χῶμα καὶ σωθοῦν οὕτως ἀπὸ τὰ στόματα τῶν πτηνῶν, αὐτοὶ μόνον θὰ φυτρώσουν. Οἱ περισσότεροι ὅμως χάνονται ἕνεκα τῆς κακῆς σπορᾶς, τὴν ὁποίαν ἔκαμαν οἱ ἄνθρωποι. Ἐκατοντάδας ἑκατομμυρίων δραχμῶν ζημιώνονται κατ' ἔτος οἱ κύριοι ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ θύματα τῆς κακῆς αὐτῆς σπορᾶς. (Αἰσθησις εἰς τὸ ἀκροατήριον καὶ διαμαρτυρία). Καὶ ὅμως δὲν θέλουν νὰ συνέλθουν καὶ νὰ σκεφθοῦν.

Ἄλλ' ἄς ἴδωμεν τί γίνεται περαιτέρω. Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ σπόροι, οἱ ὁποῖοι ἐσώθησαν ἀπὸ τὸν ἐξ ἀσφυξίας θάνατον καὶ ἀπὸ τὰ πτηνὰ καὶ ἔχουν τὴν τύχην νὰ φυτρώσουν, δὲν εἶναι ἐξησφαλισμένοι ἀπὸ τὴν καταστροφὴν. Ἔχουν ν' ἀντιμετωπίσουν πολλοὺς ἐχθροὺς ἀκόμη μέχρι τῆς ὠριμάνσεως τῶν καρπῶν των. Ποίους νὰ πρωτοαναφέρω; τὰ ἄγρια βότανα, τὰς ἀσθενείας τοῦ δαυλίτου καὶ τῆς σκωριάσεως (κοκκινίλας), τὸν λίθαν;... ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ δὲν ἀφήνουν νὰ περάσῃ κανὲν ἔτος, χωρὶς νὰ καταστρέφουν μετὰ ἀδικίαν πολλοὺς ἐξ ἡμῶν.

Ἔνεκα τῶν ἀνωτέρω λόγων, κυριαὶ καὶ κύριοι συνάδελφοι, ἐξ ὀνόματος τῶν φυτῶν, τὰ ὁποῖα ἀντιπροσωπεύω, ἔχω νὰ ὑποβάλω φερμὴν παράκλησιν εἰς τὸ συνέδριόν μας, ὅπως

συμπεριλάβη εις τὴν διαμαρτυρίαν, τὴν ὁποίαν θὰ στείλῃ εἰς τοὺς γεωργοὺς καὶ τὰ ἐπόμενα ἰδικά μᾶς αἰτήματα διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεώς μας:

1. Θέλομεν νὰ καλοδουλεύουν οἱ γεωργοὶ μὲ βαθεὰ ὀργώματα τοὺς ἀγρούς, εἰς τοὺς ὁποίους μᾶς καλλιεργοῦν.

2. Θέλομεν νὰ μᾶς λιπαίνουν μὲ φωσφορικά λιπάσματα κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ νὰ μᾶς δυναμώνουν μὲ ἐπιφανειακὰς

λιπάνσεις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Φεβρουαρίου.

3. Θέλουμεν νὰ ἀπολυμαίνουμ τούς σπόρους μας, πρὶν τούς σπεύρουμ, διὰ νὰ σωθῶμεν ἀπὸ τὴν φοβερὰν ἀσθένειαν τοῦ δαυλίτου.

4. Θέλουμεν νὰ μᾶς σπεύρουμ εἰς γραμμὰς καὶ ὄχι «στὰ πεταχτά», διὰ νὰ ἀναπνέωμεν καὶ νὰ ἡλιαζώμεθα κανονικῶς καὶ

5. Θέλουμεν νὰ καταστρέφουμ τὰ ἄγρια βότανα, μόλις βλέπουμ αὐτὰ ἐτοιμαζόμενα νὰ ἀπειλήσουμ τὴν ζωὴν μας, κάμνοντες σκαλίσματα καὶ νὰ μὴ λησμονοῦμ ποτέ, ὅτι τὸ σκάλισμα εἶναι «μισὸ πότισμα».

Τέλος, παρακαλῶ νὰ τονισθῆ εἰς τούς γεωργούς, ὅτι τότε πρέπει νὰ εἶναι βέβαιοι, ὅτι θὰ δώσωμεν εἰς αὐτούς καλὰς ἐσοδείας, ὅταν λάβουμ ὑπὲρ ἡμῶν τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα προτείνουμεν.

Αὐτὰ τὰ μέτρα εἶχα νὰ προτείνω κ.κ. συνάδελφοι, ὑπὲρ τῶν φυτῶν, τὰ ὁποῖα ἀντιπροσωπεύω, εἶπε τελειῶνων ὁ Σίτος καὶ ἐκάθισεν εἰς τὴν θέσιν του ὑπὸ τὰ ραγδαῖα χειροκροτήματα τῶν συνέδρων.

Ὅμιλεῖ ἡ Ἄμπελος καὶ ἡ Βερικοκκία.

Ἐλαία (πρόεδρος): Τὸν λόγον ἔχει ἡ δεσποινὶς Ἄμπελος.

Ἄμπελος(ὁμιλεῖ): Ἠκούσατε, κυρίαὶ καὶ κύριοι, τί μᾶς εἶπε διὰ τὴν κατάστασιν τῶν φυτῶν, τὰ ὁποῖα ἀντιπροσωπεύει, ὁ ἀγαπητὸς ἐκ Θεσσαλίας συνάδελφος κ. Σίτος. Τὰ ἴδια γίνονται σχεδὸν καὶ εἰς ἡμᾶς. Αἱ ἀσθένειαι μᾶς καταστρέφουμ ἐρχόμεναι ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην. Περονόσπορος, ὠίδιον (θειοφαρρώστια), τυλιγάδι... Ποίας νὰ πρωτοαναφέρω ἐξ αὐτῶν; Ἐγὼ λοιπὸν καὶ ἐγὼ νὰ σᾶς παρακαλέσω ἐκ μέρους τῶν φυτῶν, τὰ ὁποῖα ἀντιπροσωπεύω, νὰ ἀνακοινώσετε εἰς

τούς καλλιεργητάς μας, ὅτι εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζωὴν μας καὶ τὴν καλὴν καρποφορίαν μας τὰ ἐπόμενα:

1. Αἱ τροφαὶ αἱ ὁποῖαι περιέχονται εἰς τοὺς λεγομένους «πλήρεις τύπους» τῶν χημικῶν λιπασμάτων.

2. Τὰ προληπτικὰ ραντίσματα μὲ «περονοσπορίνην» πρὸς καταπολέμησιν τοῦ περονοσπόρου. Τὰ σκονίσματα μὲ τὸ φάρμακον «θειοχαλκίνην» διὰ τὰ ωἶδια. Καὶ διὰ νὰ εἶμαι σύντομος, θέλωμεν γενικῶς νὰ ἐκτελοῦν ὅλας τὰς καλλιεργητικὰς ἐργασίας, αἱ ὁποῖαι εἶναι εἰς ἡμᾶς ἀπαραίτητοι, ὅπως πρέπει, τ.ἔ. «ξελακκώματα» ἐνωρίς, κλάδευμα ἐπιμελημένον, σκαλίσματα, κορφολογήματα καὶ τὰ ὅμοια. (Χειροκροτήματα).

Μετὰ τὴν δεσποινίδα Ἄμπελον ὠμίλησεν ἐξ ὀνόματος τῶν ὀπωροφόρων δένδρων γενικῶς ἢ Βερικοκκέα. Κατὰ τὸν λόγον τῆς ἔψαλε τὰ «ἐξ ἀμάξης» κατὰ τῶν ἀνθρώπων. Τοῦ κόσμου τὰ παράπονα ἔχουν κατ' αὐτῶν τὰ δένδρα. Ἐν τέλει ἐζήτησε καὶ αὐτὴ νὰ ληφθῶν μέτρα ὑπὲρ προστασίας τῶν συναδέλφων τῆς. Μεταξὺ τῶν ἄλλων, τὰ ὁποῖα ἐζήτησεν, εἶπεν, ὅτι θέλουν καὶ αὐτὰ τροφὰς καὶ ὅτι ἀπαιτοῦν κλάδευμα κανονικόν, ἀναλόγως ἐκάστου δένδρου, δηλ. κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος καὶ ἐνωρίς κατὰ τὴν ἀνοιξιν, ἀσβέστωμα τῶν κορμῶν, καθὼς καὶ τὴν καταπολέμησιν τῶν ἐντόμων καὶ τῶν ἀσθενειῶν, αἱ ὁποῖαι προσβάλλουν αὐτά.

Μετὰ τὴν Βερικοκκέαν ὠμίλησαν καὶ ἄλλοι ἀντιπρόσωποι φυτῶν καὶ περιέγραψαν μὲ μελανὰ χρώματα τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς ζωῆς των. Μετὰ ταῦτα ἀνέθεσαν εἰς τὴν πρόεδρον νὰ συντάξῃ ἓν κατάλληλον ψήφισμα, τὸ ὁποῖον νὰ ἀναγνωσθῇ μετὰ μεσημβρίαν, διὰ νὰ τὸ ἀκούσουν καὶ διάφορα ἄλλα φυτά, τὰ ὁποῖα ἤρχισαν νὰ συρρέουν κατὰ χιλιάδας, ὅπως παρακολουθήσουν τὸ συνέδριόν των.

Τὸ ψήφισμα.

Μετὰ μεσημβρίαν ἐπαναλαμβάνεται ἡ ὑπαίθριος συνεδρίασις, εἰς τὴν ὁποίαν παρευρίσκονται πλῆθος φυτῶν. Εἰς τὴν προεδρικὴν ἔδραν ἀναβαίνει καὶ πάλιν ἡ Ἐλαία, ἥτις, ὁμιλεῖ μετὰ μεγάλης συγκινήσεως πρὸς τὰ φυτά. Κατανυκτικὴ σιωπὴ βασιλεύει! Τὰ συγκεντρωθέντα πλήθη ἀκούουν μετὰ μεγάλης προσοχῆς καὶ σεβασμοῦ τοὺς λόγους τῆς.

Ἐλαία (ὁμιλεῖ): Ἀγαπητοὶ συνάδελφοι, φυτὰ ὅλης τῆς Ἑλλάδος!

Αἰσθάνομαι μεγάλην συγκίνησιν, πού τώρα εἰς τὰ γηρατεῖα μου ἦτο γραμμένον νὰ γίνω ἀρχηγὸς διαμαρτυρίας ἐγώ, ἡ ὁποία με τοὺς κλάδους μου ἐπὶ ὀλοκλήρους αἰῶνας εἶμαι τὸ σύμβολον τῆς εἰρήνης. Πλῆθος ποιητῶν ἐτραγούδησε τὰς ἀρετάς μου καὶ χιλιάδες ἀγωνιστῶν ἐπάλαισαν γενναίως, διὰ νὰ στεφανωθοῦν με τοὺς ἰδικούς μου κλάδους. Τὸ καθήκον ὅμως, ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς δυστυχεῖς συναδέλφους, οἱ ὅποιοι ὑποφέρουν ἐκ τῆς ἀδιαφορίας τῶν καλλιεργητῶν, ἔγινε αἰτία νὰ ἀγανακτήσω καὶ νὰ τεθῶ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς διαμαρτυρίας ταύτης.

Ὁ ἀγὼν ἡμῶν εἶναι ἱερὸς καὶ δίκαιος, διότι ἀπειλεῖται ἡ ὑπαρξίς μας. Ὁ μέγας Θεός, ὁ φροντίζων δι' ὅλα, θὰ συγχωρήσῃ τὸ διάβημα ἡμῶν καὶ θὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ ἐπιτύχωμεν. Τώρα θὰ σᾶς ἀναγνώσω τὴν διαμαρτυρίαν, τὴν ὁποίαν θὰ στείλωμεν εἰς τοὺς κυρίους μας. (Ἀναγινώσκει:)

Κύριοι γεωργοί!

Ἡμεῖς τὰ φυτά, τὰ ὁποῖα σᾶς δουλεύομεν καὶ σᾶς παρέχομεν τὰ ποικίλα προϊόντα μας, τὰ ὁποῖα εἶναι τόσον πολύτιμα

εἰς τὴν ζωὴν σας, ἀναγκαζόμεθα, ἕνεκα τῆς ἀδιαφορίας, τὴν ὁποῖαν δεῖχνύετε πρὸς ἡμᾶς νὰ διαμαρτυρηθῶμεν ἐντόνως. Διὰ τοῦ παρόντος ψηφίσματος εἰδοποιούμεν ὑμᾶς - πρὸς τὸ συμφέρον σας ἄλλως - καὶ νὰ μὴ τὰ θέλετε ὅλα ἰδικά σας. Σᾶς λέγομεν λοιπόν:

1. Ὅτι ὅλοι μας πεινῶμεν καὶ ὅτι ὀφείλετε νὰ φροντίσετε διὰ τὴν διατροφήν μας, σκορπίζοντες εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ τοὺς κήπους σας χημικὰ λιπάσματα. Τὸ ἄζωτον, τὸ φωσφορικόν, τὸ κάλι, εἶναι εἰς ἡμᾶς ἀπαραίτητα... Πρέπει νὰ ἐννοήσετε, ὅτι εἶναι εἰς ἡμᾶς δύσκολον νὰ παράγωμεν τοὺς καρπούς, τοὺς ὁποίους θέλετε, ἂν δὲν μεριμνήσετε περὶ τῆς καταλλήλου τροφῆς μας.

2. Προφυλάξατε τὴν ὑγείαν μας ἐκ τῶν διαφόρων ἀσθενειῶν, αἱ ὁποῖαι κατ' ἔτος μαστίζουσιν ἡμᾶς. Ἡ ἰδικὴ μας ὑγεία εἶναι καὶ ἰδικὴ σας. Διότι μόνον, ὅταν εἴμεθα ὑγιεῖς, θὰ δυνηθῶμεν νὰ σᾶς προσφέρωμεν πολλὰ καὶ καλὰ προϊόντα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ κερδίσετε. Κηρύξατε λοιπὸν τὸν πόλεμον κατὰ τῶν ἀσθενειῶν, αἱ ὁποῖαι προσβάλλουσιν ἡμᾶς χρησιμοποιοῦντες ὡς ὅπλα τὰ κατάλληλα γεωργικὰ φάρμακα.

3. Καλλιεργήσατε ἐπιμελῶς καὶ συστηματικῶς τοὺς ἀγροὺς καὶ τοὺς κήπους, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀναπτυσσόμεθα καὶ ζῶμεν. Τὰ βαθέα ὀργώματα, τὴν κανονικὴν σποράν, τὰ σκαλίσματα, καθὼς καὶ ὅλας τὰς καλλιεργητικὰς ἐργασίας, αἱ ὁποῖαι χρειάζονται πρὸς βελτίωσίν μας, πρέπει νὰ τὰς κάμνετε καθὼς πρέπει καὶ εἰς τὴν κατάλληλον ἐποχὴν. Μὴ τὰ θέλετε ὅλα ἰδικά σας! Τὸ ὀρθὸν καὶ δίκαιον εἶναι καὶ σεῖς νὰ κερδίζετε ἀπὸ τοὺς καρπούς μας καὶ ἡμεῖς νὰ μὴ

καταστρεφόμεθα. Ἄλλως, ἂν δὲν φροντίσετε δι' αὐτά, τὰ ὁποῖα ζητοῦμεν, σᾶς προειδοποιοῦμεν, ὅτι θὰ παύσωμεν νὰ σᾶς παρέχωμεν τοὺς καρπούς μας. Θὰ μᾶς ἐξαναγκάσετε μὲ τὴν ἀδιαφορίαν σας νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν πρώτην ἀγρίαν κατάστασίν μας διὰ νὰ ζήσωμεν ἐλεύθερα τλησίον τῶν ἀπολιτίστων ἀδελφῶν μας, εἰς τὰ ὑψηλὰ βουνὰ καὶ εἰς τὰ παρθένα δάση.

Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ φυτικοῦ κόσμου τῆς Ἑλλάδος

Ἐλαία, Πρόεδρος
Σίτος, Ἀντιπρόεδρος
Ἄμπελος, Γ. γραμματεὺς

Τὰ μέλη
Βερικοκκία
Νεραντζούλα
Πατατούλα
Λαχανίδα, Βαμβάκοςπορος

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ψήφισματος ἀκούονται παρατεταμένα χειροκροτήματα καὶ ἐπευφημίαι.

Τέλος ἀποφασίζεται, ὅπως τὸ ψήφισμα ἐπιδοθῇ καὶ εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ ἡ συνεδρίασις τῶν φυτῶν διαλύεται.

ΤΟ ΨΩΜΙ

Καλόδεχτο τὸ φόρτωμα, πὺ δάρδη ἀπὸ τὸ μύλο,
 πρωτόσταλτο, πρωτάλεστο, πρώτη χαρὰ τῆς σκάφης.
 Ζυμώνουν τ' ἀνασκουμπωτὰ τῆς πρωτονύφης χέρια
 καὶ πλάθουν τὰ πρωτόπλαστα ψωμιὰ μὲ τὶς παλάμες
 μὲς στὴν καλοπελεκητὴ πινακωτὴ, προικιὸ τῆς.
 Τὸ φούρνο καίει, τεχνίτισσα στὸ φούρνο, ἢ γιὰ κυρούλα
 ξανανιωμένη, ἀφήνοντας τὴ συντροφιά τῆς ρόκας.

Ἔω βραδινὸ συμμάζεμα στὸ σπιτικὸ κατώφλι,
 καρτέρεμα ἀνυπόμονο τοῦ πυρωμένου φούρνου!
 κι ὦ μέδυσμα, ἀπ' τὴ μυρωδιὰ πρώτου ψωμιοῦ, πὺ
 ἀχνίζει
 κομμένο ἀπὸ τὸ γέροντα παπποῦ χωρὶς μαχαίρι
 καὶ μοιρασμένο στὰ παιδιά, στὶς νύφες καὶ στ' ἀγγόνια.
 Καὶ σύ, θυσία τῶν ταπεινῶν στὴ θεία τὴν καλοσύνη,
 σημαδεμένο ἀνάμεσα μὲ τοῦ σταυροῦ τὴ βούλα,
 καλοπλασμένο πρόσφορο, τῆς ἐκκλησιαστικῆς μεράδι,
 πὺ δὲ κοπῆς τὴν Κυριακὴ μὲς στ' ἀργυρὸ ἄρτοφόρι
 καὶ στ' ἅγιο δισκοπότηρο μὲ τὸ κρασί δὲ σμίξης!

Γ. Δροσίνης

ΤΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΤΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟΝ

Τὸ Τραῖνον Πατρῶν - Ἀθηνῶν ἐπέρασε τὴν γέφυραν τοῦ Ἴσθμοῦ, ἀνῆλθε πρὸς τοὺς Ἁγίους Θεοδώρους καὶ ἔτρεχε διὰ μέσου τῶν πυκνῶν πεύκων τοῦ δάσους τῆς Κινέτας. Αἰφνιδίως, ἔνεκα βλάβης τῆς μηχανῆς του, ἔσταμάτησε καὶ οἱ ἐπιβάται ἐσκορπίσθησαν εἰς τὰ περίξ, ἀναμένοντες μὲ ἀγωνίαν τὴν ἐπισκευὴν τῆς μηχανῆς.

Ἦτο μία νεφελώδης φθινοπωρινὴ ἡμέρα. Ἄνεμος ἰσχυρὸς συνετάρασσε τὸ δάσος. Οἱ κλάδοι τῶν πεύκων, ἀπὸ τῶν χαμηλοτέρων μέχρι τῆς κορυφῆς, ἔκλινον πρὸς τὴν γῆν, ὡς νὰ ἐζήτουν τὴν βοήθειαν τῶν ἐπιβατῶν.

Μέσα εἰς τὸν σάλον αὐτὸν οἱ ταξιδιώται ἔστρεψαν τὴν προσοχὴν των πρὸς ἓνα ἰσχυρὸν κρότον, ὅστις ἠκούσθη εἰς μικρὰν ἀπόστασιν. Ἐν μεμονωμένον καὶ ὑπερῦψηλον πεῦκον κατέπεσεν εἰς τὴν γῆν ἀπὸ τὴν ὀρμὴν τοῦ ἀνέμου. Ἐκεῖνος

ὁ κρότος ἦτο ἡ θανάσιμος ἀγωνία, ἀλλὰ καὶ ἡ κατάρρα τοῦ πεύκου ἡ κατάρρα του πρὸς τὸν ἄνθρωπον.

Ὅλοι οἱ ταξιδιωτῶται μὲ πονεμένην καρδίαν ἤκουσαν τὴν ἀγωνίαν τοῦ πεύκου.

Ὁ θάνατός μου ὀφείλεται εἰς τὴν μοναξιάν μου, ἔλεγε τὸ ταλαίπωρον δένδρον. Ἄλλ' ἐγὼ δὲν ἤμην πάντοτε μεμονωμένος. Ἐξῆσα καὶ ἐμεγάλωσα ἀνάμεσα εἰς πολλοὺς ἀδελφούς μου. Ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ μέχρι τῆς θαλάσσης ἐσχηματίζαμεν τὸ ὀνομαστὸν δάσος τῆς Κινέτας, τόσοσιν πυκνὸν, ὥστε μόνον λαγοὶ καὶ ἄγρια ζῶα ἤμποροῦσαν νὰ διασχίσουν τοὺς ἀδιαβάτους θάμνους, οἱ ὅποιοι ἀνεπτύσσοντο μεταξύ τῶν πεύκων.

Ἐκάστην ἀνοιξιν ἐδεχόμεθα τὴν ἐπίσκεψιν χιλιάδων ὠδικῶν πτηνῶν, τὰ ὅποια μᾶς διεσκέδαζον μὲ τὴν μιουσικὴν των. Ἡ αὔρα τῆς θαλάσσης μᾶς ἐδρόσιζε καὶ τὸ βουνὸν μᾶς ἔστελλε τὴν νύκτα τὴν ζωογόνον πνοήν του.

Χιλιάδες ζῶων κατέφευγον τὸ θέρος κάτω ἀπὸ τὴν πυκνὴν σκιάν μας καὶ τὸν χειμῶνα εἰς τὴν θερμὴν ἀγκάλην τῶν θάμνων μας.

Παχύτατον στῶμα ἀπὸ τὰ ξηρὰ φύλλα μας ἐσκέπαζε τὴν γῆν καὶ συνεκράτει τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν καὶ ἡ μανία τῶν δυνατῶν ἀνέμων μᾶς εὔρισκεν ἠνωμένα καὶ ἰσχυρά.

Καὶ ἤμεθα τόσοσιν εὐτυχισμένα!...

Ἀλλὰ τὴν ευτυχίαν μας αὐτὴν ἐξηκολούθησε τὸ κατάκοιτον πεύκον, κατέστρεψεν ὁ ἄνθρωπος. Κατ' ἀρχὰς ἐπετέδη ἐναντίον τῶν συντρόφων μας. Τὴν ἡσυχίαν μας ἐτάρασσον οἱ πυροβολισμοὶ τῶν κυνηγῶν, ἤρχοντο μὲ κενὰ σακίδια καὶ ἔφευγον ἀποκομίζοντες νεκρὰ τὰ ἀγαπημένα μας πτηνὰ καὶ τὰ ἄκακα τετράποδα...

-Γκάπ! Γκούπ! ἀκούομεν μίαν ἡμέραν ἤλθον οἱ ἄνθρωποι

μέ τους πελέκεις των. Κατ' ἀρχάς ἐνομίσαμεν, ὅτι θὰ ἀπέκοπτον τοὺς χαμηλοὺς κλάδους μας, ὥστε καὶ ἡμεῖς νὰ δυναμώσωμεν καὶ αὐτοὶ νὰ προμηθευθοῦν καυσόξυλα. Μὲ λύπην μας ὅμως εἶδομεν πολλοὺς ἀδελφούς μας νὰ κόπτονται ἀπὸ τὴν ρίζαν. Καὶ ὡς νὰ μὴ ἔφθανεν αὐτό, οἱ χωρικοὶ ἐξερρίζωναν ὅλους τοὺς θάμνους, οἱ ὅποιοι συνεκράτουν τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν καὶ ἐφιλοξένουν τὰ ζῶα τοῦ δάσους.

Ἄλλη συμφορὰ μᾶς εὐρίσκει, ὅταν πλησιάσῃ τὸ φθινόπωρον οἱ γείτονες χωρικοί, μαζί με τὸν μούστον συνηθίζουν νὰ ρίπτουν εἰς τὰ θαρέλια καὶ ὀλίγην ρητίνην. Ἀνοίγουν λοιπὸν τὸν κορμόν μας με κοπτερὰ ἐργαλεῖα καὶ ἀπὸ τὴν πληγὴν αὐτὴν ἐξέρχεται κατὰ σταγόνας ἡ ρητίνη μας. Καὶ ὅχι μόνον δὲν μᾶς συμπονοῦν διὰ τὸ κακὸν αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πλεονεξίαν τρυποῦν εἰς πολὺ βάθος τὸν κορμόν μας· καὶ πρὶν παρέλθουν πολλὰ ἔτη, πολλὰ ἀπὸ ἡμᾶς ξηραίνονται. Βλέπετε πῶς χαίνουσι εἰς τὸν κορμόν μας αἱ πληγαὶ αὐταί; Ἄν ἐγνωρίζομεν γράμματα, θὰ εἶχομεν δίκαιον, πλησίον τῶν πληγῶν, νὰ κρεμάσωμεν μίαν ἐπιγραφὴν:

Ἐδῶ ἐπέρασεν ὁ ἄνθρωπος!

Τὰ βάσανά μας ὅμως εἶναι ἀτελείωτα, συνεχίζει με βαθὺ παράπονον τὸ πεῦκον. Διὰ νὰ κατασκευάσουν οἱ ἄνθρωποι τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν, ἐχρειάσθη νὰ κόψουν πολλὰ πεῦκα. Ἐπονέσαμεν πολὺ διὰ τοὺς ἀδελφούς μας· εὕρομεν ὅμως δικαιολογημένην τὴν θυσίαν, ἀφοῦ ἐπρόκειτο δι' ἓν ἔργον ἐκπολιτιστικόν. Ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐδῶ ἔδειξαν τὴν ἀδιαφορίαν των διὰ τὸ δάσος. Ἀπὸ τὴν ἀτμομηχανὴν ἔπεσαν μίαν ἡμέραν ἀναμμένα κάρβουνα καὶ χιλιάδες ἀδελφῶν μας ἀπετεφρώθησαν. Τότε ἐχωρίσθη καὶ ἐγὼ ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς μου.

Ἄλλ' ἢ πυρκαϊὰ αὐτὴ δὲν ἦτο ἢ μοναδική· πολλοὶ χωρικοὶ καίουν τὰ δάση, ἢ διὰ νὰ ἀποκτήσουν ἀγροὺς ἀπὸ τὸ ἀποψιλωμένον ἔδαφος ἢ διὰ νὰ βλαστήσῃ ἀφθονον χόρτον εἰς αὐτό, χρήσιμον διὰ τὰ ποιμνία των. Ὅπως βλέπετε ὅμως καὶ μόνοι σας κατὰ τὸ ταξιδιὸν σας, οἱ ἀγροὶ αὐτοὶ μένουν χέρσοι· τὰ νερὰ τῶν βροχῶν δὲν συγκρατοῦνται πλέον ἀπὸ τὸ δάσος· παρασύρουν λοιπὸν καὶ τὸ χῶμα τῶν ἀγρῶν αὐτῶν καὶ τὸ φέρουν εἰς τὴν θάλασσαν.

Ὅξυς συριγμὸς τῆς ἀτμομηχανῆς ἐκάλεσε τοὺς ταξιδιώτας νὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὰς θέσεις των. Καὶ ὅταν ἡ ἀμαξοστοιχία ἐξεκίνησε, ὅλοι οἱ ἐπιβάται ἔβλεπον πρὸς τὴν θάλασσαν ἡσθάνοντο μεγάλην ἐντροπὴν νὰ ἰδοῦν τὸ δάσος. Μὲ μεγάλην ἐντροπὴν ἀνεγνώριζον ὡς δικαιοτάτον τοῦ δάσους τὸ παράπονον.

Ἡ ΚΑΤΑΡΑ ΤΟΥ ΠΕΥΚΟΥ

-Γιάννη, γιατί ἔκοψες τὸν πεῦκο;
γιατί; γιατί;
-Ἀγέρας θάνατι, λέει ὁ Γιάννης
καὶ περπατεῖ.

Ἀνάθει ἢ πέτρα, τὸ λιβάδι
βγάνει φωτιά
νάβρισκε ὁ Γιάννης μιὰ βρυσούλα,
μιὰ ρεματιά!

Μὲς στὸ λιοπύρι, μὲς στὸν κάμπο
νά ἕνα δεντρί.
Ξαπλώθη ὁ Γιάννης ἀποκάτω,

δροσιά νὰ βρῆ.

Τὸ δέντρο παίρνει τὰ κλαδιά του
καὶ περπατεῖ!

-Δὲ θ' ἀνασάνω, λέει ὁ Γιάννης·
γιατί; γιατί;

-Γιάννη, ποῦ κίνησες νὰ φτάσης;

-Στὰ Δυὸ Χωριά.

-Κι ἀκόμα θρίσκεσαι δῶ κάτω;
πολὺ μακριά!

-Ἐγὼ πηγαίνω, ὅλο πηγαίνω.

Τί ἔφταιξα γώ;

Σκιάζεται ὁ λόγγος καὶ μὲ φεύγει,
γι' αὐτὸ εἶμαι δῶ.

Πότε ξεκίνησα, εἶναι μέρες...

γιὰ δυὸ, γιὰ τρεῖς...

Ὅ νοῦς μου σήμερα δὲν ξέρω
τ' εἶναι βαρὺς.

-Νά μιὰ βρυσούλα, πιὲ νεράκι.

νὰ δροσιστῆς...

Σκύβει νὰ πιῇ νερὸ στὴ βρύση,
στερεύει εὐθύς.

Οἱ μέρες πέρασαν κι οἱ μῆνες,

φεύγει ὁ καιρός·

στὸν ἴδιον τόπο εἶν' ὁ Γιάννης
κι ἄς τρέχει ἐμπρός...

Νά τὸ φθινόπωρο, νά οἱ μπόρες!
 μὰ ποῦ κλαρί;
 Χτυπιέται ὀρθὸς μὲ τὸ χαλάζι,
 μὲ τὴ βροχή.

-Γιάννη, γιατί ἔσφαξες τὸ δέντρο
 τὸ σπλαχνικό,
 πούριγεν ἴσκιο στὸ κοπάδι
 καὶ στὸ βοσκό;

Ὁ πεῦκος μίλαε στὸν ἀέρα
 - τ' ἀκοῦς; τ' ἀκοῦς; -
 καὶ τραγουδοῦσε σὰ φλογέρα
 στοὺς μπιστικούς.

Φρύγανο καὶ κλαρί τοῦ πῆρες
 καὶ τὶς δροσιές
 καὶ τὸ ρετσίνι του ποτάμι
 ἀπ' τὶς πληγές.

Σακάτης ἦτανε κι ὀλόρθος
 ὡς τὴ χρονιά,
 ποὺ τότε γκρέμισες γιὰ ξύλα,
 Γιάννη, φονιά!

-Τὴ χάρη σου, ἐρημοκλησάκι,
 τὴν προσκυνῶ
 βόηθα νὰ φτάσω κάποιαν ὥρα
 καὶ νὰ σταθῶ.

Ἡ μάνα μου θὰ περιμένη

κι ἔχω βοσκή·
κι εἶχα καὶ τρύγο...
καὶ τί ἐποχή;

Ξεκίνησα τὸ καλοκαίρι
- νὰ στοχαστῆς -
κι ἤρθε καὶ μ' ἤβρεν ὁ χειμώνας
μεσοστρατίς.

Πάλι Ἄλωνάρης καὶ λιοπύρι!
Πότε ἤρθες; πῶς;
Ἄγιε, σταμάτησε τὸ λόγγο,
ποὺ τρέχει ἐμπρός.

Ἄγιε, τὸ δρόμο δὲν τὸν βγάνω
- μὲ τί καρδιά; -
Θέλω νὰ πέσω νὰ πεθάνω
ἐδῶ κοντά.

Πέφτει σὰ δέντρο ἀπ' τὸ πελέκι...
Βογγάει βαριά.
Μακριὰ του στάθηκε τὸ δάσος,
πολὺ μακριὰ...

Ζ. Παπαντωνίου

ΕΝ ΕΘΝΟΣ ΕΝΤΟΜΩΝ

Ἡ μυρμηγκοφωλιά.

Ἦτο ὀγδὴ πρωινὴ ὥρα μὲ ὠραῖον ἥλιον. Ὁ κ. Νικίας μὲ τὰ τέκνα του, τὴν Μερόπην, τὸν Θάνον καὶ τὸν Ἀλέξανδρον, ἐπέστρεφον ἀπὸ τὴν πρωινὴν λειτουργίαν ἑνὸς ἐξωκλησίου. Ὁ ἐλαφρὸς ἀὴρ ἐδρόσιζε τὰ μέτωπά των καὶ ἡ θάλασσα ἐκεῖ κάτω ἔλαμπεν ὡσάν καθρέπτῃς. Τὰ πουλάκια τοῦ δάσους ἐκελαδοῦσαν γλυκά, διὰ νὰ αὐξήσουν τὴν πρωινὴν μαγείαν. Ἀλήθεια, ἦτο χαρὰ Θεοῦ!

-Τὰ καημένα τὰ μυρμήγκια, εἶπεν ἕξαφνα ὁ Θάνος καὶ ἐσταμάτησε. Παρ' ὀλίγον νὰ τὰ πατήσω.

Ἀλήθεια, πλησίον εἰς τὰ πόδια του ἔν σμῆνος ἀπὸ μυρμήγκια, μαῦρα μυρμήγκια, ἐπερνοῦσε φορτωμένον μὲ διάφορα βάρη, μεγαλύτερα ἀπὸ τὸ σῶμα των. Ἐπήγαινον κατὰ σειρὰν καὶ μὲ τάξιν, ὡσάν στρατιῶται.

Ὁ κ. Νικίας ἐφόρεσε τὰ γυαλιά του καὶ ἔσκυψε πρὸς τὴν γῆν. Ὁ Θάνος ἐκτυποῦσε τὰ χέρια του:

-Κοίταξε, πατέρα, κοίταξε! Δὲν πηγαίνουν ὡσάν στρατιῶται κατὰ τετράδας; τί περίεργον!

Τὰ μυρμήγκια ἀνέβαινον εἰς μίαν μικροσκοπικὴν πυραμίδα ἀπὸ χῶμα μὲ μίαν τρύπαν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς καὶ εἰσῆρχοντο μέσα.

-Περίεργον, εἶπεν ὁ κ. Νικίας, σοβαρός. Αὐτὸ ποῦ βλέπετε, παιδιὰ μου, δὲν εἶναι τίποτε. Τὰ μυρμήγκια κάμνουν ἄλλα πράγματα καταπληκτικώτερα.

-Ἀλήθεια; τί; ἠρώτησε μὲ μεγάλην ἀπορίαν ὁ Θάνος.

-Πολλά, πολλά καὶ θαυμάσια. Ἐπάνω κάτω ὅτι καὶ οἱ ἄνθρωποι.

-Αὐτὰ τὰ πολὺ μικρά, αὐτὰ τὰ μυρμηγκάκια; δὲν τὸ πιστεύω, πατέρα.

-Οὔτε καὶ ἐγώ, ἐπρόσθεσεν ἡ Μερόπη, ποῦ καὶ αὐτὴ ἔβλεπε μὲ προσοχὴν τὰ μυρμήγκια.

Ὁ κ. Νικίας, ἀφοῦ ἔβαλε τὰ γυαλιά του εἰς τὴν θήκην, ἐπροχώρησεν ἀργὰ μὲ τὰ τέκνα του. Ἐσυνέχισαν τὸν δρόμον των. Οἱ μικροὶ εἶχον ἀνοίξει τὰ μάτια των καὶ ἐπερίμενον. Ἦξευρον πόσον ὠραία πράγματα γνωρίζει ὁ πατήρ των.

-Λοιπὸν, ἄπιστοὶ μου φίλοι, ἀκούσατε. Τὰ μυρμήγκια φθάνουν σχεδὸν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην νοημοσύνην εἰς πολλὰ πράγματα. Μὲ τὸ μικροσκοπικὸν των μυαλό, ποῦ δὲν εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ ἓνα κόκκον ψιλῆς ἄμμου, σκέπτονται σχεδὸν ὅπως καὶ ἡμεῖς.

-Καὶ πῶς τὸ γνωρίζομεν; ἠρώτησεν ὁ Θάνος.

-Θὰ σᾶς εἶπω. Πολλοὶ σοφοὶ ἀφιέρωσαν τὴν ζωὴν των νὰ παρατηροῦν τὰ μυρμήγκια, νὰ τὰ μελετοῦν, νὰ τὰ παρακολουθοῦν προσεκτικὰ μὲ ὑπομονήν.

Ὁ τρόπος τῆς ζωῆς των τοὺς ἔκαμεν ἐντύπωσιν. Ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις των λοιπὸν προῆλθον ὠρισμένα ἀσφαλῆ συμπεράσματα διὰ τὰ μικρὰ αὐτὰ συμπαθητικὰ ἔντομα.

Ἡ ἐπιστήμη γνωρίζει σήμερα ἅπειρα πράγματα διὰ τὰ μυρμήγκια.

Τὰ τρία παιδιά ἤνοιγον περισσότερο τὰ ἐκφραστικά των μάτια. Ἦθελον νὰ μάθουν, νὰ μάθουν!

Πῶς συνεννοοῦνται τὰ μυρμήγκια.

Ἀκριβῶς ἐκείνην τὴν στιγμὴν παρατήρησαν ἓν, πού ἔτρεχεν εἰς ἓν νεκρὸν σκουλήκι, πενταπλάσιον τουλάχιστον κατὰ μέγεθος. Ἐπροσπάθησε νὰ τὸ σηκώσῃ, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσεν. Ἐφυγεν. Ὑστερα ἐγύρισε μαζί με τέσσαρα ἄλλα μυρμήγκια καὶ ὅλα μαζί ἐσήκωσαν τὸ σκουλήκι με τὰς κεραίας των καὶ ἔφυγαν.

-Πῶς συνεννοήθησαν μεταξύ των τὰ μυρμήγκια; ἠρώτησαν με ἀπορίαν τὰ παιδιά.

-Τὰ μυρμήγκια, παιδιά μου, συνεννοοῦνται ἐξαίρετα μεταξύ των. Μερικοὶ μάλιστα ὑποστηρίζουν, ὅτι ἔχουν φωνήν, πράγμα ὅχι ἀπίθανον. Διότι πολλαὶ ἀνατομικαὶ ἔρευναι ὁδηγοῦν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι εἶναι προικισμένα με φωνητικὰ ὄργανα.

Ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἶναι βέβαιον. Δὲν γνωρίζομεν, ἂν πραγματικῶς ἔχουν φωνήν. Κυρίως συνεννοοῦνται με τὰς κεραίας των. Με νοήματα δηλαδή.

Δοκιμάσατε π.χ. νὰ πειράξετε ἐκεῖνα ἐκεῖ τὰ μυρμήγκια πού γυρίζουν ὡσάν σκοποὶ ἔξω ἀπὸ τὴν φωλεάν των καὶ ἔδειξεν ἐκεῖ πλησίον μίαν ἄλλην μυρμηγκοφωλιάν. Θὰ εἰσέλθουν ἀμέσως ὅλα μέσα καὶ θὰ εἰδοποιήσουν με νοήματα -κινήσεις τῆς κεραίας των- τὰ ἄλλα, τὸν λαόν, τὸ ἔθνος, ἃς εἴπωμεν, τῶν μυρμηγκιῶν, πού εὐρίσκεται εἰς τὴν φωλεάν.

Ἀμέσως ὅλος ἐκεῖνος ὁ μικρὸς κόσμος θὰ τρέξη νὰ λάβῃ τὰ μέτρα του. Ἄλλα μυρμήγκια, οἱ ἐργάται, θὰ μεταφέρουν τὰ διάφορα ἀποθηκευμένα τρόφιμα εἰς τὰ βαθύτερα μέρη τῆς φωλεᾶς των. Ἀλλὰ -οἱ πολεμισταί- θὰ ἐξέλθουν με θάρρος ἔξω νὰ ἰδοῦν ἀκριβῶς τί συμβαίνει. Θὰ κάμουν ἀναγνώρισιν τοῦ ἐχθροῦ, ὅπως λέγουν οἱ στρατιωτικοί. Καὶ ὅσα ἔχουν μείνει ἔξω, εἰδοποιοῦν τὸ ἓν τὸ ἄλλο, μὲ τὰς κεραίας των, ὅτι ὁ ἐχθρὸς εἶναι πλησίον. Καὶ γυρίζουν γρήγορα νὰ ὑπερασπίσουν τὴν πατρίδα των...

Τὰ μυρμήγκια γεφυροποιοί.

Ὅλα αὐτὰ δείχνουν, ὅτι τὰ μυρμήγκια σκέπτονται καὶ συνεννοοῦνται μεταξύ των σχεδὸν ὅπως καὶ οἱ ἄνθρωποι. Ἀκούσατε ἓν ἄλλο παράδειγμα:

Εἰς γεωργὸς ἔτρεφε κάποτε κουκούλια ἐπάνω εἰς μίαν μορέαν. Ὅπου τί ἔπαδε, νομίζετε; Ἀνέβαινον τὰ μυρμήγκια εἰς τὴν μορέαν, ἔσπρωχον τὰ κουκούλια καὶ τὰ ἔρριπτον κάτω. Ἐκεῖ ἄλλα μυρμήγκια ἐπερίμενον, τὰ ἤρπαζον καὶ ἔφευγον.

Ὁ γεωργὸς ἦλθεν εἰς ἀδιέξοδον. Ἀπηλπίσθη. Τί νὰ κάμῃ; πιάνει καὶ βάζει γύρω γύρω εἰς τὸν κορμὸν τῆς μορέας ἓνα γῦρον ἀπὸ κόλλαν πλάτους πέντε ἑκατοστῶν. Κατ' ἀρχὰς τὰ μυρμήγκια δὲν ἐγνώριζον πῶς νὰ περάσουν. Ἐφθάνον ἕως ἐκεῖ καὶ ἐστάματοῦσαν. Ἐπιτυχία! Ὁ γεωργὸς ἔτριβε τὰ χέρια του. «Ἐσώθησαν τὰ κουκούλια μου» ἐσκέπτετο χαίρων.

Ἐξάφνα ὅμως, καθὼς ἐκοίταζεν ἱκανοποιημένος μὲ τὸ στρατήγημά του, βλέπει ἓν μεγάλον μυρμήγκι νὰ προχωρῇ εἰς τὸν κορμὸν. Ἐφθασε τὸν γῦρον μὲ τὴν κόλλαν καὶ ἐστάθη ἀναποφάσιςτος μερικὰ δευτερόλεπτα.

Ἔστερα; ἠρώτησεν ἡ Μερόπη.

Ἔστερα τὸ μυρμηγκι κατέβη κατέβη κάτω καὶ ἐγύρισε μετ' ὀλίγον μαζί με δέκα ἄλλα μυρμηγκια φορτωμένα με μικρὰ ἀχυράκια. Ἀνέβησαν εἰς τὸν κορμόν, ἐφθάσαν ἕως τὸν γῦρον καὶ ἤρχισαν νὰ ἀπλώνουν με τέχνην τὰ ἀχυράκια ἐπάνω εἰς τὴν κόλλαν. Κατεσκεύασαν γέφυραν! Φαίνεται ὅτι ἦτο ὁ μηχανικός με τοὺς γεφυροποιούς τοῦ λαοῦ τῆς φωλεᾶς! Μετ' ὀλίγον ὀλόκληρος στρατὸς ἀπὸ μυρμηγκια ἐπερνοῦσε νικητῆς ἐπάνω εἰς τὴν γέφυραν. Τί ἄλλο θὰ ἔκαμνεν ἐν στρατεύμα διὰ νὰ διέλθῃ ἓνα ποταμὸν παρὰ νὰ κατεσκεύαζε μίαν γέφυραν!

Καὶ τόσον ἐνθουσιάσθη καὶ ὁ ἴδιος ὁ γεωργὸς με τὴν εὐφύιαν των, ὥστε δὲν ἠδέλησε νὰ τὰ ἐμποδίσῃ ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

-Κατέστρεψαν λοιπὸν τὰ κουκούλια; ἠρώτησεν ὁ Θάνος.

ἜΟχι βέβαια! Ὁ γεωργὸς εὗρεν ἄλλον τρόπον· ἀλλὰ δὲν πρόκειται τώρα δι' αὐτό. Πρέπει νὰ σᾶς εἶπω ἀκόμη μερικὰ πράγματα διὰ τὰ μυρμηγκια.

ἜΕχει καὶ ἄλλα; ἠρώτησε περιέργως καὶ πάλιν ὁ Θάνος.

-Πολλά, πολλά, πολλά. Ἐγὼ θὰ σᾶς εἶπω μερικὰ μόνον, ὅταν θὰ ξεκουρασθῶ. Βλέπετε, ὅτι ἐφθάσαμεν με τὴν ωραίαν συζήτησιν εἰς τὴν οἰκίαν μας, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσωμεν.

Ἄλλα ἤδη καὶ ἔθιμα καὶ ἀρεταὶ τῶν μυρμηγκιῶν.

Θὰ ἐπέισθητε τώρα, παιδιὰ μου, ἐσυνέχισεν ὁ κ. Νικίας, ἀφοῦ ἔπιε τὸν καφέν του, τί τετραπέρατα εἶναι τὰ μυρμηγκια. Ὅταν τὰ μελετήσῃ κανεὶς καλὰ καλὰ, χάνει τὸν νοῦν του.

Μια μυρμηγκοφωλιὰ δὲν διαφέρει καθόλου ἀπὸ μίαν πόλιν ἀνθρώπων. Νὰ ἰδῆτε πῶς ἔχουν τακτοποιήσει τὴν

ζωήν των, πῶς ἐργάζονται! Μὲ ποῖον ζῆλον, μὲ τί σύστημα, μὲ ποῖαν τάξιν καθαρίζουν τὸ ἔδαφος τῆς ὑπογείου πατρίδος των, πῶς ἀποδηκεύουν τὰ τρόφιμα εἰς ἀποθήκας ἀσφαλεῖς! Νὰ ἰδῆτε πῶς προφυλάσσουν τὰ μικρά των εἰς κατάλληλα διαμερίσματα, πῶς τὰ περιποιοῦνται καὶ πῶς τοὺς δίδουν τὴν τροφήν των! Ὅπως καὶ οἱ ἄνθρωποι.

Οὔτε καὶ νεκροταφεῖα δὲν τοὺς λείπουν. Εἶναι βεβαιωμένον, ὅτι θάπτουν τοὺς νεκρούς των εἰς ἰδιαίτερα διαμερίσματα τοὺς κάνουν τάφους ὠραιότητας, ὅταν πρόκειται μάλιστα διὰ τοὺς ἄρχοντας.

Φαντασθῆτε, παιδιά μου, ὅτι ἔχουν καὶ γαλακτοκομεῖα διὰ τὸ γάλα τῶν μικρῶν ἢ τῶν ἀσθενῶν.

ἜΟχι δά, πατέρα, λέγει ἡ Μερόπη. Τὸ λέγεις, μόνον διὰ νὰ μᾶς εὐχαριστήσης.

-Καὶ ὅμως εἶναι ἀλήθεια, παιδί μου, δὲν τὸ λέγω διὰ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω. Ἔχουν γαλακτοκομεῖα. Βέβαια ὄχι μὲ ἀγελάδας ἢ μὲ πρόβατα. Διατηροῦν ὅμως ὀλόκληρα ποιμνία ἀπὸ μαμούδια -ζούφια- ποὺ ἀρμέγουν κάθε πρωί! Τὰ μαμούδια εἶναι ὁ κυριώτερος θησαυρὸς τῶν μυρμηγκιῶν. Ἡ περιουσία ἐκάστης μυρμηγκοφωλιάς.

Πόλεμοι τῶν μυρμηγκιῶν.

-Καὶ ποῦ τὰ εὐρίσκουν; ἠρώτησεν ὁ Ἀλέξανδρος.

-Πηγαίνουν καὶ τὰ κυνηγοῦν εἰς τοὺς ἀγρούς. Διὰ τὴν κατοχήν των γίνονται πολλάκις πραγματικαὶ μάχαι. Τὰ μυρμηγκία μιᾶς φωλεᾶς πολεμοῦν μὲ ἄλλα. Σωστοὶ πόλεμοι, παιδιά μου, μὲ τραυματίας καὶ φονευμένους. Ἐκεῖ νὰ ἰδῆτε στρατηγούς, ἐκεῖ νὰ ἰδῆτε ἥρωας!

-Καὶ διὰ τὰ μαμούδια κάνουν πόλεμον, πατέρα; ἠρώτησεν ὁ Θάνος.

Ὁ κ. Νικίας ἔμεινεν ὀλίγον σκεπτικός. Ἐπειτα εἶπε μὲ χαμόγελον:

-Ναί! Αὐτὸς εἶναι ὁ κόσμος, παιδί μου. Καὶ οἱ ἄνθρωποι κάποτε πολεμοῦν διὰ μικρὰ πράγματα. Ὅπως ὅμως οἱ ἄνθρωποι, τοιοῦτοτρόπως καὶ τὰ μυρμήγκια πολεμοῦν πολ- λάκις δι' εὐγενέστερα ἰδανικά. Διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς φωλεᾶς των, τῶν μικρῶν των, τῆς ὑπογείου, ἀλλὰ πολυτίμου πατρίδος των. Καὶ μὲ ποίαν γενναιότητα, αὐτοθυσίαν καὶ τέχνην! Βάζουν σκοπούς, κάμνουν ἀναγνωρίσεις, δίδουν μά- χας καὶ ὅταν νικηθοῦν τὰ καημένα, περιορίζονται εἰς τὴν φωλεάν των. Γίνονται πολιορκούμενοι.

-Εἰς τὴν φωλεάν των εἶναι τουλάχιστον ἀσφαλισμένα; ἠρώτησε πάλιν ὁ Θάνος.

ἜΟχι πάντοτε, δυστυχῶς. Πολλάκις ὁ στρατὸς τῶν πολιορκητῶν κατορθώνει καὶ κυριεύει τὸ φρούριον, τὴν φωλεάν. Εἰσέρχεται. Ὡ, τότε γίνονται φρικτὰ πράγματα!

Οἱ πολιορκούμενοι ἀμύνονται μὲ ἀπόγνωσιν «ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν». Εἰς τὸ τέλος ὅμως ὁ ἐχθρὸς, πού εἶναι πολυαριθμότερος, ὑπερισχύει καὶ τοὺς ἐξοντώνει μέχρι τοῦ τελευταίου. Ἐπειτα λεηλατεῖ τὴν κατακτηθεῖσαν χώραν, τὴν μυρμηγκοφωλιάν.

Τὰ μυρμήγκια Ἀμαζόνες.

Ἐπάρχει μάλιστα ἓν ἔθνος μυρμηγκιῶν, ὡσὰν τοὺς Σαρακηνοὺς πειρατὰς τῶν βυζαντινῶν χρόνων, πού ζοῦν ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὸν πόλεμον, τὴν λεηλασίαν καὶ τὴν ἀρπαγὴν. Τὰ ὀνομάζουν Ἀμαζόνες.

Εἶναι μερικὰ κόκκινα, ρωμαλέα μυρμήγκια, μὲ μεγάλας στερεὰς κεραίας ὡσὰν σπαδιά. Ἐξαιρετικὰ ὀκνηρά! Ἐνῶ τὰ ἄλλα μυρμήγκια εἶναι τόσοσιν φιλόπονα καὶ ἐργατικά,

αὐτὰ περιμένουν νὰ ζήσουν ἀπὸ τὸν κόπον καὶ τὸν ἰδρωτὰ τῶν ἄλλων. Πολλάκις ὅμως τὰ νικοῦν εἰς τὴν μάχην οἱ καταδυναστευόμενοι λαοί, ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ἐξολοθρεύουν, καθὼς τοὺς ἀξίζει.

-Βλέπετε λοιπόν, παιδιά μου, κατέληξεν ὁ κ. Νικίας, ὅτι ἡ ζωὴ των, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμά των, αἱ πόλεις των, ἡ ἐργασία των, οἱ πόλεμοί των, δὲν διαφέρουν καὶ πολὺ ἀπὸ τὰ ἰδικά μας, τῶν ἀνθρώπων.

Μόνον τὸ μικρὸν των ἀνάστημα ἐμποδίζει τὰ μυρμηγκία νὰ γίνουν κυρίαρχοι τῆς γῆς, μὲ τὴν νοημοσύνην των, τὴν ἱκανότητά των, τὴν φιλοπονίαν των, τὰς ἀρετάς των.

-Τί κρίμα, εἶπεν ὁ Θάνατος, ποὺ ἐτελειώσατε. Ἦδελον ν' ἀκούσω καὶ ἄλλα.

-Δὲν πειράζει. Ἄλλοτε θὰ σᾶς εἶπω, ἂν δοθῇ καιρὸς, διὰ τοὺς κτίστας, τοὺς μυλωθρούς, τοὺς ποιμένας καὶ τὰ ἄλλα ἐπαγγέλματα τῶν μυρμηγκιῶν.

ΕΧΘΡΟΙ ΚΑΙ ΦΙΛΟΙ

Ἐχθροί.

-Μία κάμπη! Μία κάμπη! Ἐφώναξεν ἀνήσυχος ἡ Μερόπη, ἐνῶ ἐδείκνυε μὲ τὴν χεῖρα της μίαν κάμπην εἰς τὴν ρίζαν τῆς λεμονιάς τοῦ μικροῦ των κήπου.

Ἡ οἰκογένεια τοῦ κ. Νικίου, ἡ ὁποία τὴν ὥραν ἐκείνην εὐρίσκετο εἰς τὸν κήπον, εὐρέθη ἐπὶ ποδός. Ἀνεστατώθησαν ὅλοι, διὰ νὰ ἀποκρούσουν τὸν ἐχθρόν. Κανεὶς δὲν ἔμεινεν εἰς τὴν θέσιν του. Μόνον ὁ κ. Νικίας ἔμεινεν ἡρεμὸς. Τὴν ἐπάτησε καλὰ κατὰ ἔπειτα εἶπεν:

-Εἶναι ἀδικαιολόγητος ὁ φόβος σας. Ἡ κάμπη δύσκολα ἠμπορεῖ νὰ βλάβῃ ἀνθρώπους. Βλάπτει ὅμως, αὐτὴ καὶ οἱ

σύντροφοί της, τὴν ἐσοδείαν τοῦ γεωργοῦ.

-Ποῖοι εἶναι οἱ σύντροφοί της καὶ πῶς βλάπτουν τοὺς γεωργούς; ἠρώτησε περιέργως ὁ Θάνος.

-Ὅσον καὶ ἂν προσέξῃ ὁ γεωργὸς ὁ γεωργὸς ἢ ὁ κηπουρὸς τὴν καλλιέργειαν, δὲν πρόκειται νὰ ὠφελῆθῃ καὶ πολὺ, ἂν δὲν γνωρίζῃ νὰ διακρίνῃ καὶ νὰ πολεμῇ τοὺς ἐχθροὺς του. Οἱ ἐχθροὶ του εἶναι αἱ ἀσθένειαι τῶν φυτῶν καὶ τὰ ἔντομα.

Αἱ ἀσθένειαι φανερόντωνται μὲ στάκτωμα ἢ μὲ στίγματα, διαφοροτικὰ χρωματισμένα, εἴτε εἰς τὰ φύλλα εἴτε εἰς τοὺς καρπούς· εἴτε εἰς τοὺς βλαστούς. Τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι μικρὰ ἢ μεγάλη ζημία. Οἱ καρποὶ καὶ τὰ φυτὰ καταστρέφονται ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ.

Τὴν αὐτὴν καὶ περισσοτέραν ζημίαν προξενοῦν καὶ τὰ ἔντομα. Ὅλοι θέβαια τὰ γνωρίζετε. Εἶναι μικρὰ ἢ μεγάλα ζυῦφια -μαμούδια τὰ λέγει ὁ λαὸς- ποὺ τρώγουν τὰ φυτὰ καὶ τοὺς καρπούς των, ὅπως ἡ κάμπη, ἢ ροφοῦν τοὺς χυμοὺς τῶν φύλλων ἢ τῶν καρπῶν, ὅπως ἡ μελίγκρα, ἢ μυῖα κ.τ.θ.

Ἐνῶ ἔλεγεν αὐτὰ ὁ κ. Νικίας, εἰς κήνθαρος ἦλθε καὶ ἐκάθισεν εἰς ἓνα κλαδίσκον τῆς λεμονιάς. Ἡ ἀνεπιθύμητος παρουσία του τὸν ἠὺχαρίστησε, διότι παρείχε τροφήν εἰς τὴν ὀμιλίαν του. Ἀφοῦ λοιπὸν ὑψωσε τὴν χεῖρα του, διὰ νὰ τὸν δείξῃ, εἶπε:

-Βλέπετε αὐτὸν τὸν μπούρμπουλαν, τὸν κήνθαρον; Εἶναι καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ γεωργοῦ. Πετᾶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ ἀφήνει εἰς τὴν γῆν τὰ αὐγά του. Ἀπ' αὐτὰ θὰ ἐξέλθῃ, καταστροφεὺς τῶν ριζῶν τῶν λαχανικῶν καὶ πρὸ παντὸς, τοῦ σίτου, ὁ ἄσπρος σκώληξ. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸς ὁ ἐχθρὸς τοῦ σίτου. Καὶ ἄλλα ἔντομα ἔρχονται καὶ ἀφήνουν

τὰ αὐγά των' ἄλλα εἰς τοὺς πρασίνοὺς βλαστοὺς καὶ ἄλλα εἰς τὰ στάχυα. Ἀλίμονον ἂν τὰ ἀφήσουν ἐλεύθερα, διὰ νὰ γεννήσουν ἀπὸ τὸ ἐν θὰ γεννηθῆ ἢ σιταροψείρα, ἀπὸ τὸ ἄλλο ἢ σκωρίασις ἢ καὶ ἄλλη ἀσθένεια.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ σκώληκες καὶ αἱ κάμπαι μὲ τὰ μικρὰ των στόματα, τὸ ἐν καλύτερον τοῦ ἄλλου, θὰ φάγουν καὶ θὰ ροφήσουν τὸν χυμὸν τοῦ σίτου τοιοῦτοτρόπως καταστρέφουν τὸν ἄρτον τοῦ γεωργοῦ καὶ ὄλων μας γενικῶς.

-Καὶ ἡ κριθὴ ἔχει ἐχθρούς; ἠρώτησεν ὁ Θάνος.

-Καὶ ἡ κριθὴ καὶ ἡ βρώμη καὶ ἡ πατάτα καὶ ἡ τομάτα καὶ ὅλα ἐν γένει τὰ λαχανικὰ καὶ τὰ δημητριακὰ καὶ τὰ ὀπωροφόρα ἔχουν τοὺς αὐτοὺς ἐχθρούς.

-Καὶ δὲν ὑπάρχουν φάρμακα δι' αὐτά; ἠρώτησε πάλιν ὁ Θάνος.

-Εὐτυχῶς ὑπάρχουν, παιδί μου. Ἡ ἐπιστήμη ἔκαμε τὸ καθήκον της. Ἔδωσεν εἰς τὸν γεωργὸν καὶ τὸν κηπουρὸν ὄπλα, διὰ νὰ μάχεται κατὰ τῶν ἐχθρῶν του. Ὅπου καὶ ἂν στρέψῃ τὰ μάτια του, ἀπὸ τὸ μικρότερον λάχανον ἕως τὸ μεγαλύτερον δένδρον, ἀπὸ τὰ λεπτὰ στάχυα τοῦ σίτου ἕως τοὺς χονδροὺς κορμοὺς τῆς ἐλαίας, θὰ ἴδῃ, στρατοὺς πολυαρίθμους ὑπούλων ἐχθρῶν.

Εὐτυχῶς, εἶπα, ἡ ἐπιστήμη μᾶς παρέχει τὰ μέσα νὰ νικῶμεν τὸν ἐχθρὸν, ὁ ὁποῖος ἔχει στρατοπεδεύσει εἰς τὸν ἀγρὸν μας. Ἐχομεν τὰ διάφορα φάρμακα, ποὺ ὀρίζει ἡ γεωπονικὴ.

Ἀλλὰ εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν ἔχομεν ἀκόμη καὶ φίλους καὶ συμμάχους.

Φίλοι.

Ἐχομεν λοιπὸν φίλους καὶ συμμάχους; ἠρώτησε μὲ

ἀπορίαν ἢ Μερόπη. Καὶ δὲν τὸ γνωρίζομεν;

-Ναί, παιδί μου, ἔχομεν, καὶ μάλιστα ἔχομεν σπουδαίους φίλους καὶ συμμάχους. Ὁ ἀναρίθμητος κόσμος τῶν ἐντόμων καὶ τῶν τρωκτικῶν ζητεῖ μὲ πάντα τρόπον νὰ καταστρέψῃ τὴν συγκομιδὴν μας. Ἀλλὰ καὶ ἐν πολυάριθμον στράτευμα μὲ φοβερὰ ὄπλα εὐτυχῶς ἔρχεται εἰς βοήθειάν μας. Ἔχει πτερὰ ἐλαφρά, διὰ νὰ τρέχῃ, ράμφος γερόν, διὰ νὰ τρυπᾷ, μάτια διαπεραστικά, διὰ νὰ βλέπῃ καὶ τὴν νύκτα ἀκόμη, καὶ στόμαχον μεγάλον, διὰ νὰ τρώγῃ πολύ.

Ὅταν οἱ κἀνθάροι π.χ. πετοῦν κατὰ σμήνη, διὰ νὰ ἀφήσουν εἰς τὴν γῆν τ' αὐγά των, ὁρμοῦν οἱ «σπουργίτες». Τί καλοὶ ἐργάται εἰς τὸ ἔργον! Μὲ μεγάλα κτυπήματα τοῦ ράμφους φονεύουν τὰ ἔντομα, τῶν ὁποίων ὁ ἄσπρος σκώληξ θὰ ἐφόνευε τὸν σῖτον καὶ τὰ λαχανικά καὶ τὰ φέρουν εἰς τὴν φωλεάν των.

Ἀκολουθῶ μίαν ἡμέραν ἕνα ἀπ' αὐτοὺς τοὺς χαριτωμένους ἐργάτας ἕως τὴν φωλεάν του. Μετρῶ 1400 πτερὰ ἀπὸ κανθάρους, πού ἔχει ρίψει εἰς τὴν γῆν κάτω, ἀφοῦ ἔδωσε τὸ σῶμα των εἰς τὰ μικρά του!

ᾠ, τί μεγάλος ἀριθμός! Εἶπεν ἡ Μερόπη.

-Πολὺ μεγάλος, παιδί μου. Χάρις εἰς τοὺς σπουργίτας, οἱ λευκοὶ σκώληκες δὲν θὰ καταφάγουν τὰς ρίζας τῶν δημητριακῶν καὶ τῶν λαχανικῶν.

Ἄλλοτε πάλιν, ἐνῶ ἡ σιταρόψειρα γλιστρᾷ μέσα εἰς τὰ στάχυα, διὰ νὰ ἀφήσῃ τὰ αὐγά της, καταβαίνει ἀπὸ τὰ ὕψη τοῦ οὐρανοῦ τὸ πετροχελίδονον. Τὰ διαπεραστικά του μάτια εἶδον τὰ κακοποιὰ ἔντομα. Τὰ κτυπήματα τοῦ ράμφους του διαδέχονται μὲ μεγάλην ταχύτητα τὸ ἐν τὸ ἄλλο.

Κάθε κτύπημα στοιχίζει τὴν ζωὴν εἰς ἕνα καταστροφέα τῆς συγκομιδῆς μας. Ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας τὸ πετροχελίδονον

καταστρέφει 5500 έντομα, τών όποιών τά άπομεινάρια ήμποροϋμεν νά εύρωμεν είς τόν στόμαχόν του.

Πόσοι κόκκοι σίτου, πόσαι ράγες σταφυλών σώζονται από τó μικρόν αυτό πτηνόν! Υπελόγισαν, ότι είς μίαν μόνον ήμέραν έν πετροχελίδονον σώζει έως 3200 σπόρους σίτου και 200 σταφύλια.

Βλέπετε, παιδιά μου, ότι κατά του πλήθους τών καταστρεπτικών έντόμων πολεμεί τó πλήθος τών ώφελίμων πτηνών.

-Άς χαίρωμεν λοιπόν, όταν άκούωμεν νά άντηχούν είς τούς άγρους τά κελαδήματα του σπίνου ή του κορυδαλλού. Τó ώραίον κελάδημα τής άηδόνας ή τó μονότονον του κοκκινολαίμη -καλογιάννου- είναι κελαδήματα νικητών. Άδίκως νομίζομεν, ότι φλυαροϋν τά πουλάκια. Διότι, ένώ νομίζομεν, ότι φλυαροϋν, αυτά έργάζονται έργάζονται διά τούς άνθρώπους χωρίς άμοιβήν.

Και όμως πολλά παιδιά ή κυνηγοί άκόμη, πιάνουν ή και φονεύουν τά πουλάκια, τούς εύεργέτας μας!

-Δέν θά τó γνωρίζουν ίσως, είπεν ό Θάνος, αλλά πρέπει νά τó μάθουν. Κριμα πού δέν τó ήξεύρουν!

Άγαπάτε με.

Θέλετε νά άκούσετε τήν βιογραφίαν τών εύεργετών μας, όπως μου τήν είπαν τά ίδια με κελαδήματα μίαν αύγήν του Μαΐου; ήρώτησεν ό κ. Νικίας μετά μικράν σιωπήν.

-Ναί πολύ θά εύχαριστηθώμεν, είπον τά παιδιά.

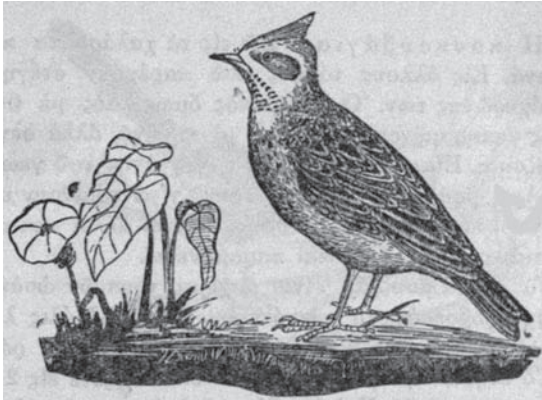
-Τó τρυποκάρυδον (Τρυποφράχτης). - Οί γονείς μου με έγέννησαν την άνοιξιν μέσα είς τά πράσινα φύλλα του βάτου και με έμεγάλωσαν με σκουλήκια και έντομα. Μου

ἐκληροδότησαν τοὺς ἀγρούς καὶ τὰ δάση. Μοῦ ἔδωσαν ὄπλα καλὰ καὶ μοῦ εἶπαν: «κυνήγησε ὅσον ἠμπορεῖς τὰ ἔντομα εἶναι ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου, πού εἶναι φίλος μας».

Εἶμαι τὸ μικρότερον ἀπὸ τὰ πουλάκια τῆς πατρίδος μας. Τόσον μικρόν, ὥστε δὲν λυγίζω τὰ κλαδάκι, πού στέκω ἐπάνω. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα καταστρέφω ἓν ἑκατομμύριον ἔντομα τὸν χρόνον. Μίαν χάριν σᾶς ζητῶ:

Ἀγαπᾶτε με.

Ὁ κορυδαλλός. - Εἶμαι φίλος τοῦ γεωργοῦ τὸν εὐχαριστῶ μὲ τὰ τραγούδια μου. Ἐπειδὴ ἀγαπῶ τὴν ἐργασίαν καὶ τὸν φίλον μου, εἶμαι διαρκῶς ἀπησχολημένος νὰ καθαρίζω τὰ

χωράφια του ἀπὸ τὰ σκουλήκια. Ὄταν πετῶ, κυνηγῶ τὰ ἔντομα, διὰ νὰ μὴ λέγη ὁ κόσμος, ὅτι εἶμαι ὀκνηρός. Ἔργάζομαι καὶ τραγουδῶ.

Μικρέ μου φίλε, μὴ μοῦ στήνης παγίδας. Τί δὰ σοῦ χρησιμεύσῃ τὸ κορμάκι μου, ἀφοῦ δὲν θὰ κάμῃς παρὰ μίαν μπουκιάν, ἐνῶ εἶμαι τόσον χρήσιμος εἰς τοὺς ἀγρούς!

Ἀγαπᾶτε με.

Η χελιδών. - Έρχομαι εις τήν χώραν σας μαζί με τήν άνοιξιν. Σᾶς αγαπῶ τόσον και τόσον θέλω νά σας βλέπω, ὥστε κάμνω τήν φωλεάν μου και μέσα εις τὰ σπίτια σας.

Ἡξεύρετε με τί ἀπασχολοῦμαι, ὅταν με βλέπετε νά πετῶ με τὰ πτερά ἀπλωμένα, πού ἐγγίζουσι τήν γῆν; Ἄνοιγω εις πᾶσαν στιγμὴν τὸ γαλάζιον ράμφος μου, εις πᾶσαν στιγμὴν πιάνω, ἐνῶ πετῶ, ἓν ἔντομον, ἓνα εχθρὸν τῶν σιτηρῶν. Ἄφήσατέ με νά πετῶ χωρὶς φόβον ἀνάμεσα εις τοὺς ἀγρούς σας.

Ἀγαπᾶτε με.

Η κουκουβάγια. - Ζῶ εις τὰ χαλάσματα και τὰ σκοτεινά. Εἰς ἄλλους τόπους μου παρέχουν στέγην εις τοὺς ἀχυρώνας των. Ὁ ἐλληνικὸς ὅμως λαὸς με θεωρεῖ ἀδίκως κατηγορημένον πουλι και με κυνηγᾷ, ἀλλὰ δὲν τὸν συνερίζομαι. Εἶμαι ὁ καλύτερος συνεργάτης τοῦ γεωργοῦ.

Ἄμα βραδιάσῃ και ἀρχίσουν ν' ἀνεβαίνουν εις τὰ σπαρτὰ οἱ ποντικοί, οἱ κύνθαροι και οἱ ἄλλοι καταστροφεῖς, πιάνω ἐν δένδρον και παραμονεύω.

Τὰ μάτια μου, ἅς εἶναι ἄσχημα, τρυποῦν ὡσάν ἠλεκτρικὸς προβολεὺς, τὸ πυκνότερον σκότος. Μόλις λοιπὸν προβάλλουν οἱ φίλοι μου, τοὺς πηρουνίζω με τὸ ράμφος μου. Τὸ ἐτήσιον γεῦμα μου νά τὸ υπολογίζετε εἰ 2-2½ χιλιάδας ποντικούς. Καὶ ἐπειδὴ μοῦ ἀρέσουν τὰ σαλατικά, τοὺς γαρνίρω ἀναλόγως με κανθάρους και ἄλλα ἔντομα.

Με λίγα λόγια εἶμαι ἄμισθος νυκτερινὸς ἀγροφύλαξ και σώζω ἑκατομμύρια ἀπὸ τήν φυτικὴν σας ζωὴν κατ' ἔτος. Διὰ τὸ συμφέρον σας, αγαπᾶτε με.

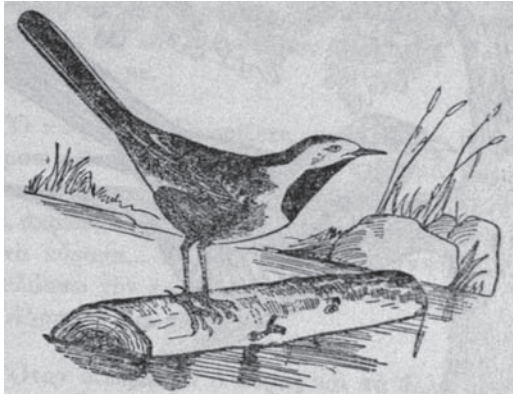
-Πόσον μεγάλας ὠφελείας παρέχουν εις τοὺς ἀνθρώπους αὐτὰ τὰ πουλάκια και ὅμως ὁ πολὺς κόσμος δὲν τὸ γνωρίζει!

Εἶπεν ὁ Θάνος.

-Αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια. Ἀλλὰ πρέπει ὅλοι οἱ μαθηταὶ τῶν σχολείων ν' ἀγαπήσουν τὰ πουλάκια καὶ νὰ διδάξουν τοὺς γονεῖς των καὶ ὅλους τοὺς γνωστούς των διὰ τὴν χρησιμότητά των.

-Πόσον θὰ ἤθελα νὰ ἀκούσω καὶ δι' ἄλλα πουλάκια, εἶπε διακόπτουσα ἡ Μερόπη.

-Ναί, παιδί μου, ἀλλὰ νὰ κάμωμεν μικρὰν διακοπὴν.

-Μάλιστα ἐκουράσθης, πατέρα, τόσον πολὺ σήμερον.

Ἡ σουσουράδα. - ἀκολουθῶ τὸν γεωργὸν καὶ τὸ ἄροτρον του καὶ ἀρπάζω τὰ ἔντομα καὶ τὰ σκουλήκια, πού τὸ ὄνιον φέρει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἤρχισε πάλιν τὴν διήγησίν του ὁ κ. Νικίας.

Πετῶ μαζί μὲ τὸν κοκκινολαίμην καὶ τα ψαρόνια καὶ καθίζω εἰς τὰ κέρατα τῶν βοδιῶν καὶ εἰς τὴν ράχιν τῶν προβάτων. Διὰ τὴν φιλοξενίαν τὰ ἀπαλλάσσω ἀπὸ τὰς μυίας, τὰ ἔντομα καὶ τὰ σκουλήκια, πού κάνουν κάποτε.

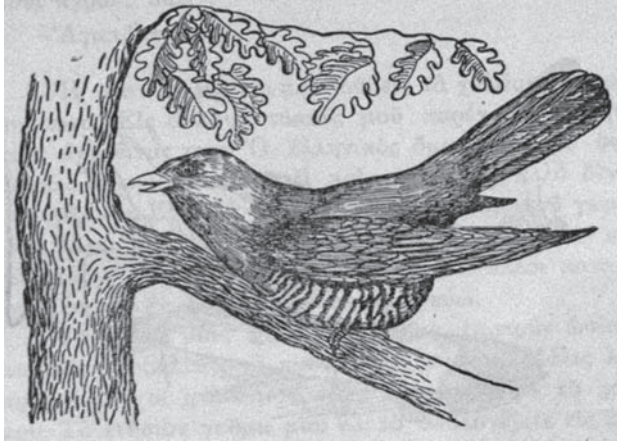
Μή μου κάνης κακόν, βοσκέ μου, διότι εἶμαι φίλη σου.

Ἀγαπᾶτε με.

Ἡ ἀηδών. - Ἐργάζομαι καλύτερα ἀπὸ ὅ,τι τραγουδῶ. Εἶμαι ὁ ἀκούραστος καταστροφεὺς τῶν καμπῶν καὶ τῶν σκολήκων. Σᾶς τέρπω καὶ σᾶς ὠφελῶ.

Ἀγαπᾶτε με.

Ὁ κοῦκος. - Μὲ τὸ λάλημά μου σᾶς φέρω πρῶτος τὴν

ἀνοιξιν. Τὰ παιδιά, ὅταν παίζουν, εὐχαριστοῦνται νὰ μιμοῦνται τὴν φωνὴν μου: «κούκου!» Ἀλλὰ δὲν μου κακοφαίνεται.

Ἄδίκως μὲ κατηγοροῦν ὡς ὀκνηρόν. Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ἄλλα πουλάκια κλωσοῦν τ' αὐγά μου, τὰ ξεκλωσοῦν, βγάζουν τὰ πουλιά μου, τὰ ταγίζουν, τὰ ποτίζουν. Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ δὲν μένω ἄργός. Μόνον ἐγὼ ἤμπορῶ νὰ καταπίνω τὰς μεγάλας τριχωτὰς κάμπας. Μὲ τὸ ράμφος καὶ τοὺς ὄνυχάς μου ξεδάπτω ἀπὸ τὴν γῆν τὰ καταστρεπτικὰ ἄσπρα σκουλήκια.

Ἀγαπᾶτε με.

Ὁ μελισσοφάγος. - Ὅσον μικρὸς καὶ ἂν εἶμαι, μὴ μετρῆτε τὴν ἐργασίαν μου μὲ τὸ μέγεθος τοῦ σώματός μου. Σᾶς ἀπαλλάσσω κατ' ἔτος ἀπὸ διακοσίας χιλιάδας ἔντομα!

Ἀγαπάτε με.

Ὁ ὄρουκολάπτης. - Εἶμαι καὶ ἐγὼ ἀπὸ τοὺς πλέον μικροὺς τοῦ πτερωτοῦ κόσμου, ἀλλὰ μὴ με καταφρονεῖτε. Μὲ τὸ στερεὸν σφήνοειδὲς ράμφος μου τρυπῶ ἢ ἀνασηκώνω τοὺς φλοιοὺς τῶν δένδρων. Ὅλα τὰ ἔντομα, ποὺ καταστρέφουν τοὺς κορμούς τῶν δένδρων, περνοῦν τοιοῦτοτρόπως εἰς τὸν μικρὸν μου στόμαχον.

Ἀγαπάτε με.

Ὁ κόραξ. - Γνωρίζετε, νομίζω, τὴν βραχνὴν φωνὴν μου καὶ τὸ στυλπνὸν μαῦρον πτέρωμά μου. Εἶμαι ὁ μεγάλος κιθαριστής, ὁ «σκουπιδιάρης», τῶν ἀγρῶν. Σκουλήκια, ἀκρίδες, ποντικοί, ὅλα αὐτὰ εἶναι καθημερινὴ τροφή δι' ἓνα κόρακα... Τρώγω ἀκόμη τὰ θνησιμαῖα καὶ σᾶς προφυλάσσω τὴν πολύτιμον υἰεῖαν σας.

Ἀγαπάτε με.

Ὅταν ἐτελείωσεν ὁ κόραξ καὶ τα ἄλλα πουλιά, ἤθελον νὰ τ' ἀκούσω νὰ τραγουδήσουν τὰς ὑπηρεσίας, ποὺ προσφέρουν εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἀλλὰ εἶχα κουρασθῆ. Ἄλλοτε, τοὺς εἶπον, θὰ σᾶς ἀκούσω ἴσως.

-Καὶ ἐμεῖς, εἶπεν ὁ Θάνατος, θέλομεν ν' ἀκούσωμεν καὶ ἄλλα διὰ τὰ πουλάκια.

-Αὔριον λοιπόν, παιδιὰ μου, θὰ σᾶς ἀπαγγείλω κανέν ποίημα δι' αὐτὰ, ἀφοῦ θέλετε.

Ο ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΟΣ

Μή με ρωτᾶς ποῦθ' ἔρχομαι, μή με ρωτᾶς ποῦ τρέχω,
πατρίδα ἐγὼ δὲν ἔχω
παρὰ τοῦ βᾶτου τ' ἄγριο, τ' ἀγκαθερὸ κλαρί.
Μὲ δέρνει τ' ἀνεμόβροχο, εἶμαι φτωχὸ πουλί,
ὁ λόγγος τὸ παλάτι μου καὶ βιό μου εἶν' ἡ χαρά,
πετῶ, κουρνιαῶζω ξέγνοιαστος, ὁσόχω τὰ φτερά

Λίγη δροσούλα τ' οὐρανοῦ, τ' ἀκούραστο λαρύγγι
μου τὸ ξεφρύγει, ὅταν διψῶ, καὶ ζῶ μ' ἓνα μυρμήγκι.
Ἐυπνῶ τὸ γλυκοχάραμα. Τοῦ ἡλίου τὴν ἀχτίδα
φορῶ μαλαμοκέντητη βασιλικὴ γλαμύδα
κι ἀρχίζω τὸ τραγούδι μου. Στὰ σύγνεφ' ἀνεμίζει
περήφανος σταυραϊτός, τὸν κόσμο φοβερίζει
κι ἐγὼ τὸν βλέπω καὶ γελῶ... Δὲν τοῦ φθονῶ τὴν τύχη,
οὔτε μὲ σκιάζει τ' ἄσπλαγνο, τὸ φοβερό του νύχι,
γιατὶ δὲν καταδέχεται μ' ἐμένα να χορτάση,
θεριό, ποῦ μπρὸς τὴ δόξα του βρίσκει στενὴ τὴν πλάση...

Δὲ σὲ ζηλεύω, σταυραϊτέ! Τοῦ πριναριοῦ μου ἡ μάζα
ἀξίζει τὴν κορόνα σου καὶ τὰ χρυσὰ σαπράζα.
Δὲν ἀνεβαίνω σὰν ἐσὲ καὶ σὰν ἐσὲ δὲν πέφτω
στὴν ἀρπαγή, στὸ σκοτωμὸ κι ἄλλο ποτὲ δὲν κλέφτω.
Ζῶ μὲ τὰ φύλλα τὰ χλωρά, μὲ τ' ἀνθηθὰ πεθάνω
κι ἀφήνω χωρὶς κλάματα τὸν κόσμο αὐτὸν τὸν πλάνο.

Α. Βαλαωρίτης

Ο ΚΟΣΣΥΦΟΣ

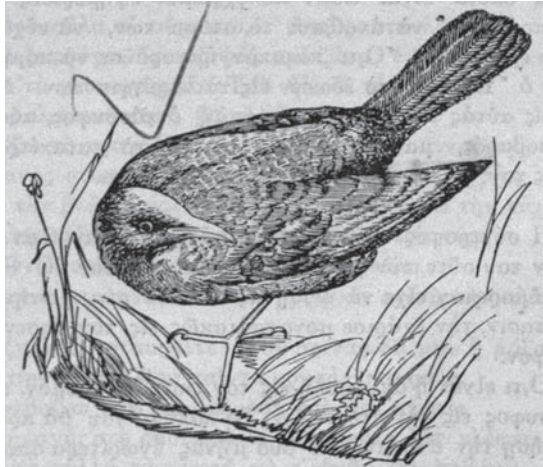
Πολλοί πιστεύουν, παιδιά μου, ότι εις τούς μεγάλους λόγγους είναι τὰ καλύτερα πτηνά. Ἀλίμονον, ἂν ἔλειπεν ἀπὸ αὐτὰ ὁ κόσσυφος. Ὁ λόγγος θὰ ἦτο πανήγυρις μουγκῶν. Χρώματα ἄλλο τίποτε. Ὑπάρχουν μάλιστα μερικά, ὡς λ.χ. ὁ δρυοκολάπτης, ὁ τσαλαπετεινὸς καὶ ὁ συκοφάγος, τὰ ὁποῖα εἶναι ὡσὰν πολύχρωμοι ἐφημερίδες. Ἄν ὅμως πρόκειται νὰ ἀνοιξοῦν τὸ στόμα των, νὰ εὐχθεσθε νὰ μὴν εἴσθε ἐκεῖ. Ὅ,τι κωμικὸν ἠμποροῦσε νὰ κάμη εἰς φωνὴν ὁ Ὑψιστος, τὸ ἔδωσεν εἰς τὰ λαρύγγια των. Ἀνάμεσα εἰς αὐτὰς τὰς γελοιογραφίας ζῆ ὁ κόσσυφος, αὐστηρὸς, σοβαρὸς, μαῦρος ὡς ἔβενος, μὲ τὸ κατακίτρινον ράμφος του, ὡς νὰ κρατῆ κεχριμπαρένια πίπα.

Ἡ σύντροφός του δὲν ἔχει οὔτε τὴν μαυρίλαν τῶν πτερῶν του οὔτε τὸν χρυσὸν τοῦ ράμφους του. Ὁ Θεός, ὅσην εὐμορφίαν εἶχε νὰ δώσῃ εἰς στιλπνότητα, φωνὴν καὶ παράστασιν, τὴν ἐχάρισε μονοπωλιακῶς εἰς τὸν ἀρσενικὸν κόσσυφον.

Ὅ,τι εἶναι ἡ ἀμυγδαλῆ εἰς τὸν φυτικὸν κόσμον, εἶναι ὁ κόσσυφος εἰς τὸν πτερωτόν. Τὸ λάλημά του θὰ πρωτοχαιρετήσῃ τὴν ἀνοιξίν, ἓνα δύο μῆνας ἐνωρίτερα ἀπὸ τὸν κοῦκον καὶ τὴν ἀηδόνα. Πρωτολαλεῖ, πρωτοζευγαρώνεται, πρωτοφωλιάζει· τὸ λάλημά του εἶναι γεμάτο πάθος.

Πότε αὐτὸ τὸ πτηνόν, τὸ ὁποῖον δὲν παύει τὸ τραγούδι, εὐρίσκει καιρὸν νὰ κτίσῃ ἐκεῖνο τὰ θαῦμα τῆς ὑπομονῆς, τῆς τέχνης, τῆς λεπτῆς ἐργασίας, ἢ ὁποῖα εἶναι ἡ φωλεά του; ποτέ, ποτέ δὲν ἠμπορεῖ νὰ πιστεύσῃ κανεὶς, ὅτι ἓν ράμφος εἶναι δυνατὸν νὰ λεπτολογήσῃ τὴν καταστροφὴ-γυλον ἐκείνην πηλίνην φωλεάν, τὴν καλοδουλεμένην ἀπ'

ἔξω μὲ πολυτρίχια καὶ ρίζας, τὴν γαλακτωμένην μέσα ἀπὸ καθαρὸν χῶμα καὶ στρωμένην μὲ φρύγανα, χνούδια καὶ ἀφρούς πτερῶν. Τί περίεργον φαινόμενον ἢ τέχνη, τὴν ὁποίαν ἔχουν αἱ φώλεαι τῶν περισσοτέρων ὠδικῶν πτηνῶν! Μερικὰ ἀηδόνια ὑφαίνουν τὴν ἰδικήν των, κρεμαστήν ἀπὸ ἓνα κλῶνον ὡσὰν κούνιαν, ἢ δὲ ποταμίδα -ὑπολαΐς-

ἐνώνει ἐνὸς κλαδιοῦ δύο κατεβαστὰ φύλλα καὶ τὰ ράπτει κάτω κάτω κατὰ τρόπον, τὸν ὁποῖον θὰ ἐζήλευε καὶ χεῖρ γυμνασμένη εἰς τὴν βελόνην. Μὲ τὰ ἐκλεκτὰ αὐτὰ πτηνὰ συμβαίνει φαίνεται ὅ,τι καὶ μὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀνθρώπους: εἶναι εἰς ὅλα ἄξια:

Τραγουδισταὶ θαυμάσιοι, τεχνῖται τέλειοι, οἰκοκυραῖοι τετραγωνικοί, γονεῖς στοργικώτατοι, ἄκακα, μεγαλόψυχα, πάντοτε καλόκαρδα.

Κάμετε τὸν κόπον νὰ ἀκούσετε αὐτὴν τὴν ἀφήγησιν,

τὴν ὁποῖαν κάμνει ὁ λοχαγὸς Μ.:

«Ὅτε διέμενον πρὸ ἐτῶν εἰς Καρπενήσιον ἕνεκα ὑπηφείας εἶχον ἓνα κόσσυφον εἰς κλωβίον. Μίαν ἡμέραν παιδίον χωρικοῦ με παρεκάλεσε καθ' ὁδὸν νὰ ἀγοράσω ἓν μικρὸν πτηνόν, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀκόμη χωρὶς πτερά. Ἐνεκα δὲ τῶν παρακλήσεων τοῦ παιδίου καὶ διότι ἐλυπήθην τὸ ἀτυχεὲς πτηνόν, τὸ ἠγόρασα. Ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶχον ποῦ νὰ τὸ βάλω, τὸ ἔθεσα ἐντὸς τοῦ κλωβίου, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον τὸν κόσσυφον. Ἐνῶ δὲ περιέμενον νὰ ἴδω αὐτὸν ἀνησυχοῦντα, ὅπως συνήθως συμβαίνει εἰς τὰ πτηνά, ὅταν θέτωσιν εἰς τὰ κλωβίον αὐτῶν ἄλλο πτηνόν, παρετήρησα με ἐκπληξιν, ὅτι οὗτος τουναντίον ἠὺχαριστήθη.

«Ἐπλησίασε τὸ μικρὸν, τὸ ἐδώπευε καὶ δὲν ἤξευρε με τί τρόπον νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν χαρὰν του διὰ τὴν παρουσίαν του. Ἐπειδὴ δὲ με τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν τοῦ ἔθεσα καὶ τροφήν, ἣ ὁποία ὡς γνωστὸν συνίσταται ἀπὸ κρέας, ἀμέσως ἔλαβεν ἀπὸ αὐτὸ μερικὰ τεμάχια καὶ τὰ ἔδωκεν εἰς τὸ μικρὸν ὀρφανόν, τὸ ὁποῖον τὰ ἔφαγε με εὐχαρίστησιν, διότι ἐπέινα. Ἐξηκολούθησε δὲ καὶ κατόπιν νὰ τὸ τρέφῃ με στοργήν, ἕως ὅτου τὸ μικρὸν πτηνὸν ἤρχισε νὰ τρώγῃ μόνον. Ἀφοῦ δὲ ἐμεγάλωσε καὶ ἐπτερώθη, διέκρινα, ὅτι ἦτο ἀηδὼν, ἣ ὁποία ἔζησεν ἐπὶ πολὺν καιρὸν με τὸν εὐεργέτην καὶ θετὸν πατέρα της, ἐν ἄκρᾳ ἀγάπῃ καὶ ἁρμονίᾳ· ἔψαλλον δὲ ἀμφότερα, ὡς ἂν ἀπετέλουν μουσικὴν συμφωνίαν».

Ἀφοῦ τὰ μικρά του πτερώσουν καὶ τὰ ἀπογυμνάσῃ εἰς τὸ πέταγμα -λέγουν, ὅτι τὰ γυμνάζει μίαν δύο ἐβδομάδας- γίνεται ἡ πληγὴ τοῦ κήπου καὶ τῆς ἀμπέλου. Οἱ ἐρευνηταὶ τοῦ ἀκανθώδους ζητήματος, τὸ ὁποῖον, λέγεται «ὠφέλιμα καὶ ἐπιβλαβῆ πτηνά», ἰσχυρίζονται, ὅτι πρόκειται περὶ δικαίας ἀποζημιώσεως. Διότι καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα καθαρίζει τὴν

γῆν ἀπὸ τὰ ἔντομα, τὰ ὁποῖα, ἐπειδὴ ἔχει ράμφος σκληρόν, μόνον αὐτὸς δύναται νὰ συγυρίσῃ. Ἄλλ' οἱ γεωργοὶ δὲν βλέπουν κατὰ τί τοὺς ὠφελεῖ αὐτὴ ἢ συνδρομή, τὴν ὁποῖαν τοὺς δίδει προστατεύων τὰ σῦκα καὶ τὰ σταφύλια ἀπὸ τὰ ἔντομα διὰ νὰ τὰ καταπιῇ ὁ ἴδιος.

Διότι πρέπει νὰ γνωρίζετε, ὅτι ἔρχεται ἔτος, ὅπου ὁ περιπαθὴς αὐτὸς ἀσκητῆς μαζί με τὸν ἄλλον ἐκείνον τὸν συκοφάγον δὲν ἀφήνει τίποτε εἰς τὰς ἀμπέλους καὶ τοὺς κήπους. Ἀλλὰ καὶ τότε εἶναι χαρὰ Θεοῦ ὡς θάμα. Ἐνῶ ἐκείνη ἢ ἀθλία κίσσα καὶ τὰ ἄλλα σταφυλοχαρῆ πτηνὰ φαίνονται ὡς νὰ ἐβγῆκαν ἀπὸ τὸ πατητήρι, αὐτὸς εἶναι ὁ ἴδιος ἀξιοπρεπῆς κύριος, μαυρογυαλίζων ὡσὰν χάλυψ καὶ μετὰ τὸ κίτρινον ράμφος του κατακάθαρον. Ὅλα κι ὅλα, ἀλλ' ἔννοεῖ νὰ πάρῃ τὸ λουτρόν του καθ' ἑκάστην!

ΠΑΕΙ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Πάει τὸ καλοκαίρι κι ἡ καλοκαιριά·
νέφη σηκωθῆκαν καὶ τὸν ἴσκιό τους
στὰ πελάγη ρίχνουν, ρίχνουν στὴ στεριά.

Φθινοπώρου πνεῦμα θλιβερὰ περνᾷ,
μυστικὸ στὰ δέντρα πνέει ψιθύρισμα
καὶ τὰ φύλλ' ἀνάρια πέφτουν τὰ στερνά.

Στεναγμὸς, νομίζεις, χύνεται σιγὰ
μὲς ἀπὸ τὴν πλάση καὶ τὰ πλάσματα
γιὰ τὸ καλοκαίρι, πόφυγε γοργά.

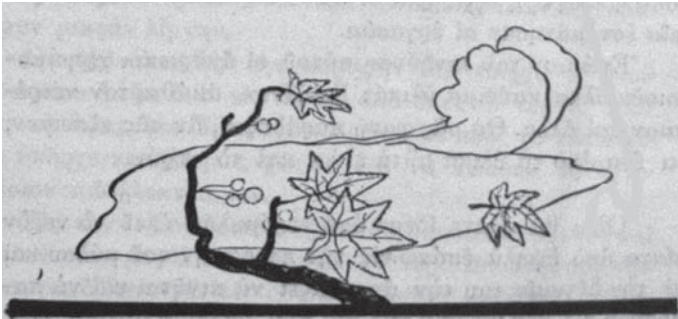
Μοίρεται τὸ κύμα στὴν ἀκρογιαλιὰ
καὶ πρὸς ἄλλο κλίμα γῆς θερμότερης
βιαστικὰ μισεύουν τώρα τὰ πουλιὰ.

Μοναχὸ στὰ βράχια, στὸ γιαλὸ κοντὰ,
κελαδεῖ τὸ λάλο πετροκότσυφο
κι εὐθυμὸ ἀπὸ πέρα σὲ γκρεμνὸ πετᾶ.

Ἔρημο τὸ κύμα κι ἔρημη ἡ λαγκαδιὰ
καὶ ψηλὰ συρμένες τώρα κείτονται
οἱ γοργές βαρκούλες μὲς στὴν ἀμμουδιά.

Πάει τὸ καλοκαίρι κι ἡ καλοκαιριὰ
μαῦρα νέφη τώρα σηκωθήκανε
καὶ ψυχρὸ τὰ διώχνει φύσημα βοριᾶ.

Α. Προβελέγγιος

ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΓΛΑΥΚΟΥ

Καθώς θὰ ἔχτε ἴδει ὅλοι σας, εἰς ἕκαστον ἐργοστάσιον, εἰς ἕκαστον ἀτμόπλοιον, εἰς ἕκαστην σιδηροδρομικὴν μηχανὴν ὑψοῦται καὶ μία καπνοδόχος. Εἰς τὰς βιομηχανικὰς πόλεις αἱ ὑψηλαὶ καπνοδόχοι φαίνονται μακρόθεν ὡς δάσος καψαλισμένων δένδρων, ἀπὸ τὰ ὅποια ἐξέρχεται μαῦρος καὶ πυκνὸς καπνός.

Τοῦτο γίνεται, διότι εἰς ὅλα τὰ ἐργοστάσια, διὰ νὰ βράσουν τὸ νερόν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ σχηματισθῇ ὁ ἀτμὸς διὰ τὴν κίνησιν τῆς μηχανῆς, καίουν μεγάλας ποσότητας γαιανθράκων.

Οἱ γαιάνθρακες εὐρίσκονται εἰς τὰ βάρη τῆς γῆς διαφόρων χωρῶν καὶ ἰδίως τῆς Ἀγγλίας. Χιλιάδες ἐργατῶν ἐργάζονται πρὸς ἐξαγωγήν τοῦ γαιάνθρακος ἐκ τῆς γῆς.

Ἄλλ' ἕως πότε ἡ γῆ θὰ μᾶς δίδῃ γαιάνθρακας; δὲν εἶναι φόβος νὰ ἐξαντληθοῦν τὰ ἀποθέματά της; Ὁ φόβος αὐτὸς εἶναι πραγματικὸς. Σήμερον εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὑπάρχουν διακόσιαι χιλιάδες ἀνέργων ἐργατῶν, διότι οἱ γαιάνθρακες εἶναι ὀλίγοι καὶ εἰς μέγα βάθος καὶ στοιχίζει πολὺ ἡ ἐξαγωγή των. Καὶ δι' αὐτὸ εἰς πολλὰ ἀνθρακωρυχεῖα ἐσταμάτησαν αἱ ἐργασίαι.

Ἐνώπιον τοῦ κινδύνου αὐτοῦ οἱ ἄνθρωποι χρησιμοποιοῦν ἄλλα καύσιμα ὑλικά: Βενζίνη, ἀκάθαρτον πετρέλαιον καὶ ἄλλα. Θὰ σᾶς φανῇ παράδοξον, ἂν σᾶς εἴπωμεν, ὅτι ἓνα ἀπὸ τὰ ὑλικά αὐτὰ εἶναι καὶ τὸ νερόν.

Ὅλοι θὰ ἔχετε ἰδέαν ἀπὸ νερόμυλον· ἐκεῖ τὸ νερόν πίπτει ἀπὸ ὑψηλὰ ἐπάνω εἰς τὴν περωτὴν τοῦ μύλου καὶ μὲ τὴν δύναμίν του τὴν ἀναγκάζει νὰ κινήται καὶ νὰ παρασύρῃ εἰς τὴν κίνησίν της καὶ τὴν βαρεῖαν μυλόπετραν.

Αὐτὴν τὴν δύναμιν τοῦ νεροῦ τὴν μεταχειρίζονται καὶ διὰ τὴν παραγωγὴν ἠλεκτρισμοῦ καὶ ἔπειτα μεταχειρίζονται τὸν ἠλεκτρισμόν, διὰ νὰ κινήσουν μηχανάς, διὰ φωτισμόν ἢ διὰ θέρμανσιν. Εἰς τὰς περιστάσεις αὐτὰς τὸ νερὸν ὀνομάζεται λευκὸς ἀνθραξ.

Διὰ νὰ ἔχη σημαντικὴν δύναμιν τὸ νερόν, πρέπει νὰ εἶναι ἄρκετόν καὶ νὰ πίπτῃ ἀπὸ πολὺ ὑψηλά. Οἱ καταρράκται προσφέρουν μεγάλην ὑπηρεσίαν εἰς τὴν βιομηχανίαν, ὅταν εὐρίσκωνται εἰς μικρὰν σχετικῶς ἀπόστασιν ἀπὸ κατοικημένα μέρη. Ὅπου ὅμως δὲν ὑπάρχουν φυσικοὶ καταρράκται, οἱ ἄνθρωποι δημιουργοῦν τεχνητούς.

Ἐν τοιοῦτον σπουδαῖον ἔργον ἔγινε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εἰς τὸν Γλαῦκον, μικρὸν ποταμὸν πλησίον τῶν Πατρῶν.

Ὁ Γλαῦκος πηγάζει ἀπὸ τὸ Παναχαϊκὸν καὶ ὁ δρόμος, τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ, εἶναι πολὺ κατηφορικός. Δι' αὐτὸ καὶ τὰ νερά του κατέρχονται με ὀρμὴν.

Πρὶν φθάσῃ εἰς τὸν κάμπον, ἡ κοίτη του στενεύει πολὺ εἰς ἓν μέρος. Εἰς τὸ μέρος λοιπὸν αὐτὸ ἔκτισαν στερεὸν καὶ ὑψηλὸν τοῖχον καὶ ἔφραξαν τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ. Τοιοῦτοτρόπως τὰ νερά ἐσταμάτησαν καὶ σχηματίζουν μικρὰν λίμνην.

Θὰ ἠδύναντο εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ τοίχου ν' ἀνοίξουν μίαν ὀπήν, διὰ νὰ πίπτῃ ἀπὸ ἐκεῖ τὸ νερόν. Ἄλλ' οὔτε τὸ ὕψος ἦτο ὅσον ἐχρειάζετο οὔτε πρὸς τὸ κάτω μέρος ὑπῆρχε κατάλληλος χώρος, διὰ νὰ κτίσουν τὸ ἐργοστάσιον τοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

Εἰς τὴν δεξιὰν λοιπὸν ὄχθην ἐτρύπησαν τὸ βουνὸν καὶ ἔκαμαν μίαν μεγάλην σήραγγα. Τὰ νερά ἀκολουθοῦν τὴν σήραγγα, ἐξέρχονται εἰς ὀμαλὸν ἔδαφος καὶ με σολῆνας φθάνουν εἰς μίαν προεξοχὴν τοῦ βουνοῦ. Ἐκεῖ ἔγινε δευτέρα σήραγγα. Ἀπὸ τὸ τέρμα δὲ αὐτῆς τὰ νερά ἐξέρχονται εἰς

ἀπόκρημνον μέρος καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πίπτουν εἰς τὸν κάμπον ἀπὸ ὕψος 150 μέτρων. Κάτωθεν τοῦ σημείου αὐτοῦ ἐκτίσθη τὸ ἐργοστάσιον, τὸ ὁποῖον τὴν δύναμιν τοῦ νεροῦ μεταβάλλει εἰς ἠλεκτρισμόν.

Μὲ τὴν μεγάλην ποσότητα τοῦ ἠλεκτρισμοῦ αὐτοῦ φωτίζονται αἱ Πάτραι καὶ τὰ προάστειά της καὶ κινοῦνται αἱ μηχαναὶ πολλῶν ἐργοστασίων.

Εἰς τὸν τοίχον τοῦ φράγματος ὑπάρχει μία σιδηρὰ θύρα, ἣ ὁποία ἀνοίγει καὶ κλείει μὲ ἰδιαιτέρα μηχανήματα. Ὄταν βρέχη καὶ πλημμυρίζουν τὰ νερὰ καὶ δὲν χωροῦν ὅλα εἰς τὴν σήραγγα, ἀνοίγουν τὴν θύραν αὐτὴν καὶ τὰ πλεονάζοντα νερὰ χύνονται κάτω εἰς τὴν παλαιὰν κοίτην τοῦ ποταμοῦ.

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΜΑΘΗΜΑ

Ἡ καλοκαιρινὴ ζέστη ἤρχισεν. Ὁ Ἰούνιος ἔφθασε προ δύο ἐβδομάδων. Ὅλοι εἰς τὸ σχολεῖον εἶχον ἀδιακόπως εἰς τὸ στόμα τὴν λέξιν διακοπαί. Ὅλοι εἶχον κουρασθῆ πλέον.

Σήμερον ἦτο τὸ τελευταῖον μάθημα. Ὅλοι οἱ μαθηταὶ εἶχον τὸν πόθον νὰ προβιβασθοῦν εἰς τὴν ἄλλην τάξιν. Διὰ τελευταίαν φοράν ἐδιδάσκοντο εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτὴν.

Ἡ ἀνωτέρα τάξις θὰ ἔφευγε διὰ παντός ἀπὸ τὸ σχολεῖον αὐτό. Οἱ μαθηταὶ της ἔζησαν τόσα ἔτη ἐδῶ μέσα. Ἡ ζωὴ των συνεδέθη μὲ κάθε θέσιν, μὲ κάθε γωνίαν τοῦ σχολείου. Ὀλόκληρα ἔτη ἔζησαν ἐδῶ. Ὁ διδάσκαλος των ἔγινε πλέον δεύτερος πατήρ. Καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἀληθινοὶ ἀδελφοὶ μεταξύ των ἀδελφοὶ εἰς τὴν λύπην, ἀδελφοὶ εἰς τὴν χαράν.

Μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν ἐκάθισαν εἰς τὰ θρανία των διὰ τελευταίαν φοράν. Ὁ διδάσκαλος ἠσθάνετο βάρος εἰς τὴν καρδίαν. Μὲ δυσκολίαν ἀνέβη εἰς τὴν ἔδραν καὶ τὸ βλέμμα

του τὸ ἐκάρφωσεν εἰς αὐτήν· ἂν τὸ ἐγύριζε πρὸς τοὺς μαθητάς, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα.

Εἰς τοὺς τοίχους δεξιά καὶ ἀριστερά τῆς ἑδρας εἶχε κρεμάσει δύο χάρτας. Εἰς τὸν ἓνα ἦτο ἡ Ἑλλάς τοῦ 1912, μὲ τὰ σύνορα ἕως τὴν Ἄρταν καὶ τὴν Μελοῦναν. Εἰς τὸν ἄλλον ἦτο ἡ μεγάλη Ἑλλάς τοῦ Ἐβρου.

Βιάζων τὸν ἑαυτὸν του ὁ διδάσκαλος καὶ λαμβάνων ὀλίγον θάρρος, ἐκοίταξε τοὺς μαθητάς.

- Δὲν εἶναι ἀλήθεια, παιδιά μου, εἶπεν, ὅτι σήμερον εἶναι τὸ τελευταῖον μάθημα. Δὲν ὑπάρχει τελευταῖον μάθημα. Τὰ μαθήματα θὰ ἐξακολουθήσουν νὰ γίνωνται εἰς τὴν ψυχὴν μας, ἂν κλείσωμεν καλὰ εἰς αὐτήν αὐτοὺς τοὺς δύο χάρτας.

Ὁ εἷς δεικνύει τὴν Ἑλλάδα, τὴν ὁποίαν παρέλαβεν ἡ γενεὰ ἡ ἰδική μου· καὶ ὁ ἄλλος τὴν Ἑλλάδα, τὴν ὁποίαν σὰς παραδίδομεν.

Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τῆς Μελοῦνας εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦ Ἐβρου!... Πῶς ἔγινε τὸ ἄπλωμα αὐτό, τὸ ἤξεύρετε καλά. Καὶ πῶς ἔγινεν ἡ Ἑλλάς τῶν ὀκτῶ ἑκατομμυρίων, τὸ ἤξεύρετε ἀκόμη καλύτερα. Διατί νὰ τὸ ἐπαναλάβωμεν;

-Ἡμεῖς, μὲ τὴν πολεμικὴν προσπάθειαν ἐκάμαμεν τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα, ἐξακολούθησεν ὁ διδάσκαλος, ἀλλὰ διὰ νὰ μείνῃ Μεγάλη, πρέπει μὲ τὰ ἔργα τῆς εἰρήνης νὰ γίνῃ καὶ πλουσία καὶ πολιτισμένη Ἑλλάς. Τὰ ἔργα αὐτὰ εἶναι τεράστια καὶ δαπανηρά. Ἡ θύελλα τοῦ μεγάλου πολέμου καὶ ἡ θύελλα τῆς προσφυγίας ἐγονάτισαν τὴν Πατρίδα μας οικονομικῶς· τὴν ἐγονάτισαν· ἀλλὰ δὲν τὴν ἐκρήμνισαν ἐντελῶς.

Ὅπως ὁ Ἄνταϊος πίπτων ἐλάβανε καὶ νέαν δύναμιν ἀπὸ τὴν γῆν, οὕτω καὶ ἡ Πατρίς μας. Μὲ νέαν δύναμιν, ἡ ὁποία ἐπήγασεν ἀπὸ τὴν ἀστείρευτον ἑλληνικὴν ὀρμὴν,

ήνωρθώθη· συνεκέντρωσε τὸν ἑαυτὸν τῆς καὶ κατέπληξεν ὅλον τὸν κόσμον μὲ τὸ νέον «ἐλληνικὸν θαῦμα». Ὁλόκληρος βιβλιοθήκη ἐγράφη ἕως τῶρα ἀπὸ Ἑλληνας καὶ ξένους -ιδίως ἀπὸ ξένους- διὰ τὴν νέαν ἐλληνικὴν κοσμογονίαν.

Καὶ τί δὲν ἔκαμε!... Μόνον μὲ ἐν ἀεροπλάνον ταξιδεύοντες ὀλοκλήρους ἡμέρας θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἴδωμεν πόσον ἀληθινὰ μεγάλη ἔγινεν ἡ Πατρίς μας καὶ τί τεράστια ἔργα ἐπιχειρεῖ.

Χιλιάδες προσφυγικῶν συνοικισμῶν, πόλεις ὀλόκληροι, κομψαί, καθαραί, ὑγιεinaί, στολιζοῦν τὸν τόπον. Ἀπέραντοι ἐκτάσεις τῆς Μακεδονίας σκεπασμένα ἀπὸ νερὰ ἀποστραγγίζονται. Ἐκατομμύρια στρεμμάτων γῆς ἐλευθερώνονται ἀπὸ τοὺς βάλτους, ἐξυγιαίνονται καὶ παραδίδονται εἰς τὸ ἄροτρον τοῦ γεωργοῦ. Μεγάλοι ποταμοί, οἱ ὁποῖοι πλημμυρίζουν καὶ καταστρέφουν τὰ σπαρτά, ἀλλάζουν, χωρὶς νὰ τὸ θέλουν, τὴν κοίτην των μὲ δυσκολώτατα τεχνικὰ ἔργα καὶ ἀφαντάστους δαπάνας. Χιλιάδες χιλιομέτρων νέων ἀμαξιτῶν δρόμων ἀνοίγονται ἀνάμεσα εἰς ἀδιάβατα βουνὰ καὶ ὀλόκληροι ἐπαρχίαι ἀποκλεισμένα θὰ ἴδουν σύντομα νὰ τὰς προσεγγίξῃ τὸ εὐλογημένον αὐτοκίνητον. Πεντακόσια ἑκατομμύρια ἐξωδεύθησαν διὰ σχολικὰ κτίρια. Ὁ λιμὴν τοῦ Πειραιῶς μὲ νέας ἐγκαταστάσεις, αἱ ὁποῖαι διευκολύνουν τὸ ἐμπόριον, γίνεται ὁ πρῶτος λιμὴν τῆς Ἀνατολῆς. Ὅλος ὁ τόπος ὡς συμῆνος μελισσῶν βουίξει ἀπὸ τὸν θόρυβον τῆς ἀδιακόπου ἐργασίας. Εἶναι ἡ μεγάλη στρατιὰ τῶν ἐργατῶν, ἡ ὁποία ἀνοίγει δρόμους, τρυπᾷ βουνά, στραγγίζει λίμνας, στομῶνει ποτάμια. Εἶναι ἡ μεγάλη εἰρηνικὴ στρατιὰ, ἡ ὁποία διεδέχθη τὴν στρατιὰν τοῦ πολέμου.

Ἡ χώρα μας, συνεχίζει ὁ διδάσκαλος, δὲν ἔχει πλέον τοὺς ἐχθρούς, τοὺς ὁποίους γνωρίζετε ἀπὸ τὴν ἱστορίαν. Μὲ αὐτοὺς

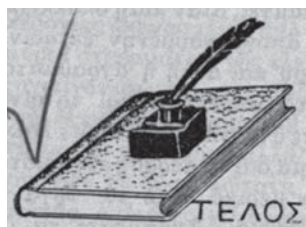
ἔχομεν τώρα εἰρήνην καὶ εἶδε νὰ τὴν ἔχωμεν διὰ παντός. Ἐπὶ τοῦ παρόντος οἱ μεγάλοι ἐχθροὶ τῆς φυλῆς μας εἶναι οἱ βαλτωμένοι κάμποι, οἱ ὁποῖοι σκεπάζουν καλλιεργήσιμον γῆν καὶ γεννοῦν τοὺς ἐλώδεις πυρετούς· εἶναι ἡ ἔλλειψις συγκοινωνίας εἰς τὰς ὄρεινὰς ἐπαρχίας, αἱ ὁποῖαι καταδικάζονται νὰ πληρῶνουν ἀκριβὰ ἀγώγια δι' ὅ,τι εἰσάγουν ἔξωθεν καὶ νὰ μὴ ἡμποροῦν νὰ στείλουν εἰς ἄλλους τόπους τὰ προϊόντα των, διότι στοιχίζει πολὺ ἢ μεταφορὰ των· εἶναι ἐχθρὸς μας ἡ ἀγραμματοσύνη τοῦ λαοῦ μας.

Αὕτῃ ἡ ἀγραμματοσύνη ἐμποδίζει τὸν βοσκὸν νὰ καταλάβῃ τί ἐγκλημα κάμνει, ὅταν καίῃ ὀλόκληρον δάσος, διὰ νὰ φυτρώσῃ εἰς τὴν ἀπογυμνουμένην ἔκτασιν ὀλίγον χόρτον διὰ τὰ πρόβατά του· καὶ αὕτῃ ἡ ἀγραμματοσύνη σπρώχνει τὸν ἐργάτην εἰς τὸ καφενεῖον καὶ τὸ οἶνοπωλεῖον, διότι δὲν ἔχει ἀκόμη οὔτε ἀναγνωστήριον οὔτε λαϊκὴν βιβλιοθήκην οὔτε λαϊκὸν κήρυγμα, διὰ νὰ περάσῃ εὐχαρίστως τὴν ὥραν του.

Ἴδού λοιπὸν μερικὰ ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς εἰρήνης, τὰ ὁποῖα σᾶς περιμένουν. Ἀγαπήσατέ τα, ὅπως ἠγαπήσατε τὸ σχολεῖον μας. Θὰ ἰδῆτε εἰς τὰς ἡμέρας σας τοὺς ὡραίους καρπούς τῆς ἐργασίας σας καὶ θὰ εὐλογῆτε τὴν ὥραν καὶ τὴν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἠκολουθήσατε τὸν δρόμον αὐτόν. Καὶ αἱ ἐρχόμεναι γενεαὶ θὰ σᾶς εὐγνωμονοῦν.

Τοιοῦτοτρόπως, ἀγαπημένοι ὅλοι σας καὶ βοηθημένοι, θὰ δυνηθῆτε, παιδιὰ μου, νὰ δημιουργήσετε τὴν πλουσίαν καὶ πολιτισμένην Ἑλλάδα. Ἐλπίζω εἰς τὸν Θεὸν νὰ ἰδῶ εἰς τὰς ἡμέρας μου καὶ αὐτὸ τὸ «ἐλληνικὸν θαῦμα».

Μὲ βουρκωμένους τοὺς ὀφθαλμούς ἐφίλησαν οἱ μαθηταὶ τὴν χεῖρα τοῦ διδασκάλου καὶ αὐτὸς δακρυσμένος τοὺς συνώδευσεν ἕως τὴν ἐξώθυραν, μοιράζων καὶ ἀπὸ ἓν γλυκόλογον εἰς τὸν καθένα.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ Β*

ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑΝ

Α΄ ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

	Σελίς
1. Μεγάλη Παρασκευή, Παντελεήμονος Φωστίνη	127
2. Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	29
3. Ὁ ἄσωτος υἱὸς (Διασκευή Δ. Κοντογιάννη)	130

Β΄ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

1. Ὁ θούριος τοῦ Ρήγα, Ἴω. Γενναδίου	133
2. Ἡ Ἑλλάς πρὸς τὰ τέκνα τῆς (ποίημα), Ρ. Φεραίου	35
3. Αἱ ἄγνωστοι ἡρώιδες, Ν.Α. Κοντοπούλου	137
4. Μία ἐπιστολὴ τοῦ Ἀνδρούτσου	139
5. Τὸ Σουλιωτόπουλον, Ν.Α. Κοντοπούλου	140
6. Τὰ καράβια φεύγουν (ποίημα), Γ. Σουρῆ	142
7. Ὁ λιμὴν τοῦ Πειραιῶς, Π. Νιρβάνα	143
8. Θαλασσινὸ τραγούδι (ποίημα), Γ. Δροσίνη	49
9. Εὐάγγελος Ζάππας, Α. Κουρτίδου	151
10. Πατρίδα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	159

Γ΄ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

1. Ὁ ἀσύρματος καὶ τὸ ναυάγιον (Διασκευή Δημ. Ζήση)	160
---	-----

*Τὰ περιεχόμενα τοῦ Α΄ Μέρους βλ. εἰς σελ. 119-120 τοῦ Α΄ τεύχους.

2. Κάμε τὸ καλὸ καὶ ριζ' το στὸ γιαλό, Δημ. Ζήση 65

Δ. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΤΟΥ
ΧΩΡΙΟΥ

Σελίς

1. Τὸ ἀλώνισμα, Ἀλ. Μωραϊτίδου (Διασκευὴ Ν.Α.Κ.)	
167	
2. Ἡ θημωνιά (ποίημα), Γ. Στρατήγη.	170
3. Στ' ἀλώνια (ποίημα), Γ. Δροσίνη	172
4. Ἡ Δῆλος, Π. Νιρβάνα	173
5. Τὸ μελτέμι (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	177
6. Ἀπὸ τίς ὁμορφίες τοῦ Μωριᾶ, Δ. Κοντογιάννη	178
7. Ἔργασία (ποίημα), Γερ. Μαρκορᾶ	181
8. Στὰ ψηλώματα τοῦ Χελμοῦ, Δ. Κοντογιάννη	182
9. Τὸ τραγούδι τοῦ ἡλίου (ποίημα), Κ. Μάνου	190
10. Ἀπὸ ἓν συνέδριον τῶν φυτῶν, Γ. Κουτσογιάννου	192
11. Τὸ ψωμί (ποίημα), Γ. Δροσίνη	101
12. Τοῦ δάσους τὸ παράπονον, Δημ. Κοντογιάννη	202
13. Ἡ κατάρρα τοῦ πεύκου (ποίημα), Ζαχ.
Παπαντωνίου..205	
14. Ἐν ἔθνος ἐντόμων, Ν. Βεντήρη (Διασκευὴ Ν.Α.Κ.)	209
15. Ἐχθροὶ καὶ φίλοι (Διασκευὴ Ν.Α.Κ.)	216
16. Ὁ καλόγιαννος (ποίημα) Ἄρ. Βαλαωρίτου	226
17. Ὁ κόσσυφος, Στεφ. Γρανίτσα (Διασκευὴ Ν.Α.Κ.)	227
18. Πάει τὸ καλοκαίρι (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	230
19. Τὰ ἔργα τοῦ Γλαύκου, Δημ. Κοντογιάννη	232
20. Τὸ τελευταῖον μάθημα Δημ. Κοντογιάννη	234

Ἡ εἰκονογράφησις τοῦ βιβλίου ὀφείλεται εἰς τὸν ζωγράφον κ. Γ. ΛΥΔΑ-
ΚΗΝ

Ανάδοχος έκτυπώσεως: ΓΕΡΤΡ. Σ. ΧΡΗΣΤΟΥ και ΥΙΟΣ
Γαμβέτα 7 - Αθήναι